

Vili Ravnjak

POLJA IGRE, POLJA SANJ

Drama SNG Maribor 2007–2013

Vili Ravnjak
POLJA IGRE, POLJA SANJ

Drama SNG Maribor 2007–2013

© Vili Ravnjak
Samozaložba, 2013

Elektronska izdaja

Oblikovanje in prelom Jože Vodusek
Jezikovni pregled Janez Bostič

Fotografija na naslovnici iz uprizoritve *Paradoks o igralcu*
(Drama SNG Maribor, 30. 5. 2012)
Fotograf Damjan Švarc

Maribor, junij 2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

792(497.4Maribor)

RAVNJAK, Vili
Polja igre, polja sanj [Elektronski vir] :
Drama SNG Maribor 2007–2013. - Maribor : samozal.
V. Ravnjak, 2013

Način dostopa (URL):
<http://tvslo.si/ava2.132737468>

ISBN 978-961-276-776-1

COBISS.SI-ID 74880769

*»Gledališče je že po definiciji svetišče svobode.
Sam sem se tega prepričanja kot umetniški direktor
mariborske Drame v zadnjih letih dosledno držal.*

*Dramsko gledališče je nadaljevalec tradicij
evropskega humanizma in razsvetljenstva.*

*Poslanstvo gledališča je v tem, da ruši družbene predsodke
in razsvetljuje zablode uma, da ljudem odpira nove poglede
na življenje in resnico in jim tako pomaga širiti
polja notranje svobode.«*

Vili Ravnjak (Intervju v Večeru, 9. marca 2013)

Vili Ravnjak

POLJA IGRE, POLJA SANJ

Drama SNG Maribor 2007–2013

Delovni zapiski umetniškega vodje

Maribor, 2013

VSEBINA

PRVI DEL

Repertoar in umetniška vizija	13
POLJA IGRE, POLJA SANJ	
Drama SNG Maribor (2007–2013)	15
Prvi del: Uokvirjanje umetniškega koncepta	15
Drugi del: Odrske uresničitve repertoarnih snovanj	25

UMETNIŠKA VIZIJA GLEDALIŠČA IN NAČRTOVANJA REPERTOARJA

Uvodniki k programu igralnih sezon in koledarskih let	34
Druga polovica sezone 2006/2007	34
Leto 2007	35
Sezona 2007/2008	37
Leto 2008	39
Sezona 2008/2009	40
Leto 2009	42
Sezona 2009/2010	44
Leto 2010	47
Sezona 2010/2011	50
Sezoni 2010/2011 in 2011/2012 ter jesenski del sezone 2012/2013	53
Leto 2011	59
Sezoni 2011/2012 in 2012/2013	61
Sezona 2012/2013	69

DODATEK	70
Prva skica koncepta umetniškega vodenja mariborske Drame (za obdobje 2007–2008)	70
Razširitev prvotnega koncepta umetniškega vodenja mariborske Drame (za obdobje 2008–2013)	71
Načrtovane, a ne uresničene uprizoritve Drame SNG Maribor (v obdobju 2007–2013)	73

PREMIERE IN DRUGI POMEMBNEJŠI DOGODKI

Zaključna programska poročila po koledarskih letih	74
Leto 2007	74
Leto 2008	76
Leto 2009	80
Leto 2010	84
Leto 2011	86
Leto 2012	88

SPROTNA RAZMIŠLJANJA	91
Dramsko gledališče kot oaza civilne družbe	91
Pred obdobjem prehodov	93
»Čeprav pripadam temu svetu, nisem ta svet« (O dilemah mojega dela v gledališču)	99

DRUGI DEL

Uprizoritve Drame SNG Maribor 2007–2013

Fotogalerija z zasedbami igralcev	113
Michael Frayn KOPENHAGEN	115
Jean-Baptiste Poquelin Molière PLEMENITI MEŠČAN	117
Platon, Peter Ternovšek SOKRATOV ZAGOVOR	120
Tone Partljič ZA NACIONALNI INTERES	121
Federico Fellini, Tullio Pinelli, rokgre LA STRADA	124
Maja Borin VILINČEK	126
<i>Avtorski projekt</i> Diega de Bree MALI PRINC	128
Eugène Ionesco NOSOROGI	129
Ivan Cankar LEPA VIDA	132
Slavenka Milovanović Pregelj, Ivana Vujić	
INTIMNI AVTOPORTRET FRIDE KAHLO	135
Tennessee Williams TRAMVAJ POŽELENJE	138
David Ives VSE OB PRAVEM ČASU	141
William Shakespeare VIHAR	144
Katarina Klančnik Kocutar KRALJ MATJAŽ	148
Ivan Cankar ZA NARODOV BLAGOR	150
Voltaire KANDID ALI OPTIMIZEM	153
Joe Orton PORNOSKOP ALI KAJ JE VIDEL BATLER	156
No-igre VETER V VEJAH BOROV	158
Henrik Ibsen PEER GYNT	160
Vili Ravnjak POTOVANJE V RIM (CARAVAGGIO)	164
Aleksander Sergejevič Puškin PRAVLJICA O CARJU SALTANU	167
Bertolt Brecht MALOMEŠČANSKA SVATBA	169
Boris Vian BEBOP	171
Patrick Marber OD BLIZU	173
Primož Vitez, Matjaž Latin TA MRAČNI PREDMET POŽELENJA	175
Maurice Maeterlinck MODRA PTICA	178
Andrej Rozman – Roza JANKO IN METKA	181
Dominik Smole ANTIGONA	183
William Shakespeare KAR HOČETE	185
Slavko Grum, Sebastijan Horvat GOGA, ČUDOVITO MESTO	188
Jean-Baptiste Poquelin Molière DON JUAN	191
<i>Igralski avtorski projekt</i> Irena Varga, Darka Erdelji, Mojca Simonič	
SREČNI DNEVI	194
Farid ud-Din Attar, Jean-Claude Carrière, Peter Brook	
ZBOROVANJE PTIC	195
Morris Panych SEDEM NADSTROPIJ	197
Tone Pavček JURI MURI V AFRIKI	199
<i>Igralski avtorski projekt</i> Tanja Lužar, Ksenija Mišič, Matevž Biber,	
Valentina Turcu ZENSKA, KI SEM JI BRAL	200
Choderlos de Laclos, Christopher Hampton NEVARNA RAZMERJA	202
William Shakespeare SEN KRESNE NOČI	204
Denis Diderot, Jean Racine PARADOKS O IGRALCU	208
Drago Jančar VELIKI BRILJANTNI VALČEK	212
Goran Stefanovski ODISEJ	215
Tamara Matevc, Maja Borin TOTALKA	217
<i>Igralski avtorski projekt</i> Nataša Matjašec Rošker, Branko Jordan,	
Davor Herga DO TU SEGA GOZD	218
Mihail Bulgakov MOJSTER IN MARGARETA	220
Henrik Ibsen JOHN GABRIEL BORKMAN	223

TRETJI DEL

Pedagoško in zgodovinsko raziskovalno delo	227
Novi univerzitetni študij gledališke umetnosti	
(O nastajanju Akademije za umetnosti v Mariboru)	229
O pomenu humanistične inteligence v Mariboru	233
Kritike uprizoritev Slovenskega narodnega gledališča Maribor	
med letoma 1945–1970	236
Devetdeset let Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru	238
Repertoar SNG Maribor 1919–2009 (Uvod k popisu uprizoritev)	239
Mejniki v razvoju mariborskega gledališča	
od začetkov do danes	249

DODATEK

Intervju	253
»Kar sem imel povedati, sem povedal« (Delo, 8. junij 2013)	255

PRVI DEL

Repertoar in umetniška vizija

POLJA IGRE, POLJA SANJ

Drama SNG Maribor (2007–2013)

Prvi del:

Uokvirjanje umetniškega koncepta

1.

Igra in *sanje* je dvoje, kar predstavlja temelj gledališča. Oboje je nekaj, kar je resnično, hkrati pa tudi ne. Gledališče je resnica (odsev vsakdanje realnosti), vendar to tudi presega; v najizrazitejših primerih gledališka umetnost predstavlja polje neulovljivo presežnega, transcendentnega, torej nečesa, kar je scela težko razložljivo, saj se izmika vsem končnim racionalnim razlagam. To, kar me je pri umetnosti, zlasti gledališki, vedno navduševalo, je izjemna kompleksnost, večdimenzionalnost resnice umetniške stvaritve; moj kriterij vrednotenja umetniškega dela je, in je bil, prav v tej neulovljivi, neubedljivi celostnosti; navdušuje me večplastnost gledališke inteligence, torej voluminoznost, globina umetnosti.

Opredelitev gledališča iz pojma igre je splošno znana; manj pogosto pa slišimo razlage, ki trdijo, da je raven resnice, ki jo izraža gledališče, raven sanj. Ker je definicija gledališča kot področja sanj zame temeljna, tudi svoje obdobje življenja in ustvarjanja v gledališču pojmem kot *čas sanjanja*, kot stanje ne povsem budne zavesti, motnega zavedanja, predvsem pa stanje nenehnega nihanja med prijetnimi in neprijetnimi izkušnjami. V letih, ko sem se aktivno ukvarjal z gledališčem, sem tako imel obilo priložnosti za spoznavanje narave ljudi in sebe, zlasti senčnih strani; teh priložnosti bi bilo najbrž veliko manj, če bi se ukvarjal z meditacijo in duhovnimi tehnikami, kar je sicer moje drugo ustvarjalno področje.

Ko sem spomladi leta 2006 prejel povabilo direktorja SNG Maribor, Danila Roškerja, da prevzamem umetniško vodstvo mariborske Drame, sem kar precej kolebal, ali naj se v takšno avanturo spustim ali ne. Na koncu sem izziv vseeno sprejel. In danes, ko je mandat že skoraj za menoj, mislim, da sem se odločil prav. Ta izkušnja, ki je bila včasih kar precej mučna in naporna, me je notranje obogatila; omogočila mi je, da se je moja življenjska narava (karma, usoda) prečistila in mi tako pokazala pot za naprej.

S Slovenskim narodnim gledališčem v Mariboru sem povezan skoraj tri desetletja. Prvič sem se tu zaposlil kot dramaturg v jeseni leta 1983; kmalu nato sem prvič postal umetniški direktor Drame (1985–1989), vmes sem bil nekaj let svobodnjak, med letoma 1996 in 2006 sem bil spet dramaturg, ter od 15. decembra 2006 dalje znova umetniški direktor.

Čeprav je delo v gledališču v osnovi adrenalinska dejavnost, sem se sam zavestno trudil, da bi kot umetniški vodja deloval čim bolj *zenovsko*. Verjamem namreč, da se duševna energija oziroma miselna naravnost vodje prenaša na sodelavce; če torej naj bo delovno ozračje v nekem kolektivu čim bolj sproščeno, ustvarjalnost pa spontana, mora biti tak tudi način vodenja. Samo v takšnih okoljih lahko nastajajo dobri umetniški rezultati. Ko se danes ozrem na umetniško obdobje, ki ga uokvirja moj umetniški mandat (2007–2013), moram neskromno ugotoviti, da tako dolgega institucionalno stabilnega in ustvarjalno produktivnega obdobja mariborska Drama v svoji dosedanji zgodovini še ni imela.

Z Danilom Roškerjem, ki je s SNG Maribor povezan približno toliko let kot jaz, sva dobro sodelovala, pravzaprav sva drug drugega odlično dopolnjevala, zlasti v letih 2007–2008, ko so nastali temelji umetniške in kadrovske prenove mariborske Drame; kasneje smo na teh osnovah gradili in tako v letih 2009–2012 lahko poželi bogate sadove.

Ko sem spomladi 2006 začel snovati novi repertoar mariborske Drame, sem dobil občutek, ki me vse do danes ni zapustil, namreč, da je mogoče na tem odru in s temi ljudmi ustvarjati najboljše gledališče, predstave, kakršne bi si tudi sam – ki sem teatra že precej naveličan – želel ogledati. Tako sem imel nenadoma pred seboj najboljši umetniški ansambel in najboljše sodelavce, pa tudi najboljše gledalce ...

Seveda sem se zavedal, da gre za idealizirano predstavo, toda prav ta mi je na nek način pomagala, da sem umetniške kriterije postavil bistveno višje, kot bi jih, če bi upošteval (samo) realno stanje. Preprosto sem verjel, da zmoremo »več in bolje«, in enako so verjeli režiserji, ki so z nami delali. V bistvu smo drug drugemu zaupali. Zaupanje je ustvarjalo občutek varnosti in sproščenosti, torej dveh za ustvarjalnost ključnih stvari.

2.

Pred nastopom prvega mandata umetniškega vodje mariborske Drame v letih 1985–1989 sem napisal programski tekst z naslovom »Eppur si muove«. V njem sem precej natančno določil smernice prihodnjega delovanja gledališča. Ob prevzemu drugega mandata leta 2006 nisem napisal ničesar podobnega, ker sem se na osnovi minulih izkušenj zavedal, da je vodenje gledališča precej nepredvidljiva zadeva, zato je nima smisla opredeljevati s preveč zavezujočimi »programskimi smernicami«. Namesto jasnega načrta in razvojne strategije sem imel v sebi le močno *zaupanje*, da »bomo delali prave stvari«. Tako šele sedaj, pri koncu mandata, povezujem sproti nastajajoča delovna razmišljanja in uokvirjam idejni koncept, ki je iz ozadja (na intuitivni ravni) vendarle določal življenje in delo mariborske Drame v letih 2007–2013.

Ko sem v teh letih ob različnih priložnostih govoril ali pisal o naravi sodobnega klasičnega dramskega gledališča, kar je po svojem umetniškem in institucionalnem bistvu mariborska Drama, sem vedno vztrajal pri – za današnje čase – nekoliko staromodnem stališču. Namreč, verjel sem (in še vedno verjamem), da je poslanstvo gledališke umetnosti v svojem bistvu *spoznavnoetično*. V predgovoru k programu druge polovice sezone 2006/2007 sem zapisal: »Če lahko gledališka predstava koga spodbudi k temu, da se zamisli nad seboj in svetom, ali ga celo spodbudi, da bi postal boljši človek, potem se je s to umetnostjo vredno ukvarjati!«

Gledališče je seveda tudi zabava in razvedrilo, toda primarno je prostor etičnega in estetskega plemenitenja človeka.

Idejni temelji evropskega (in s tem slovenskega) klasičnega dramskega gledališča so v *humanizmu* in *razsvetljenstvu* (oboje je danes treba razumeti v skladu z vsemi transformacijami, ki sta ju

oba pogleda na svet doživela skozi stoletja, še zlasti v 20. stoletju in v zadnjih dveh desetletjih). Postavk, o katerih je na primer v eseju *Gledališče kot moralna ustanova* leta 1784 pisal znameniti nemški dramatik in filozof *Friedrich Schiller*, ne moremo razumeti v naivno romantičnem slogu, temveč skozi prizmo naše sodobnosti, zlasti skozi filozofijo strukturalizma in psihoanalize. Principi so ostali isti, le interpretacije in konkretizacija načinov njihovega izražanja so se spremenili.

Sodobno klasično dramsko gledališče v slovenskem kontekstu v prvi vrsti razumem

- kot »*duhovno oazo civilne družbe*«, kjer je mogoče na ideološko neobremenjen način razpravljati o temeljnih problemih bivanja, odpirati dileme, postavljati vprašanja, pa nanje ne dajati končnih odgovorov;
- kot »*branik nacionalne identitete*«, saj prek govorne odrske besede, ki je konstitutivni temelj klasične dramske umetnosti, pomaga ohranjati in razvijati slovenski jezik, ki je ključna točka nacionalne (politične) identitete;
- kot »*most med preteklostjo in sedanjostjo*«, saj z oživljanjem zgodovinskega spomina (prek uprizarjanja besedil iz prejšnjih obdobj) prečiščuje kolektivno podzavest družbe, s čimer prispeva k razjasnjevanju problemov bivanja danes in k ohranjanju civilizacijskih vrednot ter moralno-etičnega mišljenja ...

Za zdravje družbe je pomembno, da obstaja prostor, kjer imamo možnost javno izraziti svoj *ontološki dvom*. Dvom je namreč eden ključnih dejavnikov pri razvoju posameznikove svobode in družbenega napredka (medsebojne strpnosti in demokratičnosti). S tem, ko zastavljamo bolj ali manj ista vprašanja, v sicer različnih družbenozgodovinskih okoliščinah, širimo polja mišljenja in doživljanja, s čimer si odpiramo nove horizonte življenja.

Samo v okviru svobodne civilne družbe je lahko gledališče odprt poligon za osebne vizije in diskusije o resnicah življenja.

Gledališče si s tem, ko vprašanja zastavlja, ne daje pa odgovorov, torej deluje v območju hipotetične (relativnostne) resnice, zagotavlja pravico, da je njegovo delo oblika *družbene herezije*, ne pa izražanje družbenih ortodoksij (pravovernih »resnic«, to je splošno veljavnih ideoloških in marketinških floskul). Gre za ohranjanje klasične funkcije gledališke katarze, ki je etična in spoznavna. Prek nje današnje dramsko gledališče nadaljuje in nadgrajuje tradicionalni

evropski humanistični (razsvetljenski) kredo.

Dramska umetnost že od starih Grkov dalje omogoča gledalcem *čustvena doživetja in miselna spoznanja*, pri čemer jih posredno spodbuja k medosebni *toleranci in solidarnosti*, socialni pripadnosti, s čimer povečuje *kohezivnost* družbene skupnosti.

Gotovo je danes, v prihodnosti pa bo še bolj, ena glavnih stvari, zaradi katerih klasično dramsko gledališče ohranja veljavo in specifično prednost, *človeška bližina* – živa, avtentična prisotnost igralcev, neposredni stik odrske resničnosti in gledalcev. Ob snovanju repertoarja sem na to dostikrat mislil.

3.

Maribor je z vidika Slovenije veliko mesto z vsemi razvitimi urbanimi značilnostmi, v širših svetovnih razsežnostih pa je majhno podeželsko mestoce. Mariborska Drama ne deluje v večmilijonskem vlemestu s sto različnimi gledališči, ampak v kraju, kjer predstavlja edino dramsko gledališče. Načeloma so bivanjski in umetniški problemi, s katerimi se srečujemo v Mariboru, podobni problemom, ki jih imajo v večjih okoljih, hkrati pa so specifično naši.

Čeprav je pojem klasičnega gledališča univerzalno evropski, je v konkretni obliki vedno določen s specifikami lokalnega okolja, zlasti z mejami nacionalnega jezika in socialnopsihološkimi značilnostmi naroda oz. družbe, v katerem obstaja. Novodobni slogan *Misli globalno, deluj lokalno!* je glede na situacijo sodobnega klasičnega dramskega gledališča zelo ustrezen smerokaz delovanja. Čeprav smo postali v planetarni globalni kulturi na nek način *vsí prebivalci sveta*, so naša konkretna življenja in problemi, s katerimi se neposredno soočamo, vedno vezani na mikromodele okolja, v katerem živimo.

Klasično dramsko gledališče je intelektualno zahtevna (*elitna*) umetnost tako z izvedbenega vidika ustvarjalcev kot s stališča občinstva, saj od obojih terja višjo stopnjo notranje zbranosti in pripravljenost sodelovati pri spoznavanju globljih dimenzij resničnosti. Percepcija sodobnega človeka (tudi potrošnika kulturnih/gledaliških dobrin) je temu nasprotna, saj je način današnjega življenja čedalje bolj površen in površinski. Umetniški potencial gledališča je mnogo višji in širši kot poenostavljena resničnost, senzacionalizem in zabavljaštvo modernih medijev.

Obstaja bistvena razlika, ali preživimo večer v gledališču ali pred televizijskim sprejemnikom; v gledališču lahko vidimo tisto, česar na televiziji ne moremo ali vidimo zelo redko; kot umetniški vodja sem se zato namerno izogibal »rumenim vsebinam« (zgodbam, ki bi spominjale na televizijske žajfnice ali bile samo cenena zabava); gledališče ima v nasprotju s televizijo zmožnost, da se loteva življenja bolj poglobljeno, predvsem pa etično izostreno.

Ni vseeno, kakšno »umsko hrano« ponujamo gledalcem; predstave lahko v njih prebujaajo procese (samo)prepoznavanja in ozaveščanja ali jih še bolj uspavajo ter poglobljajo njihovo umsko lenobo, kar npr. zelo uspešno počneta ceneno burkaštvo in kičasti spektakli. Zavedati se moramo, da prek repertoarja vplivamo na mišljenje ljudi, na njihov umski svet; v tem je socialna (in politična) odgovornost gledališča.

Pogosto pozabljamo, da so gledalci soustvarjalci gledališča. *Gledanje je kreativni akt*, kajti pogled (zaznava) je vedno že tudi interpretacija, ta pa je ustvarjalno dejanje. Gledalci s svojo prisotnostjo odrski stvarnosti podeljujejo status realnega, igralcem pa dajejo energijo pozornosti, zaradi katere lahko ti igrajo boljše ali slabše; vibracija iz avditorija se širi preko rampe na oder; subtilna raven odrskega dogodka (resnični umetniški užitek ali doživljajski presežek) je odvisna od tega, kako gledalci »dihajo« z dogajanjem na odru.

Dramskega gledališča ni mogoče ustvarjati za abstraktnega (globalnega) gledalca, temveč za konkretno občinstvo, to pa je vedno določeno z nacionalnokulturnimi in socialnoizobrazbenimi (intelektualnimi) posebnostmi. Klasična dramska umetnost, ki je utemeljena na *govorjeni besedi*, močnejše kot druge umetnosti (z izjemo literature) izraža nacionalni in lokalni kolorit. S tega vidika je še posebej jasno, zakaj je tradicionalno dramsko gledališče tako pomembno za ohranjanje narodove kulturne identitete, zlasti nacionalnega jezika.

Prepričan sem, da je temeljni pogoj za nadaljnji obstoj slovenskega naroda ohranitev žive in v vseh segmentih družbe aktivne slovenščine. Če slovenski nacionalni identiteti odvzamemo slovenski jezik, kaj nam v času globalne svetovne kulture in transnacionalnih gospodarskopoličnih povezav sploh še ostane?

Ker gledališče ni neposredna odslikava realnosti, temveč »interpretirana realnost«, lahko nekatere resnice, vprašanja, dileme iz današnjega življenja pridejo do polnejšega izraza, do večje ostrine,

če jih povemo s pomočjo zgodb iz bližnje ali daljne preteklosti.

To spoznanje mi je bilo pri sestavljanju repertoarja eno od vodil. Veliko smo igrali klasičnih dramskih del, toda samo tista, ki vsebinsko in pomensko sovpadajo z aktualnimi problemi danes. Z uprizarjanjem klasičnih del se prenaša kolektivni spomin oz. izkušnje in spoznanja prejšnjih generacij; z njimi dajemo vedeti današnjemu gledalcu, da so problemi življenja in civilizacije nekaj, kar je obstajalo že mnogo pred nami in bo tudi za nami, da so ključna vprašanja bivanja večna prav zato, ker se nanja nikoli ne da zadovoljivo odgovoriti.

Mogoče sem bil v odnosu do sodobne dramatike nekoliko preveč selektiven in bi moral uvrstiti v repertoar več danes nastalih besedil. Toda malo današnjega dramskega pisanja mi je všeč. Sodobni teksti zelo redko dosežejo sporočilno kompleksnost, kakršno premorejo drame, ki so nastale pred stoletji ali še pred nekaj desetletji. V izogib pomanjkanju ustreznih novih besedil sem se, največkrat v dogovoru z režiserji, odločal za klasične dramske adaptacije proznih del ali filmskih scenarijev ali pa za sodobne postdramske oblike tekstovnih konstrukcij, ki so bile plod predelav različnih tekstovnih predlog.

V uprizoritvenem (odrsko-režijskem in igralskem) pogledu zagovarjam načelo estetske distance ali estetizacije stvarnosti (umetniške sublimacije čustev in transformacije vsakdanje realnosti). Torej princip aluzije nasproti principu iluzije, skratka, realizem »z odmikom«. Rad imam stapljanje realnega in nadrealnega; povezanost vsakdanje (tudi politične) realnosti in mitološko sanjskega, poetičnega sveta podzavesti.

Zanimale so me nekonvencionalne, radikalne uprizoritve (kolikor je takšne uprizoritve znotraj tradicionalnega repertoarnega gledališča mogoče ustvarjati), torej režijski pristopi, ki so združevali elemente klasičnega dramskega gledališča s sodobnimi postdramskimi pristopi; interpretacijski načini, ki odpirajo presenetljiva, neobičajna branja dramskih besedil, ki lahko tako ustvarjalce kot gledalce premaknejo od pričakovanega in že videnega k drugačnemu, neznanemu, novemu pogledu na svet in življenje.

Tradicionalno (nacionalno) repertoarno gledališče lahko hitro postane zaprašeno in dolgočasno (v šestdesetih letih prejšnjega stoletja so rekli »morivsko«). Zaprto samo vase (kot podaljšek zgodovine) izgubi stik s sodobnostjo in vsakdanjo realnostjo. To se ne zgodi, če nakljub konservativni institucionalni naravi ostane

odprto za estetske inovacije in etične preboje, ki nastajajo na gledališkem obrobju (v sodobnih raziskovalnih avantgardnih gledališčih). V tem smislu se mi je zdelo pomembno, da je repertoar mariborske Drame kombinacija klasičnih dramskih in sodobnih postdramskih (performerskih) načinov izražanja.

4.

Snovanje repertoarja gledališča je zelo kompleksna zadeva. Da bi prišli do idejno in estetsko zaokrožene programske celote, ki upošteva vse izvedbene (kadrovske, finančne, tehnične, terminske, marketinške idr.) dejavnike, je potrebno veliko različnih prilagajanj, pa tudi odločnega vztrajanja pri jasni programski viziji in izbranih umetniških kriterijih.

Repertoar je avtorsko delo umetniškega vodje, ki nastaja ob tvornem sodelovanju režiserjev, lahko tudi dramskih piscev, čeprav sem sam sodeloval predvsem z režiserji, ker jih imam za glavne avtorje današnjega gledališča, in v osnovi zagovarjam koncept avtorskega režiserskega gledališča. Vsaka sezona ima svojo zgodbo in idejno sporočilo, sosledje sezon pa tvori umetniško obdobje, ki po navadi traja okrog 5 let in je kot zaokrožena celota prav tako prepoznavno po značilnih idejno-estetskih in vsebinskih poudarkih.

Glavnina dela umetniškega vodje pri sestavljanju repertoarja je povezana z izborom dramskih tekstov, ki predstavljajo osnovo za odrske uprizoritve. Ker živimo v informacijski dobi in je torej mogoče priti v stik s skoraj vsemi teksti, ki nas zanimajo, je selekcija toliko zahtevnejša. Lahko bi rekli, da je *selekcija* del, pa tudi izbor režiserjev, bistvo avtorskega dela umetniškega vodje. Z izborom (določitvijo dramskih zgodb in režijskih estetik) ustvarjamo samostojno umetniško zgodbo, ki izraža nova (lastna) idejna sporočila.

Pri izboru tekstov so me vedno zanimale privlačne teme, posebne, nenavadne življenjske situacije, izjemni človeški značaji, provokativne ideje ... in pa seveda potencial teatraličnosti, torej to, kako bi bila neka zadeva videti na odru, če bi jo režiral režiser z bogato domišljijo in igrali dobri igralci. Čeprav sem sam dramatik – morda pa prav zato –, v dramskih tekstih ne vidim nič več kot »le uprizoritveni potencial«. Strinjam se s spremenjenim statusom dramskega teksta (in dramskega pisanja kot takšnega), do katerega

je prišlo v zadnjih treh desetletjih.

V sodobnem dramskem gledališču predstavlja tekst predvsem *delovni material* za vsakokratno odrsko uprizoritev in sam po sebi ni zaključena umetnina. Takšen odnos je v veljavi ne samo v primerih dramaturško-režijskih interpretacij, ko so besedilne predloge uprizoritev, npr. filmski scenariji ali romani, temveč tudi ko gre za tradicionalno klasično ali moderno (literarno) dramatiko. Nekdanjega razmerja med dramatiko (dramskim besedilom) in uprizoritvijo (režijo) ni več; vsako besedilo je lahko potencialni material za odrsko stvaritev, saj sodobna dramska režija ni ilustracija dramskih tekstov, ampak njihova *interpretacija* in/ali *inovacija* notranjega prostora umetnine. Dramski teksti (ali v dramsko obliko preneseni drugi literarni teksti) so samo izhodišče za odrsko kreacijo. Drama (literatura) in režija (oder) sta dve sicer enaki, a tudi precej različni realnosti. V tem smislu je danes uprizoritvena vizija (režijski koncept) pomembnejša kot dramski tekst.

Zato je bilo daleč najpomembnejše, kakšne režiserje sem vabil k sodelovanju. Razumljivo je, da sem sodeloval predvsem s takšnimi, ki so mi bili blizu po gledališkem razmišljanju in odrski estetiki, in sem se z njimi lahko osebno ujema. (Glede na to, da ne pripadam nobenemu od gledaliških lobijev in pri svojem delu nisem iskal osebnih koristi ali hotel potešiti lastne umetniške ambicije, sem imel pri sklepanju poslov in navezovanju stikov precejšnjo strateško prednost, pravzaprav zelo redek privilegij.) Odločal sem se predvsem za umetniško izrazite in idejno provokativne slovenske režiserje mlajše in srednje generacije, pa tudi za tuje režiserje, zlasti iz držav bivše Jugoslavije, ker ti dobro razumejo psihosocialni kontekst slovenskega gledališča in družbe, kar se mi zdi za gledališko ustvarjanje bistveno. Za uspešno delo je ključno dobro ujemanje (kompatibilnost) med umetniškim vodjem in režiserjem ter med režiserjem in igralsko ekipo ter drugimi avtorskimi sodelavci.

Včasih sva se s kakšnim režiserjem oziroma režiserko glede teksta takoj strinjala, včasih so bila potrebna dolga (tudi več mesecev trajajoča) iskanja in usklajevanja. Vedno sem se držal načela, da dokler – tako režiser kot jaz – nisva bila z izbranim delom povsem zadovoljna, odločitev ni bila dokončna. Samo če sem imel sam dober občutek, režiser pa tudi, sem vedel, da je izbor pravi. – Navdih je osnova umetniškega ustvarjanja, torej tudi oblikovanja repertoarja. (Zaradi veselja in radosti, ki sem ju čutil ob trenutkih navdiha, ko so

se rojevale dobre ideje ali prepričljive odrske stvaritve, sem si pogosto dejal, da je biti umetniški vodja res najboljše delo, najboljša služba, ki sem jo kdaj imel ...)

Po načelu soglasja smo sestavljali tudi igralske zasedbe in delali izbor avtorskih sodelavcev za uprizoritve (scenografov, kostumografov idr.). Pri igralskih zasedbah je bilo po navadi tako, da so režiserji hoteli najboljše igralce, česar jim seveda nisem mogel ugoditi, saj so vsi hoteli imeti iste, poleg tega sem moral misliti na ostali del igralskega ansambla.

Ker se v repertoarnih gledališčih s stalnim ansamblom veliko slabe volje pojavlja okrog razdeljevanja vlog, moram reči, da pri igralskih zasedbah nikoli ni mogoče zadovoljiti vseh; vsak igralec pa tudi režiser in drugi avtorski sodelavci razumejo in doživljajo umetniško in socialno realnost skozi svoj filter zaznave, skozi leče osebnih pričakovanj; igralske zasedbe so zato lahko pravilne, ne morejo pa biti pravične.

Zasedbe so zelo pomembne, saj se skozi izražajo uprizoritveni koncept. Od njih, zlasti od zasedbe glavnih vlog, je v veliki meri odvisen končni uspeh predstave. Trudil sem se, da bi sestavljali »pravilne zasedbe« (glede na dane možnosti, seveda!). Gledališče je kolektivna umetnost in zasedbe moramo razumeti kot princip »uigranega moštva«. Pri pravilni zasedbi tudi »šibki člani« postanejo dobri.

Stalni igralski ansambel (velika večina zaposlenih ima delovna razmerja sklenjena za nedoločen čas) brez dvoma močno vpliva na sestavo repertoarja in splošni umetniški nivo gledališča. Stalni ansambel ima prednost v tem, da daje možnost za razvoj ansambelske igre, pomanjkljivost pa v tem, da vsi v ansamblu niso enako talentirani in tudi ne enako motivirani za delo. Repertoarno gledališče s stalnim ansamblom je občutljiv organizem, ki ga ne tvorijo samo umetniški potenciali ustvarjalcev, temveč predvsem *medosebni odnosi*. Dobro gledališče, ki ne pomeni samo dobrih predstav, temveč tudi dobre medčloveške odnose, je težje zgraditi, kot porušiti. Med pogoji za vzpostavitev ustvarjalnemu razcvetu naklonjenih okoliščin so gotovo splošno ozračje sproščenosti in medsebojnega zaupanja, razvita profesionalna etika, delovna disciplina ...

Šele v pravilno zasnovani interakciji teksta, režiserja in igralske ter druge avtorske ekipe se lahko zgodi *kreativni pok*, ki privede do izjemne predstave. Umetniških »presežkov« seveda ni mogoče

planirati – umetniško ustvarjanje je preveč kompleksna zadeva, da bi ga bilo mogoče natančno racionalno predvidevati; lahko pa vzpostavimo zunanje (materialne) pogoje in duhovne okoliščine (ustvarjalno vzdušje), kjer se presežek lahko »naključno« zgodi!

Z razdalje let lahko vidim, da sem pri umetniških odločitvah napravil nekaj napak, čeprav se mi takrat, ko sem se odločil za nek tekst oziroma za režiserja ali igralca, to ni zdelo. Včasih sem bil prisiljen sklepati različne kompromise, ki so bili največkrat posledica zapletenih medosebnih odnosov ali organizacijskih in finančnih razlogov – nekateri so se pozitivno obrestovali, drugi ne.

Po mnogih letih dela v gledališču in druženja z umetniki različnih panog sem prišel do podobnega končnega spoznanja kot nekoč psihoanalitik *Carl Gustav Jung*, ko je proučeval biografije umetniških ustvarjalcev: »*Mar ne bi bilo bolje, če bi bilo v kom malo manj umetnika in malo več človeka*«?

Drugi del:

Odrske uresničitve repertoarnih snovanj

1.

V šestih letih in pol (od februarja 2007 do maja 2013) je bilo (oz. bo) izvedenih 45 samostojnih ali koprodukcijskih uprizoritev ter 2 uprizoritvi (*), pri katerih smo sodelovali kot organizacijsko-tehnični koproducenti: **Kopenhagen** (3. 2. 2007), **Plemeniti meščan** (23. 2. 2007), **Sokratov zagovor** (13. 4. 2007), **Za nacionalni interes** (11. 5. 2007), **La Strada** (3. 7. 2007), **Vilinček** (20. 9. 2007), **Mali princ** (22. 9. 2007), **Nosorogi** (23. 11. 2007), **Lepa Vida** (19. 1. 2008), **Medejin krik** (*) (21. 2. 2008), **Intimni avtoportret Frida Kahlo** (6. 3. 2008), **Tramvaj Poželenje** (3. 4. 2008), **Vse ob pravem času** (9. 5. 2008), **Vihar** (19. 9. 2008), **Kralj Matjaž** (27. 9. 2008), **Za narodov blagor** (21. 11. 2008), **Kandid ali optimizem** (17. 1. 2009), **Pornoskop ali kaj je videl batler** (27. 2. 2009), **Veter v vejah borov** (13. 3. 2009), **Peer Gynt** (15. 5. 2009), **Potovanje v Rim (Caravaggio)** (9. 10. 2009), **Hallerstein** (*) (30. 10. 2009), **Pravljica o carju Saltanu** (5. 11. 2009), **Malomeščanska svatba** (5. 12. 2009), **Bebop** (22. 1.

2010), **Od blizu** (5. 2. 2010), **Ta mračni predmet poželenja** (20. 3. 2010), **Modra ptica** (15. 5. 2010), **Janko in Metka** (3. 9. 2010), **Antigona** (24. 9. 2010), **Kar hočete** (15. 1. 2011), **Goga, čudovito mesto** (19. 3. 2011), **Don Juan** (15. 4. 2011), **Srečni dnevi** (9. 9. 2011), **Zborovanje ptic** (24. 9. 2011), **Sedem nadstropij** (7. 10. 2011), **Juri Muri v Afriki** (3. 11. 2011), **Ženska, ki sem ji bral** (12. 11. 2011), **Nevarna razmerja** (10. 3. 2012), **Sen kresne noči** (6. 4. 2012), **Paradoks o igralcu** (30. 5. 2012), **Veliki briljantni valček** (29. 9. 2012), **Odisej** (10. 10. 2012), **Totalka** (15. 11. 2012), **Do tu sega gozd** (16. 11. 2012), **Mojster in Margareta** (25. 1. 2013), **John Gabriel Borkman** (10. 5. 2013).

Osnovo repertoarja mariborske Drame v letih 2007–2013 so tvorile tri idejnovsebinske koordinate: *politična* (javni svet), *intimistična* (zasebno življenje posameznika) in *metafizična* (mistično in filozofsko osmišljanje bivanja). Nekateri sezone so imele večji poudarek na enem, druge na drugem področju, večina pa je bila kombinacija vseh treh. V vsebinsko tematskem pogledu smo se tako najpogosteje ukvarjali z moralnimi dilemami političnega odločanja, z odnosom med senzibilnim posameznikom in brezčutno družbo (okolico), z vprašanjem politične tiranije in svobode, z naravo čustev v intimnih partnerskih razmerjih (z ljubeznijo in zaljubljenostjo), z iskanji višjega smisla bivanja (z metafizičnimi hrepenenji in razočaranji), z notranjim življenjem in ustvarjalnimi napori umetnikov, z razsre-diščenostjo in izgubljenostjo človeka danes ...

Pri izboru tekstov za uprizoritve so bila na prvem mestu svetovna in domača klasična dramska besedila iz prejšnjih stoletij ali obdobja modernizma 20. stoletja, ob njih pa sodobni dramski teksti, običajno netrendovske, atipične dramatike. Pomemben delež so zavzele odrske priredbe proznih in drugih besedil ter filmskih scenarijev. Večkrat smo se odločili za združevanje kratkih dramskih form (enodejank).

Če napravimo formalno analizo repertoarja (piscev in naslovov del), lahko vidimo, da so bili med svetovnimi in domačimi klasiki ter modernisti 20. stoletja igrani: trikrat *William Shakespeare* (Vihar, Kar hočete, Sen kresne noči), dvakrat *Molière* (Plemeniti meščan, Don Juan), *Ivan Cankar* (Lepa Vida, Za narodov blagor), *Henrik Ibsen* (Peer Gynt, John Gabriel Borkman), drugi pa po enkrat: *Eugène Ionesco* (Nosorogi), *Tennessee Williams* (Tramvaj Poželenje), *Joe Orton* (Pornoskop ali kaj je videl batler), *Bertolt Brecht* (Malomeščanska

svatba), *Maurice Maeterlinck* (Modra ptica), *Boris Vian* (Meduzina glava ali Bebop), *Dominik Smole* (Antigona), *Drago Jančar* (Veliki briljantni valček).

Iz neevropske tradicije so bili igrani teksti *Zeamija* in drugih *japonskih piscev no-iger* (štiri no-drame pod skupnim naslovom *Veter v vejah borov*) ter islamska sufistična pesnitev *Farida ud-Dina Attarja* (Zborovanje ptic) v odrski priredbi *Petra Brooka* in *Jean-Clauda Carriera*.

Med sodobnimi tujimi in domačimi avtorji so bili igrani: *Christopher Frayn* (Kopenhagen), *Tone Partljič* (Za nacionalni interes), *David Ives* (Vse ob pravem času; pet enodejank), *Vili Ravnjak* (Potovanje v Rim ali Caravaggio), *Patrick Marber* (Od blizu), *Morris Panych* (Sedem nadstropij), *Goran Stefanovski* (Odisej).

Kot avtorske predelave dramskih besedil so nastali novi teksti za uprizoritve: *Slavko Grum/Sebastijan Horvat* (Goga, čudovito mesto); *Denis Diderot/Jean Racine* (Paradoks o igralcu: Diderotov filozofski dialog Paradoks o igralcu in okrajšane Racinove tragedije Fedra, Berenika, Britanik, Andromaha, Tebaida; avtor adaptacij *Sebastijan Horvat*); **Filippo Tommaso Marinetti/Italijanski futuristi* (Jekleni piščanci, avtorja adaptacij futurističnih sintez (enodejank) *Tomaž Toporišič* in *Vito Taufer*; uprizoritev, načrtovana za sez. 2010/2011, je odpadla; v prirejeni obliki in pod naslovom *Zang Tumb Tum* je bila izvedena v SNG Drama Ljubljana v sez. 2012/2013 v režiji *Vita Tauferja*).

Po različnih proznih besedilih (romanah, filozofskih dialogih, biografijah ...) so nastale tekstovne predloge uprizoritev: *Platon/Peter Ternovšek* (Sokratov zagovor), *Antoine de Saint-Exupéry/Diego de Brea* (Mali princ), *Frida Kahlo/Slavenka Milovanović/Ivana Vujčić* (Intimni avtoportret Fride Kahlo), *Voltaire/Tatjana Doma/Ivana Djilas* (Kandid), *Choderlos de Laclos/Christopher Hampton* (Nevarna razmerja); *Mihail Bulgakov/Goran Ferčec* (Mojster in Margareta); po filmskih scenarijih sta nastali uprizoritvi: *Federico Fellini/Tullio Pinelli/Rokgre* (La Strada), *Luis Buñuel/Primož Vitez/Matjaž Latin* (Ta mračni predmet poželenja).

Pri uprizoritvah za otroke in mladino smo se posluževali pravljic, dramskih tekstov ali izvirnih pesniških besedil: *Maja Borin* (Vilinček), *Aleksander Sergejevič Puškin* (Pravljica o carju Saltanu), *Katarina Klančnik Kocutar* (Kralj Matjaž), *Andrej Rozman Roza* (Janko in Metka), *Tone Pavček* (Juri Muri v Afriki), *Tamara Matevc/Maja Borin* (Totalka).

Igralski avtorski projekti, ki so bili na sporedu od leta 2011, so nastali na osnovi predelav dramskih ali proznih besedil ali kot izvirni dramski teksti po motivih: *Samuel Beckett/Irena Varga/Mojca Simonič* (Srečni dnevi), *Bernhard Schlink/Tanja Lužar* (Bralec ali Ženska, ki sem ji bral), *Falk Richter/Nataša Matjašec Rošker* (Do tu sega gozd).

Kot oblika neverbalnega gledališča sta bila izvedena *Medejin krik* (Gledališče Mojnine in Saša Jurcerja) in *Hallerstein* (Kibla Maribor).

Med režiserji in režiserkami je večina režirala po večkrat (nekateri so ustvarili kar prave »mariborske opuse«). Največ režij je opravil *Sebastijan Horvat* (Kopenhagen, Lepa Vida, Za narodov blagor, Potovanje v Rim, Goga, čudovito mesto, Paradoks o igralcu), sledijo mu *Vito Taufer* (Plemeniti meščan, Nosorogi, Vihar, Bebop), *Janusz Kica* (Peer Gynt, Kar hočete, Mojster in Margareta), *Mateja Koležnik* (Pornoskop, Malomeščanska svatba, John Gabriel Borkman), *Diego de Brea* (Mali princ, Veliki briljantni valček), *Damir Zlatarež* (Tramvaj Poželenje, Sen kresne noči), *Matjaž Latin* (Vse ob pravem času, Ta mračni predmet poželenja), *Jernej Lorenci* (Veter v vejah borov, Zborovanje ptic), *Ivana Djilas* (Kandid, Modra ptica), *Aleksandar Popovski* (Nevarna razmerja, Odisej), *Jaša Jamnik* (Za nacionalni interes), *Boris Cavazza* (Don Juan), *Ivana Vujić* (Intimni avtoportret Frida Kahlo), *Dino Mustafić* (Od blizu), *Andrej Jaka Vojevec* (Antigona), *Luka Martin Škof* (Sedem nadstropij), *Bojan Labovič* (La Strada).

Pri otroških predstavah je največ režij opravila *Branka Nikl Klampfer* (Vilincek, Juri Muri v Afriki, Totalka), sledijo *Breda Varl* (Kralj Matjaž), *Robert Walzl* (Janko in Metka) in *Aleksander Anurov/Nataša Matjašec Rošker* (Pravljica o carju Saltanu).

Mislim, da nam je v pretežni meri uspevalo ustvarjati uprizoritve, ki niso bile »serijska proizvodnja abonmajskih predstav«, ampak »unikatni butični umetniški izdelki«, kar mi je bilo vedno v veliko zadovoljstvo. V stalnem repertoarnem gledališču je to namreč najtežje doseči (uprizoritve si zelo hitro postanejo podobne). Vsakič, ko se je na premieri dvignila zavesa, je bilo pred nami neke vrste presenečenje; čeprav sta bila vsebina dela in stil režiserja znana, je bilo tisto, kar bomo gledali, »še ne videno«, sveže, drugačno.

Začetni razlogi za odrsko svežino in umetniški preboj mariborske Drame tega obdobja so bili v glavnem naslednji:

- prihod večjega števila novih talentiranih igralcev mlajše in srednje generacije (med letoma 2007–2009: Eva Kraš,

Nataša Matjašec Rošker, Matevž Biber, Branko Jordan, Nejc Ropret, Matija Stipanič, Vladimir Vlaškalič), kar je temeljito spremenilo notranja razmerja v igralskem ansamblu in vplivalo na splošni dvig profesionalne ravni;

- prihod mlajših avtorskih režiserjev s prepoznavno odrsko estetiko, ki so se (praviloma) dobro ujeli z ansamblom in nanj v ustvarjalnem smislu pozitivno vplivali;
- vzpostavitev pravega vzdušja (kot institucija nismo bili »tovarna za proizvodnjo predstav«, ampak »središče žive ustvarjalnosti«).

Vsaka sezona je prinesla po dva ali tri umetniške presežke. Že na začetku leta 2007 smo z uprizoritvama *Kopenhagen* in *Plemeniti meščan* postavili dobre temelje, ki so se z naslednjimi sezonami postopoma nadgrajevali. Od leta 2009, nekako od uprizoritev *Veter v vejah borov* in *Peer Gynt*, je bil razvoj kontinuiran, s tem da so se od leta 2010, ko smo prvič začutili konkretne finančne posledice splošne gospodarske krize, materialni pogoji za umetniško ustvarjanje začeli slabšati, npr. zmanjševanje avtorskih honorarjev, manj denarja in zato skromnejše scenografije in kostumografije ...; vedno več je bilo vsebinskih repertoarnih sprememb, npr. že napovedane premiere so bile zamenjane s finančno manj zahtevnimi projekti ali pa nadomeščene s koprodukcijami, kar velja zlasti za leto 2012.

Nekaterih uprizoritev se bomo še dolgo spominjali, bodisi zaradi odličnih igralskih stvaritev, inovativnih režijskih postavitev, po zanimivih vsebinah in provokativnih idejah, inteligentnem humorju ali po čem, kar nas je kot posameznike povsem osebno nagovorilo (in bi vsak napravil drugačen izbor): *Kopenhagen*, *Plemeniti meščan*, *Nosorogi*, *Lepa Vida*, *Intimni avtoportret Fride Kahlo*, *Tramvaj Poželenje*, *Vse ob pravem času*, *Kandid*, *Veter v vejah borov*, *Peer Gynt*, *Potovanje v Rim*, *Malomeščanska svatba*, *Pravljica o carju Saltanu*, *Od blizu*, *Modra ptica*, *Zborovanje ptic*, *Kar hočete*, *Goga*, *čudovito mesto*, *Nevarna razmerja*, *Paradoks o igralcu*, *Veliki briljantni valček*, *Do tu sega gozd ...*

2.

V zadnjih letih smo odigrali doma in na gostovanjih v eni sezoni v povprečju 220 predstav, ki si jih je ogedalo približno 42.000 gledalcev. Največ ponovitev so dosegle otroške predstave in komedije ter nekatere

sodobne problemsko aktualne drame na Malem odru; največ gledalcev pa so imele velike koprodukcijske uprizoritve, ker so bile igrane na več prizoriščih.

Med izvedbeno najzahtevnejšimi in največjimi koprodukcijami so bile: *Vihar* leta 2008 (SMG Ljubljana, SSG Trst, Cankarjev dom Ljubljana), *Odisej* leta 2012 (Ulysses Brioni, GDK Gavella Zagreb, SNP Novi Sad, Sterijino pozorje Novi Sad, Atelje 212 Beograd, Teater na navigatorot Skopje) in *Veliki briljantni valček* leta 2012 (SNG Drama Ljubljana, Zavod Maribor 2012 – EPK). Zelo uspešno sodelovanje pri otroških predstavah (*Pravljica o carju Saltanu*, *Janko in Metka*) smo imeli več let z Mini teatrom iz Ljubljane.

Program premier in ponovitev je realiziral igralski ansabel, ki je v obdobju 2007–2013 v povprečju štel 26 članov in članic, s tem da je vsako leto sodeloval tudi kakšen gost. Stalni del ansambla so ves čas ali več kot tri sezone zapored sestavljali: Miloš Battelino, Matevž Biber, Peter Boštjančič, Zvone Funda, Barbara Jakopič Kraljevič, Branko Jordan, Davor Herga, Milada Kalezić, Ivica Knez, Eva Kraš, Nataša Matjašec Rošker, Bojan Marošević, Viktor Meglič, Irena Mihelič, Ksenija Mišič, Vlado Novak, Kristijan Ostanek, Mateja Pucko, Nejc Ropret, Mojca Simonič, Matija Stipanič, Mirjana Šajinović, Tadej Toš, Irena Varga, Vladimir Vlaškalič, Maša Žilavec; po eno ali dve sezoni so bili stalni člani/članice (delo za določen čas, sprazumna prekinitev, upokojitev): Iztok Bevk, Miha Bezeljak, Sonja Blaž, Alenka Cilenšek, Veronika Drolc, Peter Ternovšek, Nenad Tokalič, Pia Zemljič; kot gostje so enkrat ali večkrat sodelovali: Jose, Jaki Jurgec, Alja Kapun, Tijuana Križman, Maruša Majer, Zvezdana Novaković, Radko Polič, Barbara Ribnikar, Igor Samobor, Blaž Setnikar, Branko Šturbej, Aljoša Ternovšek, Matjaž Tribušon, Aleš Valič, Andrej Zalesjak.

Ob igralskem ansamblu je sodelovalo preko 150 statistov in epizodistov (pevcev, plesalcev, glasbenikov, v manjših dramskih vlogah ...) iz Baleta in Opere SNG Maribor ter drugih nastopajočih honorarnih zunanjih sodelavcev.

Zelo velika je bila skupina avtorskih sodelavcev (preko 70): scenografov (Petra Veber, Branko Hojnik, Marko Japelj, Dragutin Broz ...), kostumografov (Belinda Radulović, Leo Kulaš, Alan Hranitelj, Bjanka Adžić ...), skladateljev (Drago Ivanuša, Branko Rožman, Boštjan Gombač, Arturo Annecchino ...), koreografov

(Valentina Turcu, Sonja Vukičević, Gregor Luštek ...), dramaturgov (Maja Borin, Tanja Lužar, Primož Vitez, Andraž Golc ...), lektorjev (Janez Bostič, Metka Damjan, Simon Šerbinek ...), prevajalcev (Tina Mahkota, Primož Vitez, Milan Jesih ...), oblikovalcev luči (Pascal Mérat, Tomaž Bezjak ...), zvoka (Srečko Matjašič, Vlado Lipovec ...), videa (Nejc Saje, Matej Modrinjak ...), maske (Mirjana Djordjević ...), različnih asistentov, ki so skupaj z režiserji sooblikovali posamezne uprizoritve.

Pri realizaciji programa je bila nepogrešljiva pomoč stalnih sodelavcev Drame: poslovne tajnice Metke Lipovž, dramaturginje in urednice gledališkega lista Maje Borin, dramaturginje Tanje Lužar, lektorja Janeza Bostiča, producentke Branke Nikl Klampfer, arhivarke Sandre Požun, vodje stikov z javnostjo Alana Kavčiča, vodje marketinga Drame Anje Janžekovič, inšpicientov Milana Goltesa, Janeza Masila, Uroša Kusa, šepetalk Karmen Živko, Polonce Rajšp ter seveda številnih ekip tehničnih služb SNG Maribor.

Pozitivni umetniški razvoj nam je prinesel status enega najbolj živahnih in ustvarjalnih gledališč tega obdobja v Sloveniji. Prejeli smo veliko pohvalnih ocen gledaliških kritikov (nekatero celo takšne, da bi jih bilo treba uokviriti in shraniti za slabe čase ...). Splošni dvig profesionalne ravni se je odražal na številu nagrad, ki so jih dobile naše uprizoritve oz. njihovi ustvarjalci (v letu 2010 npr. kar 14). Največkrat nagrajena predstava je bila *Od blizu*, največ nagrad pa je prejela igralka *Nataša Matjašec Rošker*. Leta 2010 smo dobili eno najprestižnejših mednarodnih nagrad doslej, japonsko priznanje Uchimura za *Veter v vejah borov*. V tem obdobju sta Minu Kjuder in Milada Kalezić postali nosilki Boršnikovega prstana.

Naše najuspešnejše predstave so bile odlično sprejete na reprezentančnih gostovanjih v Ljubljani (SNG Drama), v Zagrebu (Zagrebsko gledališče mladih, Hrvaško narodno gledališče), v Beogradu (Jugoslovansko dramsko gledališče, Srbsko narodno gledališče, Atelje 212) in drugod.

Žal leta 2011 nista bili realizirani gostovanja na Japonskem v Tokiu, kjer bi v tradicionalnem no-gledališču izvedli *Veter v vejah borov* (nekaj tednov pred gostovanjem je prišlo do cunamija in jedrske nesreče v Fukušimi), in v Egiptu, kjer bi v Aleksandriji in Kairu izvedli *Pravljico o carju Saltanu* (izbruhnili je arabska revolucija). Nerealizirano je ostalo tudi sodelovanje na festivalu Ibsenove dramatike v Oslu s *Peerom Gyntom* leta 2010.

Veliko smo delali na izgrajevanju javne podobe (pozitivnega imidža) institucije mariborske Drame, posebej v prvih letih, ko smo imeli odmevne oglaševalske akcije (npr. plakati, ki jih je oblikovala Danijela Grgić, televizijski spoti ...). Več sezon smo organizirali strokovne pogovore ustvarjalcev predstav z občinstvom (vodili so jih Teodor Lorenčič, Vesna Vuk Godina in Slavko Pezdir). Spomladi leta 2012 smo gostili avtorja *Christopherja Hamptona* in *Jean-Clauda Carrièra*, jeseni pa *Gorana Stefanovskega*.

Leta 2012 je Drama SNG Maribor postala članica mednarodnega združenja *Evropska gledališka konvencija* (European Theatre Convention), kar nam bo v prihodnje omogočilo več mednarodnega sodelovanja in izmenjevalnih gostovanj z različnimi evropskimi gledališči.

3.

Čas, ko sem začel mandat (2006/2007), je bil bistveno drugačen, kot je čas, ko ga zaključujem (2012/2013). Takrat so bile vse možnosti odprte, v zraku je vel optimizem. Zdelo se je, da je Slovenija urejena in gospodarsko razcvetajoča se država, da je gledališče, čeprav nima več nekdanjega privilegiranega družbenega statusa, potrebna javna institucija, in kulturniki zaželeni del slovenske družbe. Država nam je dajala solidne dotacije, pa tudi sponzorjev ni bilo nikjer problem najti. V Mariboru je bilo veliko svežih in ambicioznih idej kot npr. načrt za ustanovitev *Akademije za umetnosti* na Univerzi v Mariboru, pri katerem sem sodeloval in od jeseni 2005 vodil priprave na ustanovitev gledališkega oddelka ...

Danes je vse drugače. Svet je vržen s tečajev. Nič, kar je še do včeraj veljalo za normalno in običajno, to ni več. Aktualna oblast je začela z načrtno demontažo socialne države in uničevanjem javnega sektorja (visokega šolstva, kulture ...), toda ni pričakovala, da bi se ljudstvo lahko uprlo. Z množičnimi javnimi protesti (vsesplošne slovenske vstaje proti izrojenim političnim elitam na lokalni in državni ravni) v novembru in decembru 2012 se je začelo novo poglavje slovenske politične stvarnosti, kar bo imelo posledice tudi v razmerjih med umetnostjo in družbo. Še zlasti za gledališče, ki je že od nekdaj najbolj veren odraz družbenega življenja.

V zadnjih letih je bilo gledališče kot institucija zares lahko mirna oaza sredi relativno stabilne in prosperirajoče družbe; v takšnem okolju se da z umetnostjo ukvarjati na prefinjen in poglobljen način; vzamemo si lahko čas za umetniška tveganja, se posvetimo raziskovanju, eksperimentom, ustvarjamo inovacije ...

Čas, ki prihaja, bo drugačen. Vse postaja negotovo. Pogoji za delovanje kulture in gledališča se bodo v naslednjih letih temeljito radikalizirali; v obdobju vesplošne nestabilnosti bo brez dvoma drugačno tudi sestavljanje repertoarja in kreiranje umetniških konceptov. Navkljub težkim družbenim časom pa ima mariborska Drama kot umetniški organizem v sebi še vedno vse pogoje za nadaljevanje pozitivnega ustvarjalnega razvoja.

(Januar 2013, objavljeno v gledališkem listu Drame SNG Maribor: Mojster in Margareta, sez. 2012/2013, št. 3)

UMETNIŠKA VIZIJA GLEDALIŠČA IN NAČRTOVANJA REPERTOARJA

Uvodniki k programu igralnih sezon in koledarskih let

Druga polovica sezone 2006/2007

»Za inteligentno, duhovito, zračno umetnost«

Življenje je polno presenečenj in nepričakovanih preobratov. Včasih začetek neke spremembe pomeni prehod na boljše, včasih na slabše. Kaj preobrat dejansko prinaša, je na začetku pogosto težko vedeti. Nič namreč ni povsem gotovega. Vedno obstajajo možnosti, da razvoj dogodkov krene v eno ali drugo smer. Vsako upanje je zaznamovano vsaj z dvema različnima ciljema. Resnica je relativna. Življenje je kompleksen, kontradiktoren, paradoksalen pojav, zato ga ni moč razložiti z eno samo interpretacijo. Vsakdo je omejen s svojim horizontom doživljanja in mišljenja. Vsaka resnica je lahko zgolj le en vidik resničnosti. To še posebej velja za umetnost, ki je ne moremo doživljati in vrednotiti drugače kot subjektivno. V tem smislu je brez dvoma dobro, če se omejenosti in nepopolnosti mišljenja in delovanja zavedamo. Mogoče je to najboljši način, da stika z realnostjo ne izgubimo.

Zanima me inteligentna, duhovita, zračna, pretočna umetnost; odprtost mišljenja, svoboda idej. Verjamem, da je poslanstvo umetnosti v svojem bistvu spoznavnoetično. To poudarjam zato, ker je danes to vse pre pogosto pozabljen in zanemarjen vidik razumevanja umetnosti. Če lahko gledališka predstava koga spodbudi k temu, da se zamisli nad seboj in svetom ali ga celo spodbudi, da bi postal boljši človek, potem se je s to umetnostjo vredno ukvarjati!

V drugi polovici sezone 2006/2007 bodo zemljevid našega gibanja po nikoli do konca prehojenem ozemlju odrske umetnosti usmerjali pisci Jean-Baptiste Poquelin Molière, Tone Partljič in Platon ter režiserji oz. odrski interpreti Vito Taufer, Jaša Jamnik, Vita Mavrič in Peter Ternovšek. Repertoar je komedijsko naravnan, satirično političen in moralno-etično provokativen. *Plemeniti meščan*, *Za nacionalni interes*, *Kabaret XXI. stoletja*, *Sokratov zagovor* – štirje naslovi, štirje različni komentarji in interpretacije aktualne družbene resničnosti in našega odnosa do nje.

(April 2006, objavljeno v napovedi programa (Predpremierniku) Drame SNG Maribor za sez. 2006/2007)

Leto 2007

Program Drame SNG Maribor za leto 2007 temelji na odločitvi o spremembi dosedanjega umetniškega koncepta repertoarja, kar se nanaša predvsem na menjavo režiserskih imen oz. uprizoritvenih estetik, deloma pa tudi na izbor dramskih besedil. Z drugačnimi režijskimi koncepti, ki jih prinašajo nekateri najplodovitejši slovenski režiserji mlajše oz. srednje generacije, kot so Vito Taufer, Sebastijan Horvat, Diego de Brea, vstopamo v umetniško bolj izzivalno in repertoarno manj predvidljivo produkcijo. Tako zasnovani program naj bi mariborski Drami prinesel večjo estetsko prepoznavnost in odmevnost tako v slovenskem kot širšem okolju.

Kot umetniški vodja vidim vlogo gledališča v družbenokritičnem in spoznavnoetičnem smislu. Zanima me inteligentna, duhovita, zračna umetnost; pretočnost in odprtost duha; sveže zamisli, neobremenjene ideje; novi, drugačni, neobičajni, atipični pogledi na svet in življenje; po drugi strani pa kreativni, inovativni pristopi h gledališkemu mediju in odkrivanje novih izraznih možnosti.

Repertoar za leto 2007 je utemeljen na političnokritičnem in etičnem angažmaju, polemičen je do družbene stvarnosti in raziskujoč, preizprašujoč današnji smisel človekovega bivanja. Usmerjen je v iskanje inovativnih odrskih interpretacij in originalnih gledaliških vizij.

Izvedenih bo šest premier – od tega štiri v Stari dvorani in dve na Malem oz. Komornem odru. V spored so uvrščena dela piscev različnih zgodovinskih generacij in kulturnogeografskih okolij – od

klasične Japonske in Grčije, Francije Ludvika XIV., Evrope tridesetih let 20. stoletja do Slovenije danes; predvsem pa v današnjem času in prostoru aktualnih vsebin: Molièrova klasična komedija *Plemeniti meščan* v režiji Vita Tauferja, Partljičeva noviteta, satirična komedija *Za nacionalni interes* v režiji Jaše Jamnika, Saint-Exupéryjev kultni lik vseh generacij *Mali princ* v režiji Diega de Bree, iz tradicionalne japonske gledališke tradicije izbrane Motokiyjeve *no-igre* v režiji Vita Tauferja, Fraynov družbeno-in moralnokritičen *Kopenhagen* v režiji Sebastijana Horvata, večno živ in aktualen Platonov *Sokratov zagovor* v interpretaciji igralca Petra Ternovška.

Naštete premiere dopolnjuje razvejan *dodatni program*, ki obsega kabaretno produkcijo na Malem odru (*Cuba libre* Vite Mavrič), ciklus filmskih projekcij *Gledališče na filmu*, ciklus *pogovorov z občinstvom* na teme posameznih uprizoritev (v sodelovanju z RTS Maribor in Filozofsko fakulteto Maribor), obsežen spored *gostujočih predstav* (predvsem izmenjava produkcije s Slovenskim mladinskim gledališčem iz Ljubljane) ter *koprodukcijska sodelovanja s festivali* (Ex Ponto Ljubljana, Primorski poletni festival Koper, Festival Lent Maribor).

V družbenem pogledu vidim mariborsko Dramo kot pomembno intelektualno središče mesta in širšega okolja. V tem smislu bomo sodelovali tudi z Univerzo v Mariboru, posebej z Filozofsko fakulteto. Posebno pozornost bomo posvetili dijaški in študentski publiki. Privabiti mlado in intelektualno občinstvo predstavlja enega izmed strateških ciljev.

Kar zadeva notranjo organiziranost in delovanje Drame, bo v ospredju generacijska popolnitev igralskega ansambla (predvsem moškega dela) ter skrb za psihofizično kondicijo in glasovno ter govorno kulturo ansambla (uvredba treningov). Znova bomo začeli izdajati gledališki list, v katerem bodo poleg dramskega teksta objavljeni obsežnejše referenčno gradivo in strokovni članki o uprizoritvi.

Koprodukcijsko se bomo povezovali s festivali in drugimi gledališči. Prvo takšno sodelovanje bo s Cafe Teatrom iz Ljubljane (*Cuba Libre*), drugo s festivalom Ex Ponto Ljubljana (*Kopenhagen* in *Mali princ*) ter Primorskim poletnim festivalom Koper ter Festivalom Lent Maribor (*La Strada*). Več bo tudi izmenjav uprizoritev (SMG iz Ljubljane bo pri nas nastopil s tremi: *Somrak bogov*, *Fassbinderjev kabaret*, *Mlado meso*; mi pa pri njih s *Kopenhagnom*, *Malim princem* in *No-igrami*). Prav tako bomo nadaljevali oz. začeli izmenjavo s tujimi gledališči (Zagreb, Beograd, Split, Zlin).

Med pomembnejšimi dodatnimi nalogami v letu 2007 je tudi dokončanje priprav na ustanovitev Gledališkega oddelka Akademije za umetnosti Univerze v Mariboru. Ustanovitev drugega univerzitetnega študija gledališke umetnosti v Slovenji (začel naj bi se jeseni leta 2008) bo dolgoročno vplivala na slovenski gledališki prostor in njegovo geografijo.

(Oktober 2006, gradivo za prijavo Programa SNG Maribor za leto 2007 na Ministrstvo za kulturo)

Sezona 2007/2008

»Iz takšne smo snovi kot sanje, in življenje naše majhno obdaja spanje.«
(W. Shakespeare)

Kaj bi lahko bilo dramsko gledališče danes? Gledališka umetnost, opredeljena s psihosocialnim okoljem Maribora leta 2007 in 2008? Mogoče je to *mirna oaza*, kjer se estetsko in moralno senzibilni posamezniki, tako tisti na odru kot tisti v dvorani, sprašujejo o temeljnih ontoloških vprašanjih; mogoče je glasna *javna tribuna*, kjer kot člani civilne družbe polemiziramo o aktualnih problemih vsakdanjega življenja; mogoče pa je samo privilegirani *družabni prostor* za skupnostno razvedrilo in socialno promocijo? –Vsekakor se zdi najpomembnejše dejstvo, da dramsko gledališče je, in ostaja, eden poslednjih javnih prostorov, če ne celo zadnji, kjer lahko o etičnih vprašanjih razpravljamo brez ideoloških pritiskov in nam ni treba dajati praktičnih, za vsakdanje življenje uporabnih odgovorov, posebej zato, ker je družba, v kateri živimo, v celoti pragmatično (potrošniško) naravnana.

Če je bil repertoar mariborske Drame v prvi polovici leta 2007 poudarjeno družbenokritičen (uprizoritve sezone 2006/2007: *Kopenhagen*, *Plemeniti meščan*, *Sokratov zagovor*, *Za nacionalni interes*), se bo z drugo polovico tega leta vsebinsko prevesil v svet intimnosti. Sezona 2007/2008 bo tako predvsem v znamenju vprašanj, ki zadevajo človekova notranja doživljanja in relativnost resničnosti.

Pisci uprizoritvenih predlog (klasičnih dramskih tekstov ali proznih besedil, po katerih so nastale gledališke adaptacije) v sezoni 2007/2008 *Antoine de Saint-Exupéry*, *Eugène Ionesco*, *Ivan Cankar*, *Frida Kahlo*, *Tennessee Williams* in *David Ives* zagotavljajo bogato in

zanimivo izhodiščno točko za navdahnjeno kreativno imaginacijo odrskih ustvarjalcev. V repertoarni sveženj je povezanih šest med seboj tematsko prepletenih zgodb in osebnih izpovedi.

Okvirna tema *Malega princa* so Exupéryjeva biografska doživetja, ki so spodbudila nastanek te kultne otroške knjige, ki v resnici ni namenjena otrokom; v *Nosorogih* bomo radikalno soočeni z absurdnostjo odnosa med posameznikom in družbo; *Lepa Vida* se bo ukvarjala z naravo hrepenenja in upanja ter metafizičnih pribežališč nekoč in danes, *Intimni avtoportret Frida Kahlo* s preobražanjem telesne in čustvene bolečine v lepoto in ljubezen, *Tramvaj Poželenje* z ljubezenskimi iluzijami in (samo)uničevalno močjo spolnega nagona, *Vse ob pravem času* z relativnostjo resnice in humorjem kot univerzalnem zdravilu proti pretirani resnosti življenja.

Uprizoritve bodo nastajale pod režijskim vodstvom avtorskih režiserjev mlajše in srednje generacije, ki se odlikujejo po jasno izoblikovanih gledaliških poetikah.

Ob imenih *Diego de Brea*, *Vito Taufer*, *Sebastijan Horvat*, *Ivana Vujić*, *Damir Zlatar Frey* in *Matjaž Latin* si lahko obetamo nekonvencionalne, radikalne uprizoritve, ki združujejo elemente klasičnega dramskega gledališča s sodobnimi postdramskimi pristopi. Njihove dosedanje režije pričajo, da znajo poskrbeti za presenetljiva, neobičajna branja dramskih besedil, ki tako ustvarjalce kot gledalce premaknejo od pričakovanega in že videnega k neznanemu in novemu, k drugačnim, svežim pogledom na umetnost in življenje.

Kot dodatni program k šestim premieram na velikem odru Stare dvorane bomo pripravili uprizoritev za otroke na Malem odru; izbrali smo posodobljeno klasično pravljico Bena Minolija *Vilinček z Lune*, ki jo bo zrežirala *Branka Nikl Klampfer*. V sodelovanju s Festivalom Lent 2007 (Narodni dom Maribor) bo nastala uprizoritev *La Strada*, gledališka priredba znamenitega italijanskega neo-realističnega filma Federica Fellinija, ki jo bo v ta namen posebej izbranim mariborskem mestnem ambientu zrežiral filmski in televizijski režiser *Bojan Labovič*.

Moto oz. delovni naslov, s katerim na simbolni ravni označujemo splošno smer umetniških iskanj in stanje duha v sezoni 2007/2008, je znani Prosperov izrek v Shakespearovi igri *Vihar*: »Iz take smo snovi kot sanje, in življenje naše majhno obdaja spanje.«

Leto 2008

Program Drame SNG Maribor za leto 2008 predstavlja nadaljevanje in nadgradnjo vsebinske in idejno-estetske usmeritve iz leta 2007.

Pred nami je šest uprizoritev na velikem odru, od tega spadajo štiri v repertoar sezone 2007/2008, dve v sezono 2008/2009, kot dodatno, sedmo uprizoritev, bomo pripravili uprizoritev za otroke.

Če je bil repertoar v letu 2007 predvsem družbeno angažiran, kritičen do politične in socialne stvarnosti ter posameznikove družbene morale (*Kopenhagen, Plemeniti meščan, Sokratov zagovor, Za nacionalni interes, La Strada, Nosorogi*), se v prihajajočem letu osredotoča na človekovo notranje doživljanje, predvsem na intimnost medsebojnih odnosov in relativnost resničnosti: *Lepa Vida, Frida Kahlo, Tramvaj Poželenje, Vse ob pravem času, Vihar, Zmagoslavje ljubezni, Potovanje mačka Čunje*.

Teksti oz. dramski pisci so izbrani glede na splošno temo repertoarja in glede na avtorske poetike gledaliških režiserjev, katerih uprizoritveni koncepti predstavljajo splošno osnovo idejno-estetske usmeritve. Gre za iskanje plodnih in izzivalnih ustvarjalnih kombinacij, ki jih lahko omogočijo srečanja posameznega pisca (tekstovne predloge) in režiserja (odrske vizije): Ivana Cankarja s Sebastijanom Horvatom, Fride Kahlo z Ivano Vujić, Tennesseeja Williamsa z Damirjem Zlatarjem Freyem, Davida Ivesa z Matjažem Latinom, Williama Shakespeara z Vitom Tauferjem, Pierra Marivauxa s Sebastijanom Horvatom, Zlate Vokač z Andrejo Kovač.

Iščemo v smeri nekonvencionalnih, radikalnih uprizoritev (kolikor je takšne uprizoritve znotraj tradicionalnega repertoarnega gledališča mogoče ustvarjati). Oblikovati želimo uprizoritve, ki združujejo elemente klasičnega dramskega gledališča s sodobnimi postdramskimi pristopi. Zanimajo nas presenetljiva, neobičajna branja dramskih besedil, ki tako ustvarjalce kot gledalce premaknejo od pričakovanega in že videnega.

V produkcijskem smislu bo najzahtevnejši projekt v letu 2008 uprizoritev *Viharja*, velike koprodukcije, ki jo pripravljamo skupaj s Slovenskim mladinskim gledališčem iz Ljubljane, Cankarjevim domom iz Ljubljane in Stalnim slovenskim gledališčem iz Trsta ter Opero in baletom SNG Maribor. Gre za prvi tovrstni poskus združevanja slovenskih gledališč, ki naj bi omogočil umetniško in izvedbeno optimalne pogoje za vrhunsko gledališko uprizoritev.

Med prednostnimi nalogami prihodnjega obdobja je pridobivanje mlade (predvsem študentske) publike. Tudi iz tega razloga program ni zasnovan kot konvencionalno klasično dramsko gledališče, ampak sledi sodobnim, izzivalnejšim uprizoritvenim smerem, je odprt in komunikativen na način, ki je blizu mlademu človeku in intelektualno zahtevnejšemu občinstvu. (V tem pogledu bomo intenzivno sodelovali z Univerzo v Mariboru, posebej s Filozofsko fakulteto.)

Kot obliko aktivnega vključevanja publike v gledališko ustvarjalnost bomo tudi v prihodnjem letu nadaljevali z organiziranjem pogovorov o uprizoritvah, na katerih gledališki ustvarjalci, gledalci in strokovnjaki z različnih družbenih področij razpravljajo o temah in vsebinskih vprašanjih, ki jih posamezna uprizoritev odpira.

V obdobju predsedovanja Slovenije Evropski uniji bomo imeli intenzivnejšo dejavnost mednarodnih gostovanj in izmenjav predstav, posebej s Cankarjevo oz. Horvatovo *Lepo Vido*. Dolgoročno pa bomo začeli snovati načrte in povezave, ki bodo aktualne v času, ko bo Maribor Evropska prestolnica kulture.

(Oktober 2007; gradivo za prijavo Programa SNG Maribor za leto 2008 na Ministrstvo za kulturo)

Sezona 2008/2009

»Živimo v najboljšem vseh možnih svetov.«

(G. W. Leibniz)

Repertoar Drame SNG Maribor za sezono 2008/2009 predstavlja nadaljevanje in nadgradnjo vsebinske in idejno-estetske usmeritve repertoarja, ki se je začela z uprizoritvama Fraynovega *Kopenhagna* v režiji Sebastijana Horvata in Molièrovega *Plemenitega meščana* v režiji Vita Tauferja v začetku leta 2007.

Tudi v novi sezoni želimo oblikovati uprizoritve, ki združujejo elemente klasičnega dramskega gledališča s sodobnimi postdramskimi pristopi in so nekonvencionalno, radikalno naravnane.

Naslovi uprizoritev so izbrani glede na teme, ki jih posamezna besedila odpirajo, in po značilnostih avtorskih poetik režiserjev. Gre za iskanje plodnih in izzivalnih ustvarjalnih kombinacij, ki jih lahko omogočijo srečanja pisca (tekstovne predloge) in režiserja (odrske vizije).

V prihajajoči sezoni boste lahko videli pet samostojnih uprizoritev, od tega štiri na odru Stare dvorane (Ivana Cankarja *Za narodov blagor* v režiji Sebastijana Horvata, Voltairovega *Kandida* v režiji Ivane Djilas, Johna Ortona *Kaj je videl batler* v režiji Mateje Kolečnik, Ibsenovega *Peera Gynta* v režiji Janusza Kice), eno na Malem odru (pet japonskih no-iger *Vêter v vejah borov* v režiji Jerneja Lorencija) in dve koprodukcijski uprizoritvi: na velikem odru Nove dvorane koprodukcijo s SMG Ljubljana, SSG Trst in Cankarjevim domom Ljubljana (Shakespeareov *Vihar* v režiji Vita Tauferja) in na odru Stare dvorane koprodukcijo z Lutkovnim gledališčem Maribor (lutkovno-dramsko pravljico *Kralj Matjaž* v režiji in likovni zasnovi Brede Varl).

Pred nami je sezona tekstov slovenske in svetovne klasike, ki jih bodo na novo interpretirali inovativni slovenski in tuji avtorski režiserji mlajše srednje in srednje generacije. Srečali se bomo s starimi, večnimi vprašanji o smislu in vrednotah bivanja, zastavljenimi na sodoben način, kakršnega narekuje svet, v katerem danes živimo. Repertoar je razpet med koordinate političnega in zasebnega, intimnega in javnega, domišljjskega in realnega sveta. Žanrsko prevladujejo *komedije* (pravljica pri Shakespeareu, politična pri Cankarju, filozofska pri Voltairu, erotična pri Ortonu), poleg njih sta še dve *poetični drami* (mitološka pri Ibsenu, mistična pri japonskih no-igrah) in *lutkovno-dramska pravljica*, predstava za otroke (*Kralj Matjaž*). Posamezna dela nas bodo postavila v miselna okolja renesanse (*Vihar*), k razsvetljenstvu (*Kandid*), k začetkom moderne družbe (*Peer Gynt*), k arhetipom slovenske politične kulture in nacionalne mitologije (*Za narodov blagor*, *Kralj Matjaž*), k psihoanalizi in moralnemu relativizmu (*Kaj je videl batler*), odprli pa bomo tudi poglavje azijskega pogleda na svet; prvič v zgodovini slovenskega gledališča se bomo lotili uprizarjanja klasičnih japonskih no-iger (*Vêter v vejah borov*).

Razlog, zakaj takšen poudarek na klasiki, na besedilih, napisanih v preteklih obdobjih, leži v tem, da vsi izbrani naslovi nosijo aktualna, jasno berljiva sporočila za današnji čas. Ker gledališče ni neposredna odslikava realnosti, temveč »interpretirana realnost«, lahko nekatere resnice, vprašanja, dileme iz današnjega življenja pridejo do polnejšega izraza, do večje ostrine, če jih povemo s pomočjo zgodb iz bližnje ali daljne preteklosti.

Osnovna vprašanja življenja, s katerimi se človeštvo ukvarja, ostajajo že stoletja, celo tisočletja, ista. Čeprav velja dramska umetnost za najbolj minljivo obliko umetnosti, pa se del njenega izročila ohranja preko dramskih tekstov, ki, kadar se na poglobljen in iskren način ukvarjajo z arhetipskimi, univerzalnimi situacijami človekove eksistence, presegajo čas in okolje svojega nastanka, zato kot takšni predstavljajo trajno zakladnico gledališkega in kulturnega spomina. Tradicionalno dramsko gledališče, kakršno mariborska Drama v svoji osnovi je, ne izraža samo stanja duha današnjosti, temveč tudi sledi zgodovine.

Danes sicer živimo v obdobju izjemno hitrega spreminjanja civilizacije in občečloveških vrednot, toda dejanja, miselne dileme, načini doživljanja dramskih likov, ki prevladujejo v delih letošnjega repertoarja, so nam še vedno blizu in razumljivi; prihodnjim generacijam pa najbrž ne bodo več ... Dramska umetnost, gledališče je privilegirani prostor civilne družbe, poslednja javna oaza miselne in doživljajske svobode v današnjem potrošniško zbanaliziranem, čedalje bolj vulgarnem, brutalnem, poneumljenem svetu, zato je ena njenih temeljnih nalog ohranjanje in razvijanje načel humanosti in etičnosti.

(Maj 2008, objavljeno v programski knjižici Repertoar za sezono 2008/2009 Drame SNG Maribor)

Leto 2009

Ker institucionalna gledališča oblikujemo svoje umetniške repertoarje po zaključenih konceptualno vsebinskih enotah ali igralnih sezonah, ki zajemajo čas od septembra tekočega leta do konca junija (oziroma avgusta) naslednjega leta, lahko izgleda program za koledarsko leto nekoliko drugače kot sicer, saj je sestavljen iz dveh »nezaključenih enot«, to je iz polovice ene in polovice druge sezone. Včasih se tudi zgodi, da se npr. nek avtor oziroma režiser, ki nastopa v dveh zaporednih sezonah, pojavi dvakrat v enem letu, kar daje vtis, da je v favoriziranem položaju, v resnici pa gre samo za terminsko razporeditev, ki je na drug način neizvedljiva. Vsekakor se umetniško konceptualna usmeritev tradicionalnega repertoarnega (in abonmajskega) gledališča kaže

na daljše obdobje (skozi več sezon), zato je program za tekoče koledarsko leto predvsem informativna »odslíkava splošnega umetniškega toka«.

Posebnost leta 2009 je praznovanje *devetdesetletnice obstoja Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru* (ustanovljeno je bilo 27. septembra 1919). Slavnostna premiera, s katero mariborska Drama obeleži ta jubilej, je krstna uprizoritve dveh romanov oziroma njune dramatizacije *Marpurgi – Knjiga senc*, znane mariborske pisateljice Zlate Vokač Medic v režiji Sebastijana Horvata. Ob obletnici bo izšla obsežna zgodovinska monografija o SNG Maribor.

V letu 2009 bomo začeli s konkretnim snovanjem programa za leto 2012, ko bo Maribor *Evropska prestolnica kulture*. V ta namem bomo razpisali anonimni natečaj za izvirno dramsko besedilo na temo »*Življenje in delo Srečka Kosovela*«, saj bo ena od programskih usmeritev SNG Maribor v tem letu predstavitev nekaterih velikih umetniških ustvarjalcev iz slovenske zgodovine.

Repertoar v letu 2009 obsega *šest uprizoritev*, ki bodo temeljila na klasičnih dramskih besedilih oziroma dramatizacijah literarnih del, režirali pa jih bodo inovativni slovenski in tuji avtorski režiserji mlajše srednje in srednje generacije. Naslovi del so izbrani glede na teme, ki jih odpirajo in glede na značilnosti avtorskih poetik režiserjev, ki jih bodo realizirali. Gre za iskanje plodnih in izzivalnih kombinacij tekstovne predloge in odrske vizije.

Poleg *Marpurgov – Knjige senc*, osrednjega in najzahtevnejšega umetniškega projekta v letu 2009, bodo na sporedu še tri velike uprizoritve (Voltaireov *Kandid* v režiji Ivane Džilas, Ibsenov *Peer Gynt* v režiji Janusza Kice, Čehova *Češnjev vrt* v režiji Mateje Kolečnik) in dve manjši (Johna Ortona *Pornoskop ali Kaj je videl batler* v režiji Mateje Kolečnik, pet japonskih no-iger *Veter v vejah borov* v režiji Jerneja Lorencija).

(Oktober 2008; utemeljitev k Prijavi programa SNG Maribor za leto 2009 na Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije)

Sezona 2009/2010
»Ljubezen v času osamljenosti«
(Paul Verhaegen)

Z uprizoritvami zadnjih sezon se je začela oblikovati jasno prepoznavna estetska smer repertoarja Drame SNG Maribor, ki jo bomo v naslednjih sezonah nadgrajevali in zaokrožili. Če v repertoarnem dramskem gledališču traja en razvojni umetniški cikel v povprečju od treh do pet let, je naslednja sezona sredina. V sezoni 2008/2009 smo z intenzivnimi marketinškimi akcijami načrtno gradili novo javno podobo mariborske Drame v mariborskem in širšem slovenskem prostoru (kot razpoznavno blagovno znamko, »brend«), v naslednji sezoni pa se bomo ukvarjali s konkretnim pridobivanjem novega abonmajskega občinstva (mlajša in intelektualna publika je naša strateška prioriteta).

Repertoar je živ organizem. Čeprav sledimo konceptulno sosledje sezon, pa je vsaka samostojna sezona estetsko in tudi sicer zaključena celota, zato je v napovedi programa za jesenski del koledarskega leta 2009 (začetek sezone 2009/2010) prišlo do spremembe dveh naslovov, ker se je v času od objave tega programa do danes, koncept sezone razvijal, spreminjal in dobil novo podobo. Napovedani premieri *Marpurgi* in *Češnjev vrt* sta tako nadomeščeni z novima naslovoma (*Potovanje v Rim* in *Malomeščanska svatba*) in premeščeni na kasnejše termine. *Češnjev vrt* bo predvidoma uprizorjen v sezoni 2010/2011, *Marpurgi* v letu 2012.

Oblikovanje repertoarja (izbor tekstov, režijskih konceptov, sestavljanje umetniških zasedb ...) je zelo kompleksna zadeva; da bi prišli do idejno in estetsko zaokrožene celote, ki upošteva tudi vse izvedbene (kadrovske, finančne, tehnične, terminske, marketiške idr.) faktorje, je potrebno veliko različnih prilagajanj, pa tudi odločnega vztrajanja pri jasni viziji in izbranih umetniških kriterijih. Poleg tega moramo upoštevati socialno in intelektualno okolje, v katerem gledališče deluje in zanj ustvarja. Samo repertoar, ki je razumljen kot avtorsko delo z lastno zgodbo in sporočilom, lahko zagotavlja estetsko prepoznavnost in kvalitativno rast gledališča.

Glede na dogovor z Ministrstvom za kulturo, ki je, glede na naše razpoložljive kadrovske in druge kapacitete, pripravljeno v tekočem koledarskem letu financirati pet oz. šest uprizoritev, bo v sezoni 2009/2010 na sporedu šest premier, od tega dve veliki, dve srednji in dve

manjši; pet jih bo izvedenih na odru Stare dvorane, ena na Malem odru.

Ena od značilnosti repertoarja za sezono 2009/2010 je, da so vsi izbrani teksti iz 20. stoletja: Maeterlinck: *Modra ptica*, 1908; Brecht: *Malomeščanska svatba*, 1919; Vian: *Meduzina glava (Bebop)*, 1951; Buñuel-Carrière: *Ta mračni predmet poželenja*, 1977, Ravnjak: *Potovanje v Rim*, 1988, Marber: *Od blizu*, 1997). Štirje teksti pomenijo slovenske praizvedbe: *Potovanje v Rim*, *Meduzina glava (Bebop)*, *Ta mračni predmet poželenja*, *Modra ptica*; dva teksta sta gledališki uspešnici: *Malomeščanska svatba* klasičnega, *Od blizu* sodobnega repertoarja. Z izjemo Brechta so vsi avtorji v Sloveniji manj znani oz. redko uprizarjani.

Sezona 2009/2010 je jubilejna sezona, v kateri obeležujemo 90-letnico ustanovitve SNG Maribor. Jubilej bomo proslavili z uprizoritvijo *Potovanja v Rim*, ki pomeni ambiciozen (tudi nepredvidljiv) ustvarjalni izziv, s čimer se na simbolični ravni navezujemo na tista, običajno kratka, obdobja v zgodovini mariborske Drame, ki veljajo za vrhunce avtorske prepoznavnosti, umetniške samoniklosti, inovacije in gledališkega eksperimenta.

Vse napovedane uprizoritve prihodnje sezone sodijo v okvir komunikativnih žanrov; dve sta prvenstveno spektakelski, štiri komedijske; program tako zajema celoten krog našega občinstva (tiste segmente prebivalstva, ki predstavljajo obstoječe in potencialne ciljne publike).

Uprizoritev *Potovanja v Rim* je načrtovana v stilu vizualno-spektakelskega postdramskega gledališča, ki mariborsko Dramo vpisuje v nova kreativna iskanja na področju sodobnih scenskih umetnosti. *Modra ptica* bo šla prav tako v smeri spektakelske uprizoritve; nastalo naj bi dramsko-glasbeno delo (muzikal), ki bo nagovarjalo tako otroke kot odrasle, s čimer bi prišli do t. i. družinske predstave, ki bi jo lahko gledali staši z otroci, vsak pa bi jo lahko razumel sebi primerno. *Potovanje v Rim* in *Modra ptica*, ki otvarjata in zaključujeta sezono, v idejno estetskem pogledu kombinirata pripovedne prijeme realizma in nadrealizma, pravljčnosti in groteske, vsebinsko se ukvarjata z globljimi (metafizičnimi) vprašanji življenja.

Ostala besedila pripadajo komedijskim žanrom, tematsko pa se ukvarjajo z intimnimi medčloveškimi odnosi: *Ta mračni predmet poželenja*, *Malomeščanska svatba*, *Meduzina glava (Bebop)*, *Od blizu*. Brecht, Vian in Buñuel analizirajo tradicionalno malomeščansko okolje

in razpadajočo patriarhalno moralo, Marber secira okolje sodobne postmeščanske družbe, ki jo določata kultura interneta in vrednote marketinga.

Omenjena besedila temeljijo na zahtevnejšem tipu komedijske umetnosti oz. kvalitete smeha. Gre za t. i. *intelektualni humor*, ki se je kot stalnica pojavil že v prejšnjih sezonah (*Nosorogi*, *Vse ob pravem času*, *Kaj je videl batler*). Menim, da kot nacionalno (na nek način elitno) gledališče ne moremo ustvarjati predstav s cenenimi vsebinami poneumljajočega burkaštva, kar danes zelo uspešno počno komercialna gledališča. Namen intelektualnega humorja je razsvetljevati in ozaveščati občinstvo, zdraviti bolezenska stanja družbe (agresivnost, destruktivnost, egoizem ...). Skozi smeh je mogoče tudi intelektualno zahtevnejše vsebine posredovati širokemu občinstvu.

Idejni moto sezone 2009/2010 je citat naslova knjige Paula Verhaeghena *Ljubezen v času osamljenosti*, ki govori o spremembah v intimni medčloveški komunikaciji v zadnjih dveh desetletjih. Iz angažirane kritike zunanega (političnega) makrokozmosa, kar je bila ena od značilnosti zadnjih sezon, se bomo usmerili v posameznikov mikrokozmos (intimo). Tematska rdeča nit izbranih besedil oz. uprizoritvenih konceptov je »prekinjeno hrepenenje«, »konec iluzij«; (samo)spraševanje o tem, kaj je resnica intimnega doživljanja, kaj je sploh resnica danes, ko živimo v čedalje bolj virtualnem, mediatiziranem svetu.

Izbor režiserjev in ostalih umetniških sodelavcev v naslednji sezoni je podoben kot v prejšnjih dveh letih. To je mlajša srednja in srednja generacija slovenskih in tujih režiserjev (*Sebastijan Horvat*, *Mateja Kolečnik*, *Vito Taufer*, *Dino Mustafić*, *Matjaž Latin*, *Ivana Djilas*), ki je na višku ustvarjalnih moči, zato lahko od njih pričakujemo umetniško zrele in avtorsko inovativne stvaritve. V prihodnji sezoni se bo igralski ansambel povečal še z dvema ali tremi novimi člani tako, da bo štel 27 članov, kar predstavlja optimalno velikost za tip tradicionalnega repertoarnega in abonmajskega gledališča, kakršno je mariborska Drama. Glede na starostno oz. generacijsko opredeljenost bo zasedbeni poudarek na mlajši srednji generaciji igralcev, zato lahko pričakujemo izrazitejše generacijske predstave. Povprečna zasedenost igralcev bo naslednji sezoni podobna kot v dosedanjih, torej med 2 do 3 vloge na posameznika.

Leto 2010

»Še ne tako oddaljen pogled na dvajseto stoletje«

Mariborska Drama se v jubilejnem letu (27. septembra 2009 smo praznovali devetdeset let obstoja SNG Maribor) nahaja v enem izmed svojih vrhuncev delovanja. Smo sredi stabilnega, ustvarjalno bogatega obdobja, ko zapovrstjo nastajajo zrele umetniške stvaritve. Imamo odličen, pomlajen igralski ansambel, izvrstne zunanje sodelavce – avtorsko inovativne ustvarjalce: režiserje, scenografe, kostumografe, koreografe, glasbenike ...

V zadnjih treh sezonah se je Drama SNG Maribor vzpostavila kot pomembno ustvarjalno središče dramskega gledališča v Sloveniji, postala je resna konkurenca drugim gledališčem. Našo umetniško rast in kvaliteto uprizoritev so opazili vsi, tako kritiki kot strokovna gledališka javnost, pa tudi širše gledališko občinstvo. Postali smo zaupanja vredna institucija, ki goji tradicionalno repertoarno gledališče na najvišji ravni. Program v letih 2007, 2008 in 2009 (od *Kopenhagna* do *Peera Gynta*) zaznamujejo pomensko bogate, sporočilno aktualne, komunikativne uprizoritve, ki nagovarjajo starostno, izobrazbeno in socialno raznoliko občinstvo, kar je osnovna funkcija nacionalne institucije dramskega gledališča v mestu Maribor.

Program Drame SNG Maribor za leto 2010 sestavljajo naslovi uprizoritev druge polovice sezone 2009/2010 in prve polovice sezone 2010/2011, skupno šest premier, od tega štiri v Stari dvorani in dve na Malem odru. Kot dodatni program (sedma premiera) je uvrščena predstava za otroke v koprodukciji z Mini teatrom iz Ljubljane.

Izbor dramskih piscev in režiserjev pomeni nadaljevanje idejno umetniške usmeritve zadnjih treh let, ki se bo s sezono 2010/2011 zaokrožil in zaključil. Gre za imena ustvarjalcev in naslove del, ki so spodbudila kreativni preboj in estetsko prepoznavnost mariborske Drame v širšem gledališkem prostoru. V repertoarnem gledališču predstavlja en razvojni ustvarjalni cikel, v katerem se lahko določena odrska estetika in vsebinsko izpovedni poudarki v celoti uresničijo, običajno štiri do pet let, kar v našem primeru pomeni repertoar v obdobju 2007–2011.

V letu 2009 je igralski ansambel dosegel, za tip gledališča,

kakršno je mariborska Drama, optimalno velikost (26 oziroma 27 članov). Sestavljajo ga v pretežni meri mlada in mlajša srednja generacija (šibek člen je še vedno zrela srednja in starejša generacija, kjer si moramo občasno pomagati z gosti). Tudi razmerje med moškim (16) in ženskim (11) delom je glede na repertoar dokaj uravnoteženo. Vzpostavilo se je bolj ali manj stalno režisersko jedro s pripadajočimi umetniškimi ekipami (srednja in mlajša srednja generacija slovenskih in tujih režiserjev in režiserk), nekateri med njimi režirajo skoraj vsako sezono (*Sebastijan Horvat, Vito Taufer, Janusz Kica*), drugi nekoliko redkeje (*Jernej Lorenci, Matjaž Latin, Mateja Koležnik, Ivana Djilas, Diego de Brea, Damir Zlatar Frey ...*). V sezoni 2010/2011 se bodo pridružili še nekateri novi.

Oboje, tako uravnotežen stalni igralski ansambel kot relativno homogeno in kreativno potentno režisersko jedro, je predpogoj, da bi se v daljšem obdobju (v nekaj sezonah) lahko razvila notranja umetniška povezanost igralskega ansambla (ansambelska igra!) in se v celoti izoblikovala repertoarna naravnost (uprizoritve kot samostojni umetniški dogodki ali projekti, in ne kot serijska produkcija abonmajskih predstav) ter s tem javna prepoznavnost, estetska specifičnost in izpovedna moč v širšem kulturnem prostoru.

Tako kot doslej želimo tudi v prihodnje oblikovati uprizoritve, ki združujejo elemente klasičnega dramskega gledališča s sodobnimi postdramskimi pristopi. Iščemo v smeri nekonvencionalnih, radikalnih uprizoritev.

Večina izbranih tekstov in uprizoritvenih (dramaturško-režijski) konceptov sodi v okvir komunikativnih, popularnih žanrov (spektakel, komedija, performans), čeprav so vsebinsko in izvedbeno zahtevni (od vseh izvajalcev zahtevajo visoko stopnjo profesionalizma in inovativnega mišljenja; od gledalcev pa določeno mero notranje zbranosti in pripravljenosti, da pri predstavi miselno sodelujejo).

Program leta 2010 bi lahko imel delovni naslov: »*Še ne tako oddaljen pogled na dvajseto stoletje*«. Ena od bistvenih značilnosti repertoarnega izbora je namreč v tem, da so vsi teksti nastali v 20. stoletju: Maeterlinckova *Modra ptica* leta 1908; futuristične sinteze Marinettija in njegovih sodobnikov v obdobju 1913–1921, Vianova *Meduzina glava (Bebop)* 1951; Smoletova *Antigona* 1960, Bunuelov film *Ta mračni predmet poželenja* 1977, Marberjev tekst *Od blizu* 1997. Štirje teksti bodo doživeli slovensko praižvedbo: *Bebop*, *Ta mračni*

predmet poželenja, Modra ptica, Futurizem. Z izjemo Smoleta so vsi avtorji v Sloveniji manj znani oz. redko uprizarjani. Z uprizoritvijo *Antigone* bomo obeležili petdesetletnico njene krstne uprizoritve (po Odru 57 je bila prva izvedba v institucionalnem gledališču leta 1960 namreč v mariborski Drami, šele nato v ljubljanski).

Temeljni repertoarni poudarek leta 2010 je na vnovičnem branju in preverjanju izročil zgodovinskih avantgard dvajsetega stoletja: simbolizmu, futurizmu in nadrealizmu (*Bebop, Ta mračni predmet poželenja, Modra ptica, Futurizem*) ter na moderni slovenski eksistencialistični dramatiki (*Antigona*), ob kateri naj bi poglobili moč govornega teatra, ki v mariborski Drami v zadnjih letih ni bila posebej izrazita.

Repertoarni lok ukvarjanja (novo interpretiranje in komentiranje) z zgodovinsko avantgardo oziroma modernizmi se bo v spomladanskem delu sezone 2010/2011 zaokrožil z uprizoritvijo znamenite igre *Velikani z gore*, Luigijsa Pirandella, enega od očetov modernega gledališča in dramatike (kakor se je začel z uprizoritvijo postmodernistične drame *Potovanje v Rim* v jesenskem delu sezone 2009/2010).

Čeprav so tekstovne predloge uprizoritev predvsem delovni material za odrsko ustvarjanje režiserjem in igralcem ter ostali avtorski ekipi, sta med letošnjim repertoarnim izborom tudi dve vrhunski literarni umetnini (Smoletova *Antigona* in Maeterlinckova *Modra ptica* v novem slovenskem prevodu Primoža Viteza) ter izvrstna sodobna konverzijska drama Patricka Marberja *Od blizu* (v novem slovenskem prevodu Tine Mahkota).

V repertoarju namenjamo posebno pozornost vzgoji bodočih gledaliških obiskovalcev, torej predstavam za otroke in mladi publiki nasploh. Poleg nekaterih predstav iz preteklih sezon (stalne ponudbe za najmlajše) bomo v letu 2010 nadaljevali plodno sodelovanje z Mini teatrom iz Ljubljane, ki se je začelo z obnovitveno premiero *Pravljice o carju Saltanu*. Z našimi igralci bomo pripravili novo postavitev nekdanje uspešnice Mini teatra *Janko in Metka*. V sklop predstav za mlajšo publiko se uvršča tudi uprizoritev *Modre ptice*, ki je načrtovana kot predstava za odrasle in otroke. Nasploh pa je večina uprizoritev tekočega repertoarja narejena na način, ki je ali bi vsaj moral biti blizu percepciji mladega človeka (mladega ne samo po letih, ampak tudi po duši).

(21. oktober 2009; gradivo za prijavo Programa SNG Maribor za leto 2010 na Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije)

Sezona 2010/2011
Prva verzija repertoarja

Program (nastavljen v začetku novembra 2009): Dominik Smole: ANTIGONA, rež. Jaka Andrej Vojevec, prem. 24. sep. 2010 (Mali oder); Filipo Tomasso Marinetti in drugi: FUTURIZEM, rež. Vito Taufer, prem. 27. nov. 2010 (Stara dvorana); Morris Panych: SEDEM NADSTROPIJ, rež. Vinko Möderndorfer, prem. 20. jan. 2011; Marguerite Duras: ANGLEŠKA LJUBIMKA, rež. Ivica Buljan, prem. 5. marec 2011; William Shakespeare: DVANAJSTA NOČ ALI KAR HOČETE, rež. Janusz Kica, prem. 14. maj 2011; Dodatni program – predstava za otroke: Andrej Rozman Roza: JANKO IN METKA, rež. Robert Wlatl (obnovitvena premiera, koprodukcija z Mini teatrom iz Ljubljane), prem. 10. sep. 2010.

Drama SNG Maribor je tradicionalno repertoarno-abonmajsko gledališče, ki ga določajo nekateri fiksni splošni kriteriji, npr. število premier in predstav, predvsem pa struktura stalnega občinstva. Kriterij občinstva je še zlasti v Mariboru pomemben, saj v mestu obstaja samo eno dramsko gledališče, ki mora zaradi tega pokrivati vse izobrazbene, starostne in socialne plasti občinstva. V tem pogledu je lahko repertoar le eklektičen spoj tradicionalnega in sodobnega, preverjenega in inovativnega (eksperimentalnega), torej kombinacija klasike in sodobnosti.

Misliti moramo tudi na odzive publike – kar je pri abonmajskem tipu teatra zelo pomembno –, do kod lahko »napnemo umetniški lok«, da nas bo še lahko sledila, ker, če bomo šli predaleč, bo »uspešna« komunikacija prekinjena; taktika postopnega širjenja estetskega in etičnega polja (*Potovanje v Rim* v sezoni 2009/2010 je bilo doslej največji test za občinstvo, v naslednji sezoni bo to najbrž uprizoritev *Futurizem*). Zaradi pretirano ekskluzivnega programa bi lahko prišlo do upada občinstva. Res pa je, da se s sedanjo usmeritvijo občinstvo na neopazen način začanja spreminjati – program je vedno bolj blizu po letih in duhu mladim gledalcem.

Vsekakor vztrajam pri stališču, da nacionalno dramsko gledališče ne more biti zabavišče, temveč prostor *etičnega in estetskega plemenitenja človeka*. Ima sicer tudi razvedrilni in sprostitveni značaj, vendar je to drugotnega pomena.

Pri sestavljanju repertoarja danes se ne soočamo s problemom pomanjkanja informacij, temveč z njihovo selekcijo. Kako med ogromno količino izbrati pravo, v določenem kontekstu najbolj ustrezno informacijo; kako za določeno gledališče, ki je vedno pogojeno s svojim igralskim ansamblom in stalnim občinstvom, najbolj primeren program. Kajti tisto, kar bi veljalo za pravilno v nekem drugem okolju, je lahko drugod povsem napačno. Razen tega, če hočemo oblikovati razpoznavno estetiko gledališča, mora imeti repertoar svojo zgodbo, miselno sporočilo (navsezadnje je sestavljanje repertoarja avtorsko delo umetniškega vodje); repertoar je mogoče sestaviti tudi kot zbirko želja režiserjev, ki pridejo s svojimi predlogi, vendar na ta način ni mogoče voditi gledališča z umetniško vizijo.

Repertoar ne pomeni samo izbora dramskih tekstov, temveč tudi izbor režiserjev oz. avtorskih ekip, še posebej igralske zasedbe, ker se šele v interakciji tega trojega lahko zgodi pravi kreativni pok (ki pa ga lahko seveda samo predvidevamo, nikoli nimamo namreč vnaprej zagotovila, da bo navkljub najboljšim pogojem neka stvar tudi zares uspela in se bo zgodil umetniški presežek, kreativni preboj). Umetniški vodja mora predvideti, kaj lahko prinese spoj (interakcija) nekega dramskega besedila in režiserja, ki ima izoblikovano avtorsko poetiko. To je na nek način že osnova odrskega koncepta posamezne uprizoritve.

Razen tega danes nekdanjega razmerja med dramatiko (dramskim besedilom) in uprizoritvijo (režijo) ni več; vsako besedilo je lahko potencialni material za odrsko stvaritev, saj sodobna dramska režija že dolgo ni več ilustracija dramskih tekstov, ampak njihova interpretacija in inovacija notranjega prostora umetnine. Dramski teksti (ali v dramsko obliko preneseni drugi literarni teksti) so samo izhodišče za vsakokratno odrsko kreacijo. Drama (literatura) in režija (oder) sta dve sicer enaki, a tudi precej različni realnosti.

Ni pomembno, ali so besedila iz daljne ali bližnje preteklosti ali napisana danes, pomembno je, ali in predvsem, kako korespondirajo z duhom današnjega časa in s sodobnim občutenjem in izražanjem klasičnega dramskega gledališča. S tem je izginil tudi pomen, ali je besedilo slovenskega porekla ali tujega; pomembno je, ali je v sozvočju z utripom današnjega časa (obdobja globalne planetarne kulture). Edino, kar je enako pred dvesto leti kot danes, zares bistveno, je skrb za *slovenski jezik*, saj so (tradicionalna) dramska gledališča ena redkih in poslednjih postojank slovenskega jezika. Prek

odrske govorne besede se namreč jezik ohranja in razvija. (Sam namreč mislim, da je slovenski jezik za nadaljnji obstoj slovenskega naroda najpomembnejši člen, in klasično (govorno) dramsko gledališče ena najpomembnejših institucij za njegovo ohranitev.)

Mlajše generacije igralcev nimajo več tako razvitega čuta za govorni jezik, kot so ga imele starejše, zato so v primerjavi z njimi tudi slabši odrski govorci, kar je najbrž v veliki meri povezano tudi s pedagoškim procesom na AGRFT, ki mladih igralcev očitno govorno ne zmore dovolj usposobiti. Zato bi bilo smiselno razmišljati, da bi za mlajše člane oz. za vse, ki bi to želeli, uvedli redne govorne treninge, pa tudi treninge giba in petja.

Program sezone 2010/2011 je kombinacija novih umetniških izzivov (inovativnih teženj) in tradicionalnega (preverjene klasike). Sestavljen je z ozirom na število in umetniški potencial igralskega ansambla (na posameznika pridejo v povprečju 2 do 3 vloge), na občinstvo (izobrazbena, starostna in socialna strukturiranost), na izvedbene (tehnično-finančne) zmožnosti in upoštevanje dosedanje (štiriletne) konceptualne usmeritve repertoarja, ki se s to sezono na nek način zaokrožuje.

Pred nami sta dve klasični deli: Smoletova *Antigona* in Shakespeareova *Dvanajsta noč ali Kar hočete*. Obe predstavljata ogrodje tradicionalnega repertoarja, komedija in drama, renesansa in pol-preteklost. *Kar hočete* nas vrača h koreninam evropskega dramskega gledališča, *Antigona* k slovenski moderni klasiki. Janusz Kica pomeni žlahtno posodabljanje klasične komedije; Jaka Andrej Vojevec kot predstavnik najmlajše generacije slovenskih režiserjev preverjanje, kako so se petdeset let po krstni uprizoritvi spremenile stvari. Mariborska Drama je aprila 1960 kot prvo institucionalno gledališče uprizorilo ta tekst (po Odru 57 in pred ljubljansko Dramo).

Sledijo trije teksti, ki v Sloveniji še niso bili uprizorjeni: sodobna problemska tragikomedija kanadskega pisca Morissa Panycha *Sedem nadstropij*, poetična ljubezenska igra Marguerite Duras *Angleška ljubimka* in kratki teksti italijanskih futuristov (Marrinetija in drugih) pod delovnim naslovom *Futurizem*. Gre za kreativne izzive, odpiranje novih uprizoritvenih perspektiv, še zlasti s *Futurizmom* (vračanje h koreninam evropskih gledaliških avantgard). *Angleška ljubimka* bo igralska predstava, izvedbeno zahtevna, hkrati namenjena širokemu občinstvu.

Torej svet intimnosti (*Kar hočete, Angleška ljubimka, Sedem nadstropij*), svet med političnostjo in intimnostjo (*Antigona*), in svet med estetiko, političnostjo in intimnostjo (*Futurizem*).

(November 2009, gradivo za Programski svet SNG Maribor)

Sezoni 2010/2011 in 2011/2012 ter jesenski del sezone 2012/2013

Sodobno klasično dramsko gledališče je *most med preteklostjo in sedanostjo*, in sicer tako, da prenaša kolektivni spomin oz. izkušnje in spoznanja prejšnjih generacij današnjemu gledalcu in mu s tem daje vedeti, da so problemi življenja in civilizacije nekaj, kar je obstajalo že mnogo pred nami in bo tudi za nami, da so ključna vprašanja bivanja večna prav zato, ker se nanj nikoli ne da zadovoljivo odgovoriti. Pogosto uprizoritve, ki temeljijo na besedilih, nastalih v prejšnjih stoletjih ali desetletjih, delujejo sodobnejše, bolj aktualno, kot če bi nastale na osnovi današnjih dramskih tekstov. Časovna distanca namreč marsikdaj omogoča globlji vpogled v naravo problemov.

Temelji evropskega (in s tem slovenskega) klasičnega dramskega gledališča so v *humanizmu* in *razsvetljenstvu* (oboje je seveda treba razumeti v skladu z vsemi transformacijami, ki sta ju oba pogleda na svet doživela skozi stoletja, še zlasti v 20. stoletju in v zadnjih dveh desetletjih).

Čeprav je pojem klasičnega dramskega gledališča univerzalno evropski, je v konkretni obliki vedno določen s specifikami lokalnega okolja, zlasti z mejami nacionalnega jezika in sociopsihološkimi značilnostmi naroda oz. družbe, v katerem obstaja. Novodobni slogan *Misli globalno, deluj lokalno!* je glede na situacijo sodobnega klasičnega dramskega gledališča kar ustrezen smerokaz delovanja. Čeprav smo postali v planetarni globalni kulturi na nek način *vsí prebivalci sveta*, so naša konkretna življenja in problemi, s katerimi se neposredno soočamo, vedno vezani na mikromodele okolja, v katerem živimo.

Maribor je z vidika Slovenije veliko mesto z vsemi razvitimi urbaniimi značilnostmi, v širših svetovnih razsežnostih pa je majhno podeželsko mestoce. Mariborska Drama ne deluje v večmilijonskem

velemestu s sto različnimi gledališči, ampak v kraju, kjer predstavlja edino dramsko gledališče. Načeloma so umetniški problemi, s katerimi se srečujemo v Mariboru, podobni problemom, ki jih imajo v večjih okoljih, hkrati pa so specifično naši. Repertoar, izpovedna moč in profesionalna raven uprizoritev so odraz *kolektivnega stanja duha* in sociopsiholoških značilnosti našega okolja, iz katerega rastemo in zanj ustvarjamo.

V tradicionalnem repertoarnem gledališču obstaja bistveno določilo, ki vpliva na sestavo repertoarja in kvaliteto uprizoritev, to je *stalni igralski ansambel* (velika večina zaposlenih ima sklenjena delovna razmerja za nedoločen čas). To daje določeno prednost (možnost za razvoj ansambelske igre), hkrati pa pomeni pomanjkljivost (vsi v ansamblu niso enako talentirani in tudi ne enako motivirani za delo). V tem pogledu so t. i. projektna gledališča, ki se osnujejo za izpeljavo posamezne uprizoritve, v bistveni prednosti. Da bi repertoarno dramsko gledališče lahko delovalo optimalno, bi igralski ansambli morali biti vezani na umetniški mandat (kar bo verjetno kmalu v prihodnosti postala ključna tema organizacije slovenskega gledališča).

Repertoarno gledališče s stalnim ansamblom je občutljiv organizem, ki ga ne tvorijo samo umetniški potenciali ustvarjalcev, temveč predvsem *medosebni odnosi* v daljšem časovnem obdobju. Dobro gledališče, ki ne pomeni samo dobrih predstav, temveč tudi kvalitetne medčloveške odnose, je težje zgraditi, kot porušiti. Med pogoji za vzpostavitev ustvarjalnemu razcvetu naklonjenih okoliščin so gotovo splošno ozračje sproščenosti in medsebojnega zaupanja, razvita profesionalna etika, delovna disciplina ...

Trenutno se nahajamo na koncu igralne sezone 2009/2010, to je nekje na sredini umetniškega obdobja, ki se je začelo v začetku leta 2007 in bo predvidoma končano spomladi leta 2013. V dosedanjih treh letih in pol se je zastavljena repertoarno-umetniška vizija že dodobra razodela s primeri konkretnih uprizoritev. Glede na odziv občinstva, strokovne kritike in razpoloženje samih ustvarjalcev lahko rečemo, da uspešno. Zato bomo v duhu te usmeritve nadaljevali tudi v sezonah 2010/2011, 2011/2012 in 2012/2013.

Gre za nadaljevanje repertoarne usmeritve, ki pri izboru besedilnih predlog uprizoritev temelji na kombinaciji klasične dramske literature in sodobnega postdramskega (neliterarnega) gledališča, in za nadaljevanje tvornega sodelovanja z bolj ali manj

isto dosedanje ekipo slovenskih in tujih režiserjev mlajše in srednje generacije, ki znotraj repertoarja ustvarjajo zaokrožene režijske opuse (običajno dve ali več uprizoritev, ki se režijskokonceptualno ali vsebinskoizpovedno navezujejo druga na drugo). Na ta način nastaja slogovno in vsebinsko razpoznavna estetika mariborske Drame, ki se po svoji specifičnosti razlikuje od ostalih slovenskih repertoarnih gledališč.

V zadnjih treh letih se je Drama SNG Maribor vzpostavila kot pomembno ustvarjalno središče dramskega gledališča v Sloveniji, postala je resna konkurenca drugim gledališčem. Našo umetniško rast in kvaliteto uprizoritev so opazili vsi, tako kritiki kot strokovna gledališka javnost, pa tudi širše gledališko občinstvo. Postali smo zaupanja vredna institucija, ki goji tradicionalno repertoarno gledališče na najvišji ravni. Ustvarjamo aktualne, komunikativne uprizoritve, ki nagovarjajo starostno, izobrazbeno in socialno raznoliko občinstvo, kar je osnovna funkcija nacionalne institucije dramskega gledališča v mestu Mariboru.

V naslednjih letih bomo (glede na predvidena oziroma načrtovana gostovanja v tujini, še zlasti v letu 2012) skušali predstaviti našo umetniško ustvarjalnost tudi v širšem mednarodnem gledališkem okolju.

Posebna okoliščina, ki jo je treba upoštevati pri sestavljanju repertoarja v prihodnjih letih, je dejstvo, da bo v Mariboru leta 2012 potekala velika celoletna kulturno-politična manifestacija: *Maribor – Evropska prestolnica kulture*. Izognili smo se repertoarju, oblikovanemu v slavnostno-paradnem stilu; namesto tega smo izbrali možnost poglobljenega originalnega avtorskokreativnega pristopa. Sezona 2011/2012, ki z največjih delom programsko pokriva to obdobje, ima delovni naslov *V iskanju smisla življenja in smisla ustvarjanja*. Ukvarjali se bomo z intenzivnim samospraševanjem, kaj človekovo življenje in ustvarjalnost na začetku tretjega tisočletja sploh (še) pomenita, pa tudi s kritično motritvijo slovenskega odnosa do Evrope oziroma, koliko smo Slovenci dediči in soustvarjalci evropske kulture.

Pri izboru besedilnih predlog uprizoritev izhajamo iz dejstva, da se je v zadnjih treh desetletjih zgodila pomembna preobrazba tradicionalnega razumevanja gledališkega besedila (ki ima literarno obliko drame oz. je samo po sebi literarna umetnina). V sodobnem dramskem gledališču predstavlja tekst predvsem *delovni material* za

vsakokratno odrsko uprizoritev in sam po sebi ni zaključena umetnina. Takšen odnos je v veljavi ne samo v primerih dramaturško-režijskih interpretacij, ko so besedilne predloge uprizoritev npr. filmski scenariji ali romani, temveč tudi ko gre za tradicionalno klasično ali moderno (literarno) dramatiko. Danes je uprizoritvena vizija (režijski koncept) pomembnejša kot besedilna predloga, saj je ta le izhodiščna osnova za kreacijo samostojnega odrskega umetniškega kozmosa (sodobno dramsko gledališče že dolgo ni več posnetek oz. nadaljevanje literarne umetnosti dramatike). Seveda pa to ne pomeni, da ne bi uvrščali v repertoar še naprej tematsko bogatih in sporočilno izzivalnih klasičnih dramskih del.

Vsebinsko se osredotočamo na *arhetipske, univerzalne teme*, na velike obče veljavne zgodbe, ki so aktualne glede na današnji čas, izogibamo pa se vsebin oz. tematik, ki so dnevno aktualistične in jih lahko vidimo po televiziji ali o njih beremo v rumenem tisku.

V slogovnem pogledu želimo tudi v prihodnje oblikovati uprizoritve, ki združujejo elemente klasičnega dramskega gledališča s sodobnimi postdramskimi pristopi. Iščemo v smeri nekonvencionalnih, radikalnih uprizoritev. Večina izbranih tekstov in uprizoritvenih (dramaturško-režijskih) konceptov sodi v okvir komunikativnih, popularnih žanrov (spektakel, komedija, performans), čeprav so vsebinsko in izvedbeno zahtevni (od vseh izvajalcev zahtevajo visoko stopnjo profesionalizma in inovativnega mišljenja; od gledalcev pa določeno mero notranje zbranosti in pripravljenosti, da pri predstavi miselno sodelujejo).

V sezoni 2010/2011 oz. 2011/2012 bo vsakič na sporedu po pet samostojnih premier in ena koprodukcija (prvo sezono z Mini teatrom iz Ljubljane, drugo z Akademijo za gledališče, radio, film in televizijo iz Ljubljane).

Delovni naslov repertoarja za sezono 2010/2011 je »Klasika in modernizem na sodoben način«. Čeprav so vsa besedila iz prejšnjih obdobj, nas s svojimi vsebinami še vedno živo nagovarjajo. Program sestavljata dve klasični komediji (renesančna Shakespearova *Dvanajsta noč ali Kar hočete* v režiji Janusza Kice in klasicistični Molièrov *Don Juan ali Kamniti gost* v režiji Borisa Cavazze), dva režiserska avtorska projekta po delih evropske oz. slovenske avantgarde (Tauferjeva priredba del italijanskih futuristov *Ĵekleni piščanci* in Horvatova priredba kultne Grumove ekspresionistične

drame in Grumovih drugih del *Goga, čudovito mesto*) in sveža odrska interpretacija ene od osrednjih slovenskih modernih dram (Smoletova *Antigona*), ki bo nastala v režiji predstavnika najmlajše generacije slovenskih režiserjev, Jaka A. Vojevca.

S komedijama nadaljujemo in zaokrožujemo tematsko usmeritev (Ljubezen v času osamljenosti) iz sezone 2009/2010, z avtorskima projektoma Vita Tauferja in Sebastijana Horvata odpiramo vrata novim radikalnim odrskim inovacijam in problematizaciji današnje družbene in intimne stvarnosti, ki ju bo eksistencialistično zasnovana *Antigona* prikazala na pesniško bolj umirjen in pretanjen način. V žanrsko-vsebinskem pogledu posamezne uprizoritve označujemo kot romantično ljubezensko komedijo (*Kar hočete*), ljubezensko tragikomedijo (*Don Juan*), futuristično komedijo (*Ĵekleni piščanci*), problemsko politično dramo (*Antigona*) in dramo slovenskih družinskih perversij (*Goga, čudovito mesto*).

Z dvema uprizoritvama obeležujemo pomembna jubileja – petdeset let od prve uprizoritve *Antigone* v slovenskih poklicnih gledališčih, ki je bila 5. novembra 1960 v mariborski Drami, kjer je bil pred osemdesetimi leti, 13. maja 1931, prav tako krstno uprizorjen Grumov *Dogodek v mestu Gogi*.

Repertoarni poudarek sezone 2010/2011 je torej na vnovičnem branju in preverjanju izročil zgodovinskih avantgard dvajsetega stoletja ter moderne slovenske eksistencialistične dramatike, s katero želimo med drugim poglobiti tudi moč govornega teatra, ki v mariborski Drami v zadnjih letih ni bila posebej izrazita.

Posebno pozornost namenjamo vzgoji bodočih gledaliških obiskovalcev, torej predstavam za otroke in mladi publiki nasploh. Poleg nekaterih predstav iz preteklih sezon (stalne ponudbe za najmlajše) bomo v letu 2010 nadaljevali plodno sodelovanje z Mini teatrom iz Ljubljane, ki se je začelo z obnovitveno premiero *Pravljice o carju Saltanu*. Z našimi igralci bomo pripravili novo postavitev nekdanje uspešnice Mini teatra *Ĵanko in Metka* Andreja Rozmana Roze v režiji Roberta Waltla.

Delovni naslov sezone 2011/2012, ki programsko pokriva večino leta 2012, ko je Maribor Evropska prestolnica kulture, je »*V iskanju smisla življenja in smisla ustvarjanja*«. Repertoar je posvečen umetniškim ustvarjalcem in iskalcem resnice.

Vprašanje, ki povezuje repertoar te sezone, se glasi: Če je sodobno klasično dramsko gledališče naslednik izročil evropskega

humanizma, razsvetljenstva in zgodovinskih avantgard, kako se to kaže danes?

Vsebine izbranih tekstov se ukvarjajo z velikimi arhetipskimi dilemami človekovega bivanja in narave ustvarjalnosti. Začeli bomo z odrsko interpretacijo sufijske pesnitve *Zborovanje ptic*, znamenitega perzijskega pesnika Attarja iz 12. stoletja, ki skozi simbolično zgodbo o pticah, ki se odpravijo iskat svojega kralja, govori o iskanju človekove končne resnice. Projekt bo režiral Jernej Lorenci, ki bo nadaljeval raziskovanje gledališke poetike, ki jo je začel v sezoni 2008/2009 z japonskimi no-igrami *Veter v vejah borov*. Izbor tega besedila se nanaša na našo načelno usmeritev, da v repertoar občasno vključujemo dela iz neevropskih kultur. Sledila bo uprizoritev sodobnega kanadskega avtorja Morrisa Panycha, razmišljujoča komedija *Sedem nadstropij*, ki prikazuje moškega, ki se je odločil storiti samomor, pa si, medtem ko »leti skozi sedem nadstropij navzdol proti tlom«, premisli. Delo bo režiral mladi režiser Luka Martin Škof.

Osrednji projekt sezone in glavni prispevek mariborske Drame k letu 2012 je uprizoritev Goethejevega *Fausta* v režiji Janusza Kice. Lotili se bomo obeh delov te kultne pesniške in dramske mojstrovine, vrhunca nemške klasike, ki zajema samo srž spraševanja o smislu človekovega življenja, o moči in ljubezni, o dobrem in zlu, o pozitivnem in negativnem vidiku ustvarjalnosti. Z uprizoritvijo novega slovenskega teksta izpod peresa predstavnika najmlajše generacije slovenskih dramskih piscev, Miha Mareka, *Kosovel* (delovni naslov) v režiji Jaka A. Vojevca bomo vstopili v življenje in delo enega najpomembnejših in najinovativnejših ter evropsko priznanih slovenskih pesnikov, Srečka Kosovela; prek njega pa se bomo soočili tudi z dilemami odnosa Slovenci in Evropa. Zaključili bomo z neobičajnim esejem v dialogih znanega francoskega razsvetljenca in enciklopedista, Denisa Diderota, *Paradoks o igralcu*, prvo evropsko razpravo o naravi in smislu igralske umetnosti, ki jo bo režiser Sebastijan Horvat prenesel v današnje razmere in zastavil kot radikalni postdramski performans o samospraševanju igralcev, v čem je danes bistvo njihove umetnosti, zakaj se s teatrom sploh ukvarjajo(mo)?

Skupina petih režiserjev, vsi z izrazito profiliranimi režijskimi poetikami – dva predstavnika najustvarjalnejšega dela mlajše srednje generacije (Jernej Lorenci in Sebastijan Horvat), zastopnik zrele generacije tujih režiserjev (Janusz Kica) in dva obetajoča predstavnika najmlajše generacije režiserjev (Luka Martin Škof in Jaka Andrej

Vojevec) – so brez dvoma dovolj močno zagotovilo za odrsko vznemirljivo in inovativno sezono.

V koprodukciji z Akademijo za gledališče, radio, film in televizijo iz Ljubljane bodo študentje igre in režije v diplomskih letnikih na našem Malem oz. Komornem odru pripravili uprizoritev več slovenskih ekspresionističnih enodejank (pod delovnim naslovom *Upornik*), ki so jih pisali različni avtorji v obdobju med obema vojnama (dvajseta leta 20. stoletja). Gre za dramaturško-arheološki projekt, ki bo dvignil iz pozabe zelo zanimivo in plodno, a žal skoraj povsem prezrto obdobje slovenske literarnogledališke ustvarjalnosti.

Program sezone 2012/2013 je okvirno postavljen in dogovorjen, vendar pa je fiksni samo jesenski del, se pravi od septembra do decembra 2012. V tem času bosta na sporedu dve premieri.

V koprodukciji z ljubljansko Dramo bo nastala uprizoritev *Krst pri Savici* po znameniti epski pesnitvi Franceta Prešerna v avtorski interpretaciji režiserja Diega de Bree. To bo prvo tovrstno sodelovanje med dvema osrednjima gledališkima hišama v Sloveniji, hkrati pa (po *Faustu*) drugi glavni dogodek v letu 2012.

Druga premiera bo *Pepelka*, klasična pravljica, ki jo bo mariborskemu občinstvu dobro znani režiser Damir Zlatar Frey posodobil in uprizoril kot postdramski gledališki spektakel, namenjen tako otrokom kot odraslim.

V naslednjih dveh sezonah in pol je torej pred nami 14 premier, dovolj velikih in ustvarjalno izzivalnih projektov, da mariborska Drama v polnosti doživi svoj umetniški razcvet.

(25. april 2010; gradivo za Programski svet SNG Maribor)

Leto 2011

Program Drame SNG Maribor v letu 2011 zajema spomladanski del sezone 2010/2011 in jesenski del sezone 2011/2012. Pred nami je 5 premier: W. Shakespeare: *Dvanajsta noč ali Kar hočete v režiji J. Kice*, avtorski projekt S. Horvata po delih S. Gruma *Goga, čudovito mesto*, Molièrov *Don Juan* v režiji Borisa Cavazze, avtorski projekt J. Lorencija *Zborovanje ptic* po istoimenski Attarjevi pesnitvi in M. Panycha *Sedem nadstropij* v režiji L. M. Škofa. Poleg njih pa bo na programu še 12 ponovitev uprizoritev iz prejšnjih let oz. sezon,

od katerih so 4 predstave za otroke. Skupno torej 17 del, ki jih bo realiziral stalni 26-članski igralski ansambel.

Ker je vsaka sezona vsebinsko zaključena celota, lahko v zvezi z repertoarjem posameznega koledarskega leta govorimo predvsem o splošnih značilnostih vsebinskokonceptualne narave, ki veljajo v daljšem časovnem obdobju. Program leta 2011 je v tem smislu nadaljevanje dosedanje umetniške usmeritve, ki se je z uprizoritvami v zadnjih sezonah izkazala za produkcijsko uspešno in umetniško kvalitetno.

Repertoar Drame SNG Maribor v letu 2011 nadaljuje in nadgrajuje dosedanje repertoarno strategijo, ki pri izboru besedilnih predlog uprizoritev temelji na kombinaciji klasične dramske literature in sodobnega postdramskega (neliterarnega) gledališča, in za nadaljevanje tvornega sodelovanja z bolj ali manj isto dosedanje ekipo slovenskih in tujih režiserjev mlajše in srednje generacije, ki znotraj daljšega repertoarnega okvira (več sezon) ustvarjajo zaokrožene režijske opuse (običajno dve ali več uprizoritev, ki se režijskokonceptualno ali vsebinskoizpovedno navezujejo druga na drugo). Na ta način nastaja slogovno in vsebinsko razpoznavna estetika mariborske Drame, ki se po svoji specifičnosti razlikuje od drugih slovenskih repertoarnih gledališč.

Spomladanski del sezone 2010/2011, ki ima delovni naslov »Klasika in modernizem na sodoben način«, obsega tri premiere: dve klasični komediji – Shakespearova *Dvanajsta noč ali Kar hočete* v režiji Janusza Kice (prem. 15. jan. 2011) in Molièrova *Don Juan ali Kamniti gost* v režiji Borisa Cavazze (prem. 15. apr. 2011), in režiserski avtorski projekt Sebastijana Horvata po dramskih delih Slavka Gruma *Goga, čudovito mesto*, podnaslovljen kot »drama slovenskih družinskih perversij« (prem. 19. mar. 2011), s katerim bomo tudi obeležili 80-letnico krstne uprizoritve *Dogodka v mestu Gogi*, ki je bila v mariborski Drami 13. maja 1931.

V jesenskem delu sezone 2011/2012, ki ima delovni naslov »V iskanju smisla življenja in smisla ustvarjanja«, bosta na sporedu dve premieri: Attarjevo *Zborovanje ptic* v režiji Jerneja Lorencija (prem. 24. sep. 2011), s katero nadaljujemo idejno-estetsko naravnost uprizoritve *Veter v vejah borov*, in sodobna tragikomedija kanadskega avtorja Morrisa Panycha *Sedem nadstropij* v režiji Luke Martina Škofa (prem. 14. okt. 2011).

Poleg petih novih premier predstavljajo obsežen in pomemben del programa v letu 2011 ponovitve uprizoritev iz prejšnjih let oziroma sezon (*Antigona*, *Modra ptica*, *Od blizu*, *Bebop*, *Malomeščanska svatba*, *Veter v vejah borov*, *Pornoskop ali kaj je videl batler*, *Mali princ*). V prihodnje namreč želimo več pozornosti nameniti temu, da uprizoritve ostanejo čim dlje časa žive, da imajo torej čim več ponovitev. Na ta način ustvarjamo tudi jedro stalnega (več sezon) živega repertoarja. Zlasti pomembno je to pri uprizoritvah za otroke (*Čarovnica Hillary gre v opero*, *Vilinček*, *Pravljica o carju Saltanu*, *Janko in Metka*), s katerimi, glede na to, da se mlado občinstvo stalno menja, lahko oblikujemo t. i. železni repertoar, ki ga lahko igramo več let ter vsako leto oz. sezono dopolnimo z novim delom.

V letu 2011 načrtujemo tudi več mednarodnih gostovanj (sodelovanja na festivalih) in recipročnih izmenjav. Zlasti pomembni sta nam gostovanja v Tokiu na Japonskem (z uprizoritvijo no-iger *Veter v vejah borov*), kar bo brez dvoma izreden dogodek, saj se zelo redko zgodi, da bi Japonci povabili tujce, ki bi na njihovem avtentičnem prizorišču no-gledališča igrali no-dramo, za slovensko gledališče pa bo to sploh posebnost, in gostovanje na festivalu v Kairu v Egiptu (z uprizoritvijo *Pravljica o carju Saltanu*).

(Oktober 2010, gradivo za Prijavo programa SNG Maribor v letu 2011 na Ministrstvo za kulturo)

Sezoni 2011/2012 in 2012/2013

»Véčerne zarje zahajajoče civilizacije«

Repertoar za sezoni 2011/2012 in 2012/2013 predstavljamo skupaj, ker sta vsak z enim delom sestavni del programa, ki bo potekal preko celega leta 2012, ko je Maribor Evropska prestolnica kulture. V vsaki sezoni bo na sporedu 5 novih premier. Poleg naslovov iz dodatnega programa bomo lahko v dveh letih na odrih mariborske Drame videli 14 novih uprizoritev.

Program za sezono 2011/2012 oz. do konca leta 2012, ki smo ga napovedali lani, se je nekoliko spremenil (najopaznejša sprememba je opustitev uprizoritve Gothejevega *Fausta*). Razlogi so organizacijsko-terminski in vsebinsko-konceptualni (nekateri režiserji so izbrali novi tekst, kar je posledično prineslo spremembe

tudi pri drugih režiserjih oz. naslovih). Pomensko zaokrožen (umetniško celovit) repertoar je kot »šahovnica«, čim se premakne ena postavka, to vpliva na vse ostale.

Osnovno repertoarno vprašanje, s katerimi se danes v klasičnem dramskem gledališču čedalje pogosteje srečujemo, je, kako ohraniti umetniški nivo in kljub temu obdržati publiko? (Kar nam je v mariborski Drami v zadnjih letih dobro uspevalo!)

Klasično dramsko gledališče je intelektualno zahtevna (elitna) umetnost, tako z izvedbenega vidika ustvarjalcev kot s stališča občinstva, saj od obojih terja višjo stopnjo notranje zbranosti in pripravljenost sodelovati pri spoznavanju globljih dimenzij resničnosti. Percepcija sodobnega človeka (tudi potrošnika kulturnih/gledaliških dobrin) je temu nasprotna, saj je način današnjega življenja čedalje bolj površen in površinski. Umetniški potencial gledališča je mnogo višji in širši kot poenostavljena resničnost, senzacionalizem in zabavljaštvo televizijskih programov ter zgodb rumenega tiska. Če klasično dramsko gledališče želi nadaljevati svoje civilizacijsko (spoznavnoetično) poslanstvo, mora nujno imeti državno finančno podporo (dotacijo), saj drugače ne more preživeti. S prilagajanjem zgolj povprečnemu okusu sodobnega masovnega občinstva se nujno znižajo umetniški standardi in vsebinsko-sporočilni nivoji. Popolna podreditev komercialnim zahtevam širokega trga bi za klasično dramsko gledališče pomenila njegovo izničenje.

Materialno-finančni pogoji za delovanje gledališč so se s pojavom splošne gospodarske krize, ki se je pri nas začela konkretno kazati v začetku leta 2010, občutno poslabšali. Ne samo da se iz leta v leto zmanjšujejo dotacije, močno se je zmanjšal tudi delež sponzorskih sredstev. Na srečo število občinstva – in s tem prodaja vstopnic – v SNG Maribor v tem času ni upadlo, nasprotno, nekoliko se je celo povečalo, kar je med drugim zasluga uspešno izvedenih marketinških pristopov, zlasti pa dobrih in odmevnih uprizoritev ter povečanega števila njihovih ponovitev.

Sodobno klasično dramsko gledališče, zlasti takšno, ki je opredeljeno z nacionalnim statusom, kot je Drama SNG Maribor, je v idejnem izhodišču nadaljevalec tradicij evropskega humanizma in razsvetljenstva ter meščanske kulture in nacionalno-političnih gibanj 19. stoletja. Splošne družbene razmere in pogoji za življenje so danes bistveno drugačni, kot so bili pred stoletji ali še pred dvema

desetletjema. Toda tudi v času globalne svetovne civilizacije in transnacionalne multikulturne družbe klasična gledališča opravljajo nekatere za družbo in posameznika pomembne spoznavnoetične funkcije.

Postavk, o katerih je na primer v eseju *Gledališče kot moralna ustanova* leta 1784 pisal znameniti nemški dramatik in filozof Friedrich Schiller, danes seveda ne moremo razumeti v naivno romantičnem slogu, temveč skozi prizmo naše sodobnosti, zlasti skozi filozofijo strukturalizma in psihoanalize. Principi klasičnega dramskega gledališča so v osnovi še vedno isti, le interpretacije in konkretizacija načinov njihovega izražanja so se spremenili.

Živimo v izjemnem času. Kot družba in posamezniki smo se znašli v kritični točki razvoja. Kriza se pojavlja na vseh področjih. Družbeni sistemi razpadajo, povsod vlada moralno razsulo. Čeprav se ljudje zavedajo, da tako kot doslej v prihodnje ne bodo mogli živeti, se ne želijo ali ne morejo spremeniti; še naprej ponavljajo iztrošene miselne in vedenjske vzorce, ki jih vodijo v uničenje sebe in drugih ...

Ker gledališka umetnost ni neposredna in objektivna preslikava resničnosti, ki jo živimo, temveč le njen komentar ali subjektivno mnenje, bomo »večerne zarje zahajajoče civilizacije« v našem repertoarju naslednjih dveh sezon prikazovali prek tragičnih in komičnih prispodob ter dramskih zgodb, zlasti tistih, ki so bile napisane v prejšnjih zgodovinskih obdobjih. Sliko (resnico) lažje vidimo, če imamo do nje določeno distanco.

Čeprav večina besedil repertoarja mariborske Drame sedanjega umetniškega obdobja (2007–2013; umetniški vodja Vili Ravnjak) pripada svetovni in slovenski klasiki ter modernizmu 20. stoletja, njihove uprizoritve nikakor ne delujejo zastarelo ali staromodno, nasprotno, večina med njimi je izjemno aktualnih. Danes je sodobnih dramskih tekstov na pretek. Prek interneta lahko pridemo v stik s katerim koli avtorjem. Vendar pa ta izjemna količina informacij na nek način otežuje izbor. Da nek tekst damo na repertoar, moramo v njem odkriti nekaj, čemur bi lahko rekli »specifična aktualnost«, to je »notranja pomenska mreža«, ki na subtilni ravni sovпада s psihosocialnim kontekstom okolja (Maribor, Slovenija ...), v katerem naše gledališče deluje. Klasično dramsko gledališče stacionarnega tipa z rednim repertoarjem in abonmajskim sistemom publike je vendarle predvsem zadeva ožjega (lokalnega) okolja, ki se tako konceptualno kot programsko bistveno razlikujejo

od ad hoc (festivalskih, nomadskih) gledališč, ki niso tako močno določena s konkretnim (nacionalnim, socialnim) okoljem, temveč »prosto križarijo po globalni transnacionalni svetovni vasi«.

V repertoarju mariborske Drame so se v zadnjih letih samodejno izoblikovale nekatere temeljne konceptualne značilnosti. Izbrani teksti se v večini primerov dotikajo treh področij – ali se ukvarjajo s politično-socialnimi vprašanji ali s svetom čustev in intimne ali z ontološko-metafizičnimi iskanji; v slogovnem pogledu pa prevladujejo komunikativni žanri in režijsko atraktivni pristopi (melodrama, komedija, spektakel, performans ...).

Odločanje o tem, kaj je lahko »aktualno« in »odrsko učinkovito«, je prepuščeno intuiciji (in izkušnjam) umetniškega vodja in režiserjev, ki pri izbiri besedil za uprizoritev sodelujejo. Ob tem moramo vsi upoštevati še cel kup konkretnih materialnih (finančnih, tehničnih, organizacijskih) in personalnih faktorjev (umetniški potencial igralskega ansambla in ostalih sodelavcev, medosebni odnosi ipd.).

»Umetniških presežkov« ni mogoče planirati – umetniško ustvarjanje je preveč kompleksna zadeva, da bi ga bilo mogoče natančno predvideti; zato je največ, kar lahko storimo, da vzpostavimo zunanje (materialne) pogoje in duhovne okoliščine (ustvarjalno vzdušje), kjer se lahko presežek »naključno« zgodi!

Za umetniško uspešnost repertoarja je ključno dobro ujemanje (kompatibilnost) med umetniškim vodjem in režiserjem ter med režiserjem in igralsko ekipo.

Vsekakor so »pravilne zasedbe« (glede na dane možnosti, seveda!) osnova za dobro uprizoritev, pa tudi najpomembnejša podlaga za praktično uresničitev režijskega koncepta (odrske vizije teksta). Gledališče je kolektivna umetnost in zasedbe moramo razumeti kot princip »uigranega moštva«. Pri pravilni zasedbi tudi »šibki členi« postanejo dobri.

Relativno stalno jedro režiserske ekipe mariborske Drame se je izoblikovalo že na začetku sedanjega umetniškega mandata, se pravi v letih 2007 in 2008. Nekateri režiserji in režiserke so ali bodo režirali po večkrat: Sebastijan Horvat, Vito Taufer, Janusz Kica, Mateja Koležnik, drugi po enkrat ali dvakrat: Dino Mustafić, Matjaž Latin, Ivana Djilas, Damir Zlatar Frey, Boris Cavazza, Aleksandar Popovski, Ivana Vujić, Diego de Brea, Jaša Jamnik, Jaka Andrej Vojevec, Luka Martin Škof, Branka Nikl Klampfer, Bojan Labovič, Robert Waltl ...

Tudi konceptualni okvir dramskih avtorjev oz. besedil uprizoritev je bil zasnovan na začetku tega obdobja. Gre predvsem za tri temeljna repertoarna (tematska, sporočilna, slogovna) jedra. *Prvi krog* predstavljata svetovna klasika in modernizem 20. stoletja (Shakespeare, Molière, Ibsen, Maeterlinck, Brecht, Williams, Ionesco, Vian; italijanski futuristi; pisci japonskih no-dram) ter atipična in netrendovska tuja sodobna dramatika (Frayn, Marber, Ives, Orton, Panych, Carrière, Hampton); *drugi krog* tvorijo dela slovenske klasike in današnjih avtorjev (Cankar, Grum, Smole, Jančar, Partljič, Ravnjak, Rozman); *tretji krog* pomenijo odrske predelave različnih proznih besedil in filmskih scenarijev (Platon, Exupéry, Voltaire, Diderot, Laclos, Bulgakov, Puškin, Fellini, Buñuel, Attar, Frida Kahlo, Puškin, Grum, Pavček ...).

Program sezon 2011/2012 in 2012/2013 je tako v vsebinskem kot v slogovnem pogledu nadaljevanje dosedanje umetniške usmeritve, ki se je začela v drugi polovici sezone 2006/2007 z uprizoritvama *Kopenhagen* in *Plemeniti meščan*, ki so jima v naslednjih sezonah sledile številne uspešne postavitve, npr.: *Nosorogi*, *Lepa Vida*, *Tramvaj Poželenje*, *Vse ob pravem času*, *Vihar*, *Za narodov blagor*, *Veter v vejah borov*, *Peer Gynt*, *Potovanje v Rim*, *Malomeščanska svatba*, *Od blizu*, *Modra ptica*, *Kar hočete* ...

Prihodnje premiere nadaljujejo repertoarno strategijo, ki pri izboru besedilnih predlog uprizoritev temelji na kombinaciji klasične dramske literature in sodobnega postdramskega (neliterarnega) gledališča. Ista ostaja tudi strategija pri izboru režiserjev, saj bodo režirali v glavnem režiserji, ki so s svojimi dosedanjimi režijami v mariborski Drami bistveno pripomogli k njenemu umetniškemu preporodu (Sebastijan Horvat, Jernej Lorenci, Janusz Kica, Mateja Koležnik, Damir Zlatar Frey, Dino Mustafić ...).

Sezona 2011/2012 je lahkotnejša in usmerjena v svet človekove intimne. Tvorita jo dva vsebinska sklopa: prvi se ukvarja z iskanjem smisla življenja in gledališkega ustvarjanja (*Zborovanje ptic*, *Sedem nadstropij*, *Paradoks o igralcu*), drugi s problematiko partnerskih in spolnih čustev ter z ljubezenskimi iluzijami (*Nevarna razmerja*, *Sen kresne noči*).

Sezona 2012/2013 je radikalnejša, naravnana politično in družbeno kritično. Z dvema uprizoritvama (*Veliki briljantni valček* in *Mojster in Margareta*) se bomo vrnili v čas realnega socializma in njegovih fantazem; antična komedija *Ptiči* nam bo razkrila

univerzalne vzorce, po katerih deluje svet političnih in verskih manipulacij; *Ljudomrznež* in *John Gabriel Borkman* se bosta ukvarjala z izprijenostjo človeških značajev, še posebej s hinavščino in pohlepom.

Zborovanje ptic (v odrski adaptaciji sodobnega francoskega pisca Jean-Clauda Carrièra iz leta 1970) je sufijska mistična pesnitev perzijskega pesnika Attarja iz 12. stoletja, ki skozi simbolično zgodbo o pticah, ki se odpravijo iskat svojega kralja, govori o iskanju človekove poslednje resnice. Projekt bo režiral Jernej Lorenci, ki bo nadaljeval raziskovanje gledališke poetike, ki jo je začel z japonskimi no-igrami *Veter v vejah borov* (2009). Izbor islamskega besedila se nanaša na našo načelno usmeritev, da v repertoar občasno vključujemo dela iz neevropskih kultur. Uprizoritev sodobnega kanadskega avtorja Morrisa Panycha *Sedem nadstropij* (1988) je razmišljujoča komedija, ki prikazuje moškega, ki se je odločil storiti samomor, pa si, medtem ko »leti skozi sedem nadstropij navzdol proti tlom«, premisli. Delo bo režiral mladi slovenski režiser Luka Martin Škof. Nadaljevali bomo z neobičajnim esejem v dialogih znanega francoskega razsvetljenca in enciklopedista, Denisa Diderota, *Paradoks o igralcu* (1773), prvo evropsko razpravo o naravi in smislu igralske umetnosti, ki jo bo Sebastijan Horvat – v zadnjih letih v mariborski Drami vsako sezono gostujoči režiser – prenesel v današnje razmere in zastavil kot radikalni postdramski performans o samospraševanju igralcev, v čem je danes bistvo njihove umetnosti, zakaj se s teatrom sploh ukvarjajo(mo)? Iz obdobja francoskega razsvetljenstva prihaja tudi besedilo, Laclosov roman v pismih, *Nevarna razmerja* (1782), ki ga je za oder priredil sodobni angleški dramatik Christopher Hampton (1981), režiral pa ga bo makedonski režiser Aleksandar Popovski, ki je v Mariboru pred desetimi leti režiral prvič (*Drakula*, 2001), odtlej pa je v Sloveniji redno gostujoči režiser. Tekst je tematsko soroden Marberjevi drami *Od blizu*, ki je ena naših najuspešnejših predstav. Na brezobzirno realen način se ukvarja z intimno (spolno-čustveno) psihologijo. Po splošnem razpoloženju izraža podobnega duha kot *Paradoks o igralcu*, torej čas pred izbruhom velike francoske revolucije 1789, ključnega dogodka v razvoju novejše evropske zgodovine. *Sen kresne noči* (1595) pomeni eno najbolj enigmatičnih Shakespearovih komedij, v kateri se spajata fantazijski in resnični svet v plesu divjih erotičnih strasti in ljubezenskih zablod. Uprizoritev, ki jo bo režiral Damir Zlatar Frey, ki mu je v mariborski Drami doslej še vedno

uspelo ustvariti umetniški presežek (nazadnje *Tramvaj Poželenje*), je mišljena kot spektakelski muzikal.

Molièrova komedija nravi *Ljudomrznež* (1666) razkriva zlaganost iskrenosti in pretvarjanje v medsebojnih odnosih, zlasti pri ljubezenskih zadevah. Delo sodi v sklop Molièrovih zrelih in literarno najbolj dovršenih komedij, kakršna je npr. *Don Juan*, ki jo je lansko sezono pri nas režiral Boris Cavazza, ki bo režijsko oblikoval tudi *Ljudomrzneža*. Drama mariborskega pisatelja Draga Jančarja *Veliki briljantni valček*, ki je bila krstno izvedena leta 1985, na metaforičen način govori o »prevzgoji« ljudi, ki motijo utečen družbeni red (socializem). Čeprav živimo danes v politično bistveno drugačnem svetu, so osnovna nasprotja med posameznikom in družbo ostala ista. Uprizoritev, ki bo nastala v koprodukciji z ljubljansko Dramo – prvič v zgodovini bosta sodelovali dve najstarejši in največji gledališki hiši v Sloveniji – in bo vključena v uradni program Evropske prestolnice kulture v Mariboru leta 2012, bo režiral Diego de Brea, ki je pred leti na mariborskem odru postavil svoj avtorski projekt *Mali princ*. Iz podobnega družbenega konteksta, se pravi, iz realnega socializma, prihaja legendarni roman ruskega pisatelja Mihaila Bulgakova, *Mojster in Margareta* (1928/1966), ki ga bo za oder priredil in zrežiral mariborskemu občinstvu dobro znani poljski režiser Janusz Kica (*Peer Gynt, Kar hočete*). Gre za vsebinsko večplastno (ljubezensko, politično, filozofsko) literarno gradivo, slogovno razpeto med realizem in nadrealizem, kar omogoča umetniško bogato in inovativno uprizoritev. Komedija *Ptiči* najbolj znanega antičnega grškega komediografa Aristofana, ki je nastala leta 414. pr. n. št., to je v obdobju dolgoletne peloponeške vojne (med Atenami in Šparto), je inteligentna humorna kritika politične histerije tistega časa, ki je nenavadno podobna današnjim razmeram; razkriva vzvode verskih manipulacij, ki so hkrati politične. Delo bo v posodobljeni obliki režiral sarajevski režiser Dino Mustafić, ki je pred dvema sezonama v mariborski Drami postavil eno naših najprodornejših predstav (*Od blizu*). Kot zadnja uprizoritev sezone bo na sporedu družinska drama Henrika Ibsena *John Gabriel Borkman* (nastala leta 1896, vendar se bere, kot bi bila napisana danes), ki govori o brutalnem kapitalističnem pohlepu, ki uniči vse, česar se dotakne, tudi najplemenitejša intimna čustva. Režijsko jo bo vodila Mateja Kolečnik, ki je pri nas nazadnje režirala *Malomeščansko svatbo*.

Kot dodatni del rednega programa bomo v sezoni 2011/2012 pripravili novo uprizoritev za otroke. To bo delo za najmlajše gledalce (starejše od dveh let) po pesniškem besedilu Toneta Pavčka *Źuri Muri v Afriki* v režiji Branke Nikl Klampfer, ki je doslej zreŹirala Źe dve naŹi predstavi za otroke (*Čarovnica Hillary gre v opero* in *Vilinček*). Poleg omenjenih del bodo v naslednjem letu na sporedu tudi uspeŹnice, ki so nastale v koprodukciji z Mini teatrom iz Ljubljane (*Pravljica o carju Saltanu* in *Źanko in Metka*).

Novost dodatnega programa so samostojni igralski avtorski projekti, ki jih bodo pripravili člani in članice našega igralskega ansambla. Na povabilo vodstva gledaliŹa k sodelovanju se je odzvalo kar nekaj igralk in igralcev, ki so predlagali lastne (umetniŹsko-raziskovalne) projekte, ki jih bodo sami reŹijsko pripravili in igralsko izvedli. V sezoni 2011/2012 bodo premierno izvedeni trije: *Srečni dnevi* (Irena Varga in Darka Erdelji), *Bralec (Źenska, ki sem ji bral)* (Ksenija MiŹiĉ, MatevŹ Biber in Tanja LuŹar) in *Do tu sega gozd* (NataŹa MatjaŹec RoŹker in Branko Jordan).

Leto 2012 je za mariborsko Dramo, kakor za vso mariborsko (in slovensko) kulturo, pomembno leto, saj je Maribor Evropska prestolnica kulture. Čeprav je Drama SNG Maribor s svojim repertoarjem samo-umevni sestavni del rednega celoletnega programa EPK, se bo vanj posebej vkljuĉila z uprizoritvijo *Velikega briljantnega valĉka*, ki ga bomo premierno izvedli v jeseni 2012 v koprodukciji z ljubljansko Dramo.

V letu 2012 bomo obeleŹili za mariborsko Dramo Źe nek pomemben zgodovinski dogodek. Ob premieri *Paradoksa o igralcu*, 20. januarja 2012, se bomo na simboliĉen naĉin spomnili, da v Mariboru poklicno repertoarno (dramsko in operno-baletno) gledaliŹe stalno deluje Źe sto Źestdeset let. Leta 1852 je bila dograjena zgradba danaŹnjega starega poslopja SNG Maribor. 20. januarja 1852 je bila v Stari dvorani SNG prva uprizoritev (opera *Marta* Friedricha von Flotowa), s katero je zaĉelo z rednim delom mariborsko nemŹko mestno gledaliŹe, ki ga je leta 1919 nasledilo Slovensko narodno gledaliŹe, katerega devetdesetletnico obstoja smo proslavljali pred dvema letoma.

Pred nami sta torej dve veliki sezoni, ki tako na konkretni vsebinski kot na simbolni ravni pomenita mnogo izzivov in moŹnosti za bogata umetniŹka doŹivetja.

Sezona 2012/2013

»Prihajata Mojster in Margareta!«

Čeprav svet in z njim slovenska družba toneta v čedalje bolj grob in pritlehen populizem, mariborska Drama kot umetniška ustanova ostaja zvesta načelom humanizma in razsvetljenstva. Program prihajajoče sezone ponuja poglobljen in kritično razmišljujoč pogled na stvarnost, v kateri kot posamezniki in kot družba živimo.

Lani smo za sezono 2012/2013 objavili obsežnejši program, kot ga ponujamo letos. Do sprememb je prišlo zaradi bistvenega poslabšanja finančnih pogojev delovanja gledališča. Zagatno situacijo smo reševali s koprodukcijami in manjšimi projekti, s čimer nam je uspelo zadržati dosedanje programsko zasnovno.

Pred nami je torej šest premier: dve veliki koprodukcijski uprizoritvi (D. Jančar: *Veliki briljantni valček*, rež. D. de Brea; G. Stefanovski: *Odisej*, rež. A. Popovski), dve uprizoritvi na Starem odru (M. Bulgakov/G. Ferčec: *Mojster in Margareta*, rež. J. Kica; H. Ibsen: *John Gabriel Borkman*, rež. M. Kolečnik), avtorski igralski projekt (N. Matjašec Rošker: *Do tu sega gozd*) in predstava za odraščajočo mladino na Malem odru (T. Matevc/M. Borin *Totalka*, rež. B. Nikl Klampfer).

Kot osrednji dogodek sezone je predvidena uprizoritev Bulgakovovega romana *Mojster in Margareta* v režiji Janusza Kice, ki bo na simbolni in vsebinski ravni zaokrožila repertoarno obdobje mariborske Drame, ki sem ga oblikoval kot umetniški vodja od leta 2007.

Prepričan sem, da bo tudi sezona 2012/2013 z izpovedno bogatimi in izvedbeno odličnimi uprizoritvami uspela izpolniti pričakovanja našega zvestega in naklonjenega občinstva.

(April 2012, Uvodnik v Repertoarni knjižici SNG Maribor za sez. 2012/2013)

DODATEK

Prva skica koncepta umetniškega vodenja mariborske Drame (za obdobje 2007–2008)

Pričujoče besedilo je nastalo v začetku aprila 2006 kot osnutek delovnega programa, ki sem ga predložil Danilu Roškerju, direktorju SNG Maribor, ko me je angažiral za umetniškega direktorja Drame za obdobje od 15. decembra 2006 do 31. avgusta 2008.

1. Mariborska Drama je tradicionalno repertoarno-abonmajsko gledališče, ki temelji na klasičnem dramskem (literarnem) repertoarju z elementi (avtorskimi projekti) sodobnega postdramskega režiserskega gledališča.
2. Osnovo za izbor literarnih predlog uprizoritev predstavljajo klasična in moderna dramska dela, ki so (še danes) sporočilno (vsebinsko in idejno) aktualna. Selektivnost pri sodobni, današnji dramatiki, tako domači kot tuji. (Glavni gledališki »pisci« so danes režiserji, ki »pišejo svoje drame skozi odrsko interpretacijo obstoječega avtorjevega besedila«.)
3. Osnova za sestavljanje repertoarja so uprizoritvene ideje ali režiserske vizije ter tematika ali zgodbeni sižeji del, čemur sledi izbor ustreznih tekstov. Torej, ne najprej tekst ali režiser, temveč aktualna in zanimiva tema ali kreativna ideja, vizija umetniškega vodje gledališča, ki se lahko uresniči s pomočjo prave kombinacije teksta in režiserja.
4. Z repertoarjem posamezne sezone in zaporedjem sezon pišemo samostojno umetniško zgodbo (repertoar je zgodba!). Prednost imajo kozmopolitsko naravnane zgodbe in sporočila. Individualno (tudi nacionalno) se izraža skozi univerzalno! Širiti duha svobode in humanosti.
5. Repertoar je v osnovi namenjen intelektualni publiki srednjega in višjega sloja (predvsem mlajšemu, razmišljujočemu, svobodomiselnemu občinstvu). Maribor in širše okolje Slovenije je naša socialna osnova. Iz te publike rastemo in zanjo ustvarjamo.

Razširitev prvotnega koncepta umetniškega vodenja mariborske Drame (za obdobje 2008–2013)

Oporne točke vodenja Drame SNG Maribor so bile napisane v marcu 2008 kot sestavni del prijave kandidature Danila Roškerja za direktorja SNG Maribor za obdobje 2008–2003. V njegovi vodstveni ekipi sem bil kandidat za umetniškega direktorja Drame za to obdobje.

- Nadaljevanje in nadgradnja umetniške in kadrovske usmeritve zadnjih dveh let (2007, 2008). Drama SNG Maribor naj bi v naslednjih letih postala pomemben in jasno prepoznaven ustvarjalno inovativen center dramskega gledališča v slovenskem in širšem prostoru. Kot slovensko nacionalno gledališče bomo posebej skrbeli za ohranjanje slovenskega jezika in nacionalne kulturne identitete.
- *Organizacijsko-produkcijski ustroj.* Drama SNG Maribor je tradicionalno repertoarno gledališče s stalnim igralskim ansamblom in abonmajskim sistemom publike. Igralski ansambel šteje 25 članov (angažirani so za eno sezono ali za nedoločen čas); ob njih sodelujejo kot del ansambla 3 do 4 gostujoči igralci (prvaki) za posamezne vloge (vezani na eno sezono). Število premier: 6 ali 7 (4 v Stari dvorani, 1 ali 2 na Malem oz. Komornem odru; 1 ali 2 predstavi za otroke). Število ponovitev: okrog 220 na sezono; število publike: okrog 42.000 na sezono – kar predstavlja optimalno izkoriščenost dvoran in števila prireditev ter gostovanj (doseženo v letu 2007). Velikost produkcij: večina premier je srednje velikih uprizoritev (po številu vlog: med 10 in 15 nastopajočimi).
- *Repertoarna usmeritev:* klasično dramsko gledališče v kombinaciji s sodobnimi (alternativnimi) postdramskimi oblikami. Odprtost do inovativnih teženj v sodobnem dramskem gledališču in dramatiki (načrtno spodbujanje pisanja novih slovenskih dramskih tekstov).
- *Režiserji:* sodelovanje z avtorsko inovativnimi slovenskimi in tujimi režiserji vseh generacij. Oblikovanje režiserskih timov (izbranih režiserjev) za dve ali več sezon, kar omogoča razvoj avtorsko prepoznavnih režiserskih poetik.

- Koprodukcijsko (programsko in izvedbeno) sodelovanje s slovenskimi in tujimi gledališči ter festivali. Vključevanje neinstitucionalnih gledališč v dodatno programsko ponudbo.
- Oblikovanje stalnega repertoarja za otroke (ohranjanje starih uprizoritev, h katerim vsako sezono dodamo 1 do 2 novi premieri). Načrtno delo z mlado publiko. Pritegnitev čim večjega števila mladega občinstva (dijaki, študentje), ki predstavlja prihodnost gledališke publike. Vzgoja mladega občinstva.
- Nadaljevanje priprav za ustanovitev Akademije za umetnosti v Mariboru oz. gledališkega oddelka.
- Projekt *Evropska kulturna prestolnica*. Dolgoročna priprava na leto 2012 pomeni postopno rast kvalitete uprizoritev in dramskega ansambla v naslednjih štirih letih. Neposredna priprava: posebej oblikovan program za sezoni 2011/2012 in 2012/2013; izbrane reprezentančne lastne uprizoritve in koprodukcije (z drugimi slovenskimi in/ali tujimi gledališči); promocija mariborske oz. slovenske dramske umetnosti v evropskem prostoru (preko gostovanj) in izbranih evropskih predstav v Mariboru oz. Sloveniji.

Načrtovane, a ne uresničene uprizoritve
Drame SNG Maribor
(v obdobju 2007–2013)

- Vita Mavrič: Kabaret »Cuba libre«, rež. Vita Mavrič, Marko Vezovišek (sez. 2006/2007)
- Pierre Marivaux: *Zmagoslavje ljubezni*, rež. Sebastijan Horvat (sez. 2007/2008)
- Zlata Vokač: *Potovanje mačka Čunje*, rež. Andreja Kovač (sez. 2008/2009)
- Zlata Vokač: *Marpurgi/Knjiga senc*, rež. Sebastijan Horvat (sez. 2009/2010)
- A. P. Čehov: *Češnjev vrt*, rež. Mateja Kolečnik (sez. 2009/2010)
- F. T. Marinetti/Italijanski futuristi: *Futurizem/Ĵekleni piščanci*, rež. Vito Taufer (sez. 2010/2011)
- Luigi Pirandello: *Velikani z gore*, rež. Ivica Buljan (sez. 2010/2011)
- Marguerite Duras: *Angleška ljubimka*, rež. Ivica Buljan (sez. 2010/2011)
- J. W. Goethe: *Faust* (1. in 2. del), rež. Janusz Kica (sez. 2011/2012)
- Miha Marek: *Srečko Kosovel* (delovni naslov), rež. Jaka Andrej Vojevec (sez. 2011/2012)
- Slovenske ekspresionistične enodejanke: *Upornik* (delovni naslov), v izvedbi študentov dramske igre in režije 3. in 4. letnika AGRFT Ljubljana (sez. 2011/2012)
- Pravljica *Pepelka*, v priredbi in režiji Damirja Zlatarja Freya (sez. 2011/2012)
- Vladimir Majakovski: *Misterij buffo* (v predelavi Andreja Rozmana Roze), rež. Vito Taufer (sez. 2011/2012, 2012/2013)
- Molière: *Ljudomrznež*, rež. Boris Cavazza (sez. 2012/2013)
- Aristofan: *Ptiči*, rež. Dino Mustafić (sez. 2012/2013)

(December 2012)

PREMIERE IN DRUGI POMEMBNEJŠI DOGODKI

Zaključna programska poročila po koledarskih letih

Leto 2007

Drama SNG Maribor je imela v letu 2007 osem premier, od tega 6 iz rednega in 2 iz dodatnega programa. Na odru Stare dvorane so bile izvedene: Fraynova drama *Kopenhagen* v režiji Sebastijana Horvata (prem. 3. 2. 2007), Molièrova komedija *Plemeniti meščan* v režiji Vita Tauferja (prem. 23. 2. 2007), Partljičeva komedija *Za nacionalni interes* v režiji Jaše Jamnika (prem. 11. 5. 2007), avtorski projekt Diega de Bree *Mali princ* (prem. 22. 9. 2007) in Ionescova komedija oz. drama absurda *Nosorogi* v režiji Vita Tauferja (prem. 23. 11. 2007). Na Komornem odru je nastal monološki nastop Petra Ternovška po Platonovem besedilu *Sokratov zagovor* (prem. 13. 4. 2007). Na Malem odru je bila uprizoritev za otroke, pravljica Maje Borin, *Vilinček* v režiji Branke Nikl Klampfer (prem. 20. 9. 2007). Na ambientalnem prizorišču ob stadionu Branik v Mariboru je v koprodukciji z Narodnim domom Maribor in GIZ Maribor nastala uprizoritev po scenariju Fellinijevega filma *La Strada* v režiji Bojana Laboviča (prem. 20. 9. 2007).

Med najizrazitejše umetniške dosežke v letu 2007 bi lahko uvrstili uprizoritve *Kopenhagen*, *Plemeniti meščan* in *Nosorogi* – predstave z jasno profilirano režijsko estetiko in dobro oblikovanimi igralskimi kreacijami, ter monodramo *Sokratov zagovor*, s katero je svoje 40-letno delo v SNG Maribor zaokrožil prvak igralskega ansambla, nosilec Borštnikovega prstana, Peter Ternovšek.

Poleg novih režiserskih imen (Horvat, Taufer, de Brea), ki so v umetniškokonceptualnem smislu zaznamovali preteklo leto, se je v mariborski Drami pojavilo nekaj novih obetavnih mladih igralcev (Eva Kraš, Matevž Biber, Nejc Ropret, Matija Stipanič) in vrhunska igralka mlajše srednje generacije, Nataša Matjašec, kar vzpostavlja drugačno, bolj uravnoteženo kadrovsko zasnovo igralskega ansambla in možnost ambicioznega načrtovanja repertoarja v prihodnje. Kadrovski oz. umetniški potencial ansambla je bil v letu 2007 sicer dobro izkoriščen, saj je vsak član v povprečju odigral po dve do tri vloge.

Uprizoritve so naletele na ugoden sprejem pri strokovni kritiki in občinstvu. Lahko bi rekli, da se je javna podoba (imidž v kulturni in širši javnosti) mariborske Drame v preteklem letu bistveno izboljšala, kar se je konkretno odrazilo tudi na močno povečanem številu obiskovalcev, ki jih je bilo skoraj 43.000, kar je daleč nad povprečjem zadnjih let, pa tudi na dobro obiskanih premierah.

Imeli smo tri uspešna in odmevna izmenjalna gostovanja z drugimi gledališči. V aprilu 2007 smo v SNG Drama Ljubljana gostovali s *Plemenitim meščanom*, *Kopenhagnom* in *Sokratovim zagovorom*; v oktobru 2007 pa v Narodnem pozorišču v Beogradu in Srpskem narodnem pozorišču v Novem Sadu s *Plemenitim meščanom*. Uspešno je bilo tudi koprodukcijsko sodelovanje s festivalom Ex Ponto pri uprizoritvi *Mali princ*, katere druga oz. zaključna festivalska premiera je bila v SMG v Ljubljani 26. 9. 2007. Nasploh se je v letu 2007 število naših predstav na gostovanjih glede na prejšnja leta precej povečalo.

V lanskem letu so naše uprizoritve oz. ustvarjalci prejeli več nagrad. Na festivalu Dnevi komedije v Celju je *Intimna komedija* prejela glavno nagrado ter nagrado za režijo, igralec Peter Ternovšek je prejel naziv »naj Mariborčan« za leto 2006, igralec Peter Boštjančič Glazerjevo listino, igralec Vlado Novak pa nagrado za najboljšega igralca v filmu Petelinji zajtrk.

S festivalom Borštnikovo srečanje je prišlo do javne polemike, ker selektor ni uvrstil v tekmovalni program nobene od naših predstav, kar je v gledališki in širši javnosti sprožilo ponovno razpravo o organizacijski zasnovi in namenu tega osrednjega slovenskega gledališkega festivala.

Na ugoden odmev so naleteli tematski pogovori o predstavah, na katerih so se srečali ustvarjalci in gledalci ter razpravljali o problemskih vprašanjih, ki so jih odprle posamezne uprizoritve (*Kopenhagen*, *Plemeniti meščan*, *Sokratov zagovor*, *Za nacionalni interes*).

Novost lanskega leta je bila nova vsebinska in oblikovna podoba gledališkega lista, ki je iz časopisa Premiarnik ponovno postal klasični gledališki list z bogatim referenčnim gradivom in originalnim tekstom uprizoritve.

Če na kratko povzamemo glavne značilnosti delovanja mariborske Drame v letu 2007, lahko rečemo, da se je v tem času zgodil opazen pozitiven kadrovski in repertoarno konceptualni premik, ki ga po eni strani potrjujejo nekatere izjemne, ustvarjalno potentne umetniške stvaritve, po drugi strani pa bistveno povečano število gledalcev in ugodni odmevi pri strokovni gledališki kritiki.

(Januar 2007, objavljeno v internem Poročilu o delu SNG Maribor v letu 2007)

Leto 2008

Leto 2008 lahko označimo kot uspešno leto. Mariborska Drama se je vzpostavila kot pomembno ustvarjalno središče dramskega gledališča v Sloveniji, postala je resna konkurenca ostalim gledališčem. Našo umetniško rast in kvaliteto uprizoritev so opazili vsi, tako kritiki kot strokovna gledališka javnost, pa tudi širše gledališko občinstvo in splošna kulturna javnost. Javna podoba (imidž) mariborske Drame se je glede na predhodno obdobje bistveno izboljšala. Postali smo zaupanja vredna institucija, ki goji tradicionalno repertoarno gledališče na najvišji ravni. Prvi vtis o programu v letu 2008 je, da gre za pomensko bogate, sporočilno aktualne in komunikativne uprizoritve, ki nagovarjajo starostno, izobrazbeno in socialno različno občinstvo, kar je osnovna funkcija nacionalne institucije dramskega gledališča v mestu Mariboru.

Leto 2008 bo ostalo v spominu po vsaj treh nadpovprečnih (presežnih) uprizoritvah. To sta dve postavitvi slovenskega klasičnega repertoarja, Ivana Cankarja *Lepa Vida* in *Za narodov blagor*, v inovativnih režijah Sebastijana Horvata, in delo moderne klasike, Tennesseeja Williamsa *Tramvaj Poželenje* v prav tako avtorsko radikalni režiji Damirja Zlatarja Freya. Horvatove režije so prinesle svežino in nove interpretativne vidike slovenskih nacionalnih arhetipov (ontološko-metafizičnih in politično-socialnih), zato se bodo brez dvoma vpisale v zgodovino uprizarjanja Cankarjev del kot pomembni mejniki. *Lepa Vida*, *Za narodov blagor* in *Romantične*

duše (ki jih je Horvat režiral v ljubljanski Drami leta 2007) pomenijo novo gledališko branje slovenske klasike, odrski rokopis tretje režiserske generacije (po Slavku Janu, Miletu Korunu in Dušanu Jovanoviću). Frey je iz Williamsove klasičnega psihološkorealističnega besedila z našo postavitvijo *Tramvaja Poželenje* izoblikoval nov nerealistični slog uprizarjanja melodrame, ki odpira podzavest dramskega besedila in odpira njegove doslej nevidene razsežnosti.

Tudi ostale uprizoritve leta 2008 so bile tako izvedbeno kot izpovedno na dovolj visoki ravni, predvsem pa so se razlikovale med seboj. Prav različnost, posebnost, enkratnost uprizoritve postaja eden od razpoznavnih znakov našega dela, kar je še posebej dragoceno, saj je v repertoarnem gledališču najtežje dosegati prav *različnost* in *drugačnost* (uprizoritve si namreč zelo hitro postanejo med seboj podobne). *Intimni avtoportret Fride Kahlo* v režiji Ivane Vujčić je bil predvsem spektakelska vizualna uprizoritev, ki je razčlenjevala enega največjih mitov slikarstva 20. stoletja, to je življenje mehiške slikarke Fride Kahlo. Uprizoritev Ivesovih komičnih enodejank *Vse ob pravem času* v režiji Matjaža Latina je nadaljevala smer uprizarjanja komedij, ki v realistično osnovo vpletajo elemente nadrealizma in temeljijo na intelektualnem humorju (prva takšna uprizoritev so bili Ionescovi *Nosorogi* v režiji Vita Tauferja v novembru 2007). Gre za zahtevnejšo zvrst humorja, za katerega je treba, da bi ga razumeli oz. nanj reagirali, biti splošno razgledan in imeti odprt, mlad um.

Kot izvedbeno uspešno lahko označimo tudi uprizoritev Shakespearovega *Viharja* v režiji Vita Tauferja, čeprav so bila umetniško izpovedna pričakovanja višja od tega, kar je nastalo. Predstava s svojo spektakelsko in humorno razsežnostjo sicer nagovarja zelo širok sloj publike in pomembno prispeva k popularizaciji klasičnega dramskega gledališča, predvsem med mladimi. Uprizoritev je nastala kot velika koprodukcija treh slovenskih gledaliških hiš in ene producentke: Slovenskega mladinskega gledališča iz Ljubljane, Stalnega slovenskega gledališča iz Trsta, Slovenskega narodnega gledališča iz Maribora (poleg Drame je sodeloval Balet) in Cankarjevega doma iz Ljubljane. Premiere in ponovitve so bile v Mariboru, Ljubljani in Trstu. Gre za prvi tovrstni poskus povezovanja slovenskih gledališč, da bi prišli do novih, višjih uprizoritvenih standardov (predvsem v tehničnoprodukcijskem in kadrovskem smislu), kar pa nujno še ne zagotavlja umetniške kvalitete in presežkov. – Tako ali

tako je presežke oz. nadpovprečne uprizoritve nemogoče načrtovati; četudi imamo najboljše ideje, odlične izvajalce, dobre organizacijsko-tehnične pogoje, to še ne zagotavlja najboljših stvaritev; gledališče je splet mnogih naključij; dobre predstave so kot »čudež«, ki se zgodi, lahko pa tudi ne ...

Kot dodatni program k rednemu programu šestih premier v sezoni oz. koledarskem letu je nastala lutkovno-dramska uprizoritev za otroke *Kralj Matjaž* v režiji in likovni zasnovi Brede Varl v koprodukciji z Lutkovnim gledališčem Maribor. S to uprizoritvijo smo zapolnili vrzel v programu za najmlajše občinstvo. Zaradi finančnih omejitev posebnega programa za otroke v trenutnih okoliščinah ne moremo razvijati, vsaj ne vsako leto.

Izbrana režiserska ekipa se je v letih 2007 in 2008 ustalila in začela ustvarjati prepoznavno estetiko, ki se bo v naslednjih letih dopolnila in zaokrožila. Gre za mlajšo srednjo in srednjo generacijo režiserjev in režiserk, ki so avtorsko inovativni in v razcvetu ustvarjalnih moči, zato lahko od njih pričakujemo zrele umetniške rezultate. Enako velja za ostale umetniške sodelavce (scenografe, kostumografe, glasbenike ...). Z letom 2008 (s sezono 2008/2009) se je začela jasno profilirati struktura igralskega ansambla. V skupini prvakov oz. nosilcev glavnih vlog imamo nekaj izvrstnih igralcev in igralk (Milada Kalezić, Ksenija Mišič, Nataša Matjašec, Vlado Novak, Peter Boštjančič, Vladimir Vlaškalič, ki je postal stalni član decembra 2008); močna in obetavna je skupina najmlajših članov (Eva Kraš, Mateja Pucko, Matevž Biber, Nejc Ropret, Matija Stipanič, Viktor Meglič); v dobri kondiciji in pripravljeni ustvarjalno delati so tudi člani srednje generacije (Maša Židanik, Mirjana Šajinović, Mojca Simonič, Davor Herga, Kristijan Ostanek, Tadej Toš, Iztok Bevk, Ivica Knez) in zrele srednje generacije (Irena Varga, Barbara Jakopič Kraljevič, Irena Mihelič, Miloš Battelino, Bojan Marošević, Zvone Funda). Kot stalni gostujoči člani sodelujejo z nami priznani slovenski dramski igralci, prvaki Radko Polič, Matjaž Tribušon in Branko Šturbej. Igralski ansambel se bo v letu 2009 popolnil še z nekaterimi novimi imeni in dosegel število 27, kar je optimalna velikost ansambla za tip repertoarja oz. gledališča, kakršno je mariborska Drama.

Umetniška rast in kvaliteta uprizoritev sta imeli za posledico tudi večjo prisotnost na festivalih v Sloveniji in v tujini. Sodelovali smo na petih festivalih v Sloveniji in štirih v tujini. Po sedemnajstih letih (nazadnje leta 1991) smo sodelovali na znamenitem sarajevskem

gledališkem festivalu MESS s predstavo *Tramvaj Poželenje*, na Borštnikovem srečanju pa kar z dvema, *Lepo Vido* in *Nosorogi*. Sodelovali smo na treh festivalih v državah bivše Jugoslavije (v Kragujevcu z *Intimnim avtoportretom Fride Kahlo*, v Banjaluki *Za nacionalni interes*, v Kotorju kot koproducenti Zavoda Jurcer z *Medejinim krikom*). Predstava *Intimni avtoportret Fride Kahlo* je prejela tri, *Nosorogi* dve nagradi. Prav tako so nekateri naši člani (Vlado Novak, Irena Varga, Nataša Matjašec) v letu 2008 prejeli različne druge nagrade. Odmevna so bila naša gostovanja v tujini (Beograd, Varaždin, Pliberk) in gostovanje v Cankarjevem domu.

Pomemben poudarek leta 2008 so odmevne oglaševalske akcije (džambo plakati, city lighti, flajerji, radijski in televizijski oglasi) za naše uprizoritve in tudi samo institucijo (*»Kam greš? V Dramo. Katero? Mariborsko!«*), ki nas kot marketinško prepoznavno blagovno znamko s področja kulture in umetnosti umeščajo v javni prostor sodobne komunikacije, ter vsebinsko tehtni in oblikovalsko domiselni gledališki listi (knjižice), ki izhajajo ob premierah.

Statistični pregled predstav in števila gledalcev v letu 2008 je treba posebej komentirati, ker ne daje realne slike dogajanja (še zlasti ne v odnosu na pretekla leta). Dejstvo, da v letu 2008 nismo imeli premiere na Malem odru in da smo predstavo *Vihar* igrali v Veliki dvorani SNG ter predstavo za otroke *Kralj Matjaž* v Stari dvorani, v celoti spremeni statistično sliko vseh predstav oz. prireditev, ki so v okviru SNG vezane na Dramo, ki jih je bilo leta 2008 196 (leta 2007, ko je na Malem odru potekala predstava za otroke in druge ponovitve uprizoritev Malega odra iz prejšnjih sezon, 266); ni pa se bistveno spremenilo oz. zmanjšalo skupno število gledalcev vseh Draminih prireditev, ki jih je bilo 47.467, kar je nekoliko manj kot leta 2007, ko smo dosegli rekord 49.920, medtem ko se je obisk samih Draminih predstav povečal na 43.479 (leta 2007 je znašal 42.860, v preteklih letih pa bistveno manj). Zasedenost dvoran je ostala približno enaka, to je okrog 85 %. Naše letno povprečje (dogovorjeno z Ministrstvom za kulturo) je sicer 180 ponovitev in 42.000 gledalcev.

(Februar 2009, objavljeno v internem Poročilu o delu SNG Maribor v letu 2008)

Leto 2009

Leto 2009 lahko v umetniškem pogledu označimo za eno najuspešnejših let v zadnjem desetletju. Od začetka novega umetniškega mandata leta 2007 sta se v treh letih ansambel in program mariborske Drame konsolidirala ter pridobila specifični izraz in izpovedno moč. Sicer je v vseh teh letih vsako sezono nastalo nekaj kvalitativno izstopajočih uprizoritev (umetniških presežkov predstav v celoti ali njihovih posameznih segmentov), vendar pa se je splošna izvajalska raven in profesionalna zavest dokončno utrdila na občutno višji stopnji, kot je bila pred leti, šele v obdobju zadnjega leta in pol. K temu so v prvi vrsti prispevale dobre inovativne, umetniško zrele uprizoritve, bolj ali manj stalni režiserji s prepoznavnimi avtorskimi poetikami in večje število novodošlih, predvsem mlajših članov igralskega ansambla, ki so prinesli svežo energijo in s tem tudi pri ostalih članih spodbudili nov ustvarjalni zagon ter višje profesionalne standarde. (Glavni izziv bližnje prihodnosti bo tako v ohranjanju obstoječe ravni in njenem postopnem nadgrajevanju ter preseganju notranjih umetniških mej.) Ob umetniško jasno profiliranem repertoarju, ki je kombinacija tradicionalnih dramskih in sodobnih postdramskih vsebin ter stilov, je skozi vsa ta tri leta, še zlasti pa v letu 2009, rasla skrbno zasnovana in vodena javna promocija naše dejavnosti, s katero je nastala jasno razpoznavna javna podoba (imidž), ki nas v slovenski javni prostor umešča kot eno najustvarjalnejših in najprodornejših repertoarnih dramskih gledališč. Vsekakor je k utrjevanju imidža mariborske Drame, kakor Slovenskega narodnega gledališča kot celote, v zadnjem letu precej prispevalo obeleževanje 90-letnice obstoja in delovanja SNG kot osrednje kulturno-umetniške institucije v Mariboru in severovzhodni Sloveniji.

V letu 2009 je mariborska Drama izvedla šest premier rednega programa: Voltairov *Kandid ali optimizem* v režiji Ivane Djilas (17. 1. 2009), Ortonov *Pornoskop ali kaj je videl batler* v režiji Mateje Kolečnik (27. 2. 2009), japonske no-igre *Veter v vejah borov* v režiji Jerneja Lorencija (13. 3. 2009), Ibsenov *Peer Gynt* v režiji Janusza Kice (15. 5. 2009), Ravnjakovo *Potovanje v Rim (Caravaggio)* v režiji Sebastijana Horvata (9. 10. 2009), Brechtovo *Malomeščansko svatbo* v režiji Mateje Kolečnik (5. 12. 2009). Poleg njih (kot del dodatnega programa v koprodukciji z Mini teatrom iz Ljubljane) je nastala

predstava za otroke: Puškinova *Pravljica o carju Saltanu* v režiji Aleksandra Anurova in Nataše Matjašec Rošker (5. 11. 2009), v koprodukciji s KID Kibla iz Maribora pa *Hallerstein* (30. 10. 2009). Skupno torej osem premier, ki so skupaj s ponovitvami uprizoritev iz prejšnjih sezon na prizoriščih doma na gostovanjih doživele 182 repriz.

Repertoar v letu 2009 je bil tako za izvajalce kot gledalce vsebinsko in slogovno precej zahteven (čeprav nikakor ne nekomunikativen ali neatraktiven). Med recepcijsko manj zahtevnimi uprizoritvami, predvsem zabavi namenjeni, sta bili dve komediji, *Pornoskop* in *Malomeščanska svatba*, ki pa od gledalcev prav tako zahtevata določen miselni angažma, saj temeljita na t. i. intelektualnem humorju. Podoben slog humorja je bil v filozofski komediji *Kandid ali optimizem*, ki, podobno kot *Veter v vejah borov*, *Peer Gynt* in *Potovanje v Rim*, od publike dejansko zahtevajo določeno notranjo zbranost in miselno sodelovanje. (Torej večer, ki ga preživijo v gledališču, ni samo razvedrilo in počitek.) Sicer pa mislim, da zvesta dramska publika, zlasti abonmajska in premierska oz. predpremierska (med njo je tudi največ »pravih« poznavalcev in ljubiteljev gledališke umetnosti), sodeč po aplavzih in odzivih, zahtevnejšega programa, ki je kvalitetno izveden, nikakor ne zavrača, ampak z odobravanjem sprejema. Odnos gledaliških kritikov do naših uprizoritev je precej bolj nejasen in nepredvidljiv (ker današnji kritiki nimajo izoblikovanih umetniških kriterijev, večina med njimi pa je tudi strokovno slabo ali sploh neustrezno izobraženih, imajo lahko njihova mnenja le mimobežno subjektivno vrednost in nikakor niso nekaj, o čemer bi imelo smisel poglobljeno razpravljati). Čeprav se nad objavljenimi kritikami v zadnjih treh letih ne moremo pritoževati, saj je bila večina med njimi pohvalnih.

Med uprizoritvami so v stilnoumetniškem in vsebinsko-izpovednem pogledu posebej izstopale tri: *Veter v vejah borov*, *Peer Gynt* in *Potovanje v Rim*; zlasti prvi dve (sezona 2008/2009), ki sta že postali festivalski predstavi (in prejeli več nagrad).

Kot zelo uspešno se je izkazalo sodelovanje z Mini teatrom iz Ljubljane pri uprizoritvi *Pravljice o carju Saltanu*. To obliko sodelovanja bomo ohranili tudi v prihodnje. Postopoma začenjamo oblikovati t. i. stalni (železni) repertoar predstav za otroke (saj so te lahko na sporedu več let, ker se generacije otrok menjajo).

Igralski ansambel se je popolnil. S sezono 2009/2010 tako šteje

27 stalnih članov, kar je največ v zadnjih petnajstih letih (pa tudi v daljših časovnih razponih, saj je bilo običajno število okrog 24 ali 25). Od jeseni 2009 so stalni člani in članice (delovno razmerje za določen ali nedoločen čas): *Miloš Battelino, Miha Bezelj, Matevž Biber, Peter Boštjančič, Zvone Funda, Davor Herga, Branko Jordan, Barbara Jakopič Kraljevič, Milada Kalezić, Ivica Knez, Eva Kraš, Bojan Marošević, Nataša Matjašec Rošker, Viktor Meglič, Irena Mihelič, Ksenija Mišič, Vlado Novak, Kristijan Ostanek, Mateja Pucko, Nejc Ropret, Mojca Simonič, Matija Stipanič, Mirjana Šajinović, Tadej Toš, Irena Varga, Vladimir Vlaškalič in Maša Židanik.*

Gre za optimalno število igralskega ansambla glede na repertoar, ki ga izvajamo; po potrebi je občasno treba pridružiti še kakšnega gostujočega igralca (predvsem iz starejše srednje generacije). Tudi razmerje med moškim in ženskim delom je za repertoarno gledališče primernejše, kot je bilo (16 moških, 11 žensk). Zasedbena politika gre v smeri izkoriščanja najboljših igralskih potencialov (izpostavljamo to, kar je v igralcih najboljše), delamo optimalne zasedbe (t. i. »B« zasedb ni), s tem se vzpostavlja naravna »umetniška hierarhija talentov« (dovolj jasno razpoznavna struktura nosilcev glavnih, srednjih in stranskih vlog). Igralsko zasedbo in ekipo ostalih umetniških sodelavcev sestavljata umetniški vodja in vsakokratni režiser uprizoritve.

Z leti se je izoblikovalo dovolj trdno jedro zunanjih umetniških sodelavcev (scenografi, kostumografi, glasbeniki idr.), kar je pomembno za vzpostavitev estetske prepoznavnosti repertoarja. Zelo pomembno za stabilno rast ansambla in repertoarja je manjše bolj ali manj stalno jedro režiserjev, ki lahko na daljše obdobje (v treh ali štirih sezonah) izpeljejo svoj umetniškokonceptualni lok (specifični cikel nekaj uprizoritev, ki nadgrajujejo druga drugo; kar se jasno vidi pri delu *Sebastijana Horvata, Vita Tauferja, Janusza Kice, Jerneja Lorencija, Mateje Koležnik, Ivane Džilas, Matjaža Latina, Damirja Zlatarja Freya* ...). Njihova estetska prebojnost in uspešno sodelovanje z igralskim ansamblom sta omogočila zasnovo repertoarja in razvoj splošnega umetniškega koncepta mariborske Drame od leta 2007 do danes.

V letu 2009 je izšlo šest vsebinsko in oblikovno bogato opremljenih gledaliških listov, prav tako je ob vsaki premieri izšel letak, plakat in pri večini tudi džambo plakat (urednica gledaliških listov je bila dramaturginja *Maja Borin*, oblikovalka celostne podobe

plakatov in gledaliških listov *Danijela Grgič*). Na novo so bile postavljene spletne strani (novost so kratki videospoti oz. napovedniki uprizoritev). Izšli sta dve pomembni knjižni ediciji: ob proslavi 90-letnice SNG Maribor (27. septembra 2009) obsežna monografija *Devetdeset let Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru* in dva zvezka *Kritik uprizoritev Slovenskega narodnega gledališča Maribor* (prva knjiga: *Od sezone 1945/1946 do sezone 1959/1960*, druga knjiga: *Od sezone 1960/1961 do sezone 1969/1970*).

Leto 2009 je bilo uspešno tudi glede sodelovanja na festivalih in nagrad, ki smo jih pri tem prejeli. Na Borštnikovem srečanju smo že drugo leto zapored sodelovali kar z dvema uprizoritvami: *Veter v vejah borov* in *Peer Gynt* (prejeli smo dve nagradi za igro: *Brane Šturbej* za *Peera Gynta* in *Nataša Matajšec Rošker* za vloge v *Veter v vejah borov* in nagrado za scenografijo *Marko Japelj* za *Peera Gynta*). Na festivalu Zlati lev v Umagu na Hrvaškem smo bili z *Veter v vejah borov* (nagrajena je bila režija *Jerneja Lorencija*), na festivalu Dnevi satire v Zagrebu s predstavo *Pornoskop* (nagrada za scenografijo *Ivo Knezović*), na festivalu Visiting Arlekin v Omsku (v Rusiji) s *Pravljico o carju Saltanu* (nagrada strokovnega občinstva).

To, kar pa v letu 2009 ni bilo najboljše, je upad publike. Skupno število gledalcev je bilo 33.740, povprečna zasedenost dvoran je bila 81,5 %, kar je v primerjavi s prejšnjimi leti precej manj, ne sicer pri abonmajskih, temveč pri predstavah za izven. Prvi vzrok gre iskati v splošni gospodarski krizi, ki se zlasti občuti od jeseni 2009 dalje; drugi vzrok pa je v tem, da smo imeli manj ponovitev (predvsem izven predstav) kot v prejšnjih letih, kar je delno povezano tudi s tehnično in organizacijsko zahtevnostjo produkcije. Vsekakor bo zato morala biti v letu 2010 ena od strateških prednosti večje število ponovitev, predvsem pa iskanje novega dramskega občinstva (izbranih ciljnih skupin).

Če povzamem, za nami je eno izmed ustvarjalno najbogatejših, umetniško najprodnostnejših let, ki simbolično sovпада s praznovanjem 90-letnice obstoja SNG Maribor, kar je brez dvoma zelo lepo naključje.

(Februar 2010, objavljeno v internem Poročilu SNG Maribor v letu 2009)

Leto 2010

Za nami je razgibano leto 2010, čas, ko se je umetniška rast mariborske Drame dokončno utrdila in potrdila s številnimi nagradami in priznanji, pa tudi čas, ko smo prvič zares občutili breme gospodarske krize, saj smo morali zaradi finančnih razlogov izvesti eno premiero manj.

Program koledarskega leta 2010 je obsegal uprizoritve spomladanskega dela sezone 2009/2010 in jesenskega dela sezone 2010/2011. Skupno je bilo izvedenih šest premier: B. Vian *Bebop*, rež. V. Taufer (22. 1. 2010), P. Marber *Od blizu*, rež. D. Mustafić (5. 2. 2010), Buñuel/Vitez/Latin *Ta mračni predmet poželenja*, rež. M. Latin (20. 3. 2010), M. Maeterlinck *Modra ptica*, rež. I. Djilas (15. 5. 2010), A. Rozman Roza *Janjo in Metka*, rež. R. Wärtl (3. 9. 2010) in D. Smole *Antigona*, rež. J. A. Vojevec (24. 9. 2010). Napovedana premiera italijanskih futuristov *Žekleni piščanci* v režiji V. Tauferja (predvidena za 20. 11. 2010) je bila nadomeščena z gostujočo predstavo iz ljubljanske Drame *Platonov* A. P. Čehova v režiji V. Tauferja.

Med ponovitvami iz prejšnjih sezon je bilo osem naslovov – štiri iz rednega repertoarja: *Pornoskop*, *Malomeščanska svatba*, *Mali princ* in *Veter v vejah borov*, in štiri iz dodatnega repertoarja za otroke: *Čarovnica Hillary gre v opero*, *Kralj Matjaž*, *Vilinček*, *Pravljica o carju Saltanu*.

Ker v jeseni nismo imeli druge premiere, je bilo na voljo več terminov za igranje predstav, kar se občutno pozna pri številu ponovitev – 230 (skoraj 50 več kot leta 2009; podobno število ponovitev, 231, je bilo leta 2007). Skupno število obiskovalcev je bilo 35.495, zasedenost dvoran (82 %) je bila enaka dolgoletnemu povprečju. Večje število ponovitev oziroma večanje obsega postprodukcije je vplivalo na rast lastnega prihodka, s čimer se je izboljšalo finančno stanje Drame.

Povečalo se je število naših gostovanj po Sloveniji in v tujini ter sodelovanj na festivalih. Zlasti odmevno je bilo gostovanje v Jugoslovanskem dramskem gledališču v Beogradu z *Malomeščansko svatbo* in *Od blizu*. Uspešne pa so bile naše udeležbe na festivalih v Sloveniji in v državah bivše Jugoslavije (Srbija, Črna gora, Bosna in Hercegovina, Hrvaška) s predstavami *Od blizu*, *Malomeščanska svatba*, *Veter v vejah borov*, *Mali princ* in *Pravljica o carju Saltanu*, za katere smo prejeli več nagrad.

Prav nagrade pa bodo gotovo tisto, po čemer se bomo leta 2010 še posebej spominjali, saj 14 nagrad mariborska Drama – to je člani in članice igralskega ansambla ter drugi umetniški ustvarjalci posamezno ali kot skupina – v enem letu doslej najbrž še nikoli ni prejela. Največkrat nagrajena je bila uprizoritev *Od blizu*. Zlasti pomembna je prestižna japonska nagrada *Uchimura* za uprizoritev *Veter v vejah borov*, saj je to doslej najpomembnejše mednarodno priznanje za naše delo.

Z odmevnimi uprizoritvami in javnimi priznanji, dobrimi strokovnimi ocenami in zadovoljnim širokim občinstvom velja mariborska Drama v tem obdobju za eno najboljših (najinovativnejših, najprodornejših) gledališč v Sloveniji, morda je celo v samem vrhu.

Vsekakor lahko govorimo o večletnem pozitivnem razvojnem ciklusu, ki se je začel s prvimi uprizoritvami v letu 2007 in se postopoma nadaljuje do danes. Vsako leto prinese vsaj dve do tri presežne stvaritve, ostale pa so na profesionalno in umetniško dostojni višini, tako da pravih »spodrseljavev« skorajda nismo imeli.

Za ustvarjanje kvalitetnega repertoarja je bistvena zrelost igralskega ansambla. V zadnjih dveh letih se je umetniški ansambel mariborske Drame notranje zlil; novodošli mladi člani so prispevali svežo energijo, nekateri med njimi pa tudi višje profesionalne standarde, kot smo jih bili vajeni, kar je vplivalo na splošni dvig profesionalne zavesti in delavnosti v celotnem igralskem kolektivu. Očitno so bili angažmaji novih igralcev v zadnjih letih pravilni, saj so v vseh pogledih oplemenitili dosedanje sestavo ansambla. Po mnenju režiserjev in drugih sodelavcev, ki delajo z nami, imamo enega najbolj homogenih in ustvarjalno dinamičnih igralskih ansamblov v Sloveniji. Čeprav nimamo toliko igralskih zvezd, kot jih ima npr. ljubljanska Drama, pa kolektivna ansambelska igra to zlahka odtehta.

Za pravilno se je izkazala tudi repertoarna usmeritev (izbor tekstov, režiserjev, igralskih zasedb ...). Za razvoj ansambla in repertoarja je pomembno, da pride do pravega stika med režiserjem in ansamblom. Zlasti uspešna so bila sodelovanja z J. Kico, S. Horvatom, V. Tauferjem, D. Mustafićem ...

Med dosežki iztekajočega leta velja posebej omeniti postopni dvig kulture govora na odru. Jezikovno so uprizoritve mnogo bolj enotne in na profesionalno bistveno višji ravni, kot so bile pred leti.

Nova kvaliteta govora je seveda v tesni zvezi z umetniško in profesionalno konsolidacijo ansambla.

Če na kratko sklenem: mariborska Drama se je razvila v *zrel ansambel, sposoben najzahtevnejših umetniških nalog*. Čeprav med člani in članicami obstajajo razlike, tako osebne kot umetniške, sta njihova splošna profesionalna zavest in pripadnost instituciji takšni, da lahko tovrstne ovire prerasteta in tako omogočita rojevanje dobrih in uspešnih predstav.

(Januar 2011, objavljeno v internem Poročilu o delu SNG Maribor v letu 2010)

Leto 2011

V letu 2011 smo v Drami SNG Maribor izvedli 5 premier iz rednega programa: *Kar hočete* (15. jan. 2011), *Goga, čudovito mesto* (19. marec 2011), *Don Juan* (15. april 2011), *Zborovanje ptic* (24. sept. 2011), *Sedem nadstropij* (7. okt. 2011) in 3 v sklopu dodatnega programa: predstavo za otroke *Źuri Muri v Afriki* (3. nov. 2011) in dva samostojna igralska avtorska projekta: *Srečni dnevi* (9. sept. 2011), *Źenska, ki sem ji bral* (12. nov. 2011).

Skupno osem novih premier je realiziral stalni 26-članski igralski ansambel: *Miloš Battelino, MatevŹ Biber, Peter Boštjančič, Zvone Funda, Davor Herga, Branko Źordan, Barbara Źakopič Kraljevič, Milada Kalezić, Ivica Knez, Eva Kraš, Bojan Maroševič, Nataša Matajšec Rošker, Viktor Meglič, Irena Mihelič, Ksenija Mišič, Vlado Novak, Kristijan Ostanek, Mateja Pucko, Nejc Ropret, Mojca Simonič, Matija Stipanič, Mirjana Šajinović, Tadej Toš, Irena Varga, Vladimir Vlaškalić, Maša Źidanik* ob sodelovanju številnih zunanjih sodelavcev (reŹiserjev, scenografov, kostumografov, glasbenikov idr.) in stalno zaposlenih notranjih sodelavcev (od tajništva Drame do odrske tehnike idr.).

Glede na statistične podatke iz prejšnjih let je v letu 2011 opazen porast števila predstav (260) in števila gledalcev (38.398). Glede na splošno gospodarsko krizo (na znižane dotacije in odsotnost sponzorskih sredstev) je bilo njuno zvečati deleŹ postprodukcijske dejavnosti, kakor tudi zmanjšati stroške do premier; v letu 2011 so bila sredstva za opremo predstav (scena, kostumi idr.) bistveno nižja kot pred leti, znižali pa so se tudi honorarji zunanjih sodelavcev. Proti koncu leta 2011 smo prišli do točke, ko sredstev za nastanek novih

uprizoritev ni več mogoče krčiti; premiere je mogoče samo še odpovedati (jih ne izvesti), ker se v takšnih pogojih ne da več ustvariti ustreznih profesionalnih standardov za delo.

V umetniškem pogledu je v letu 2011 nastalo več izstopajočih stvaritev, predvsem Shakespearova komedija *Kar hočete*, ki predstavlja vrhunsko predstavo sodobnega klasičnega dramskega gledališča (pod spretno režijsko taktirko *Janusza Kice* je igralski ansambel kot kolektiv dozorel in ustvaril izjemen odrski presežek), in po perzijskem mističnem besedilu nastalo *Zborovanje ptic*, ob katerem je z režiserjem *Jernejem Lorencijem* zlasti mlajši del ansambla dokazal, da mariborska Drama poleg klasičnega repertoarja lahko ustvarja tudi najsodobnejše raziskovalne (avtorskoinovativne) projekte. Na podoben način inovativna, posebej v dramaturško-režijskem smislu, je bila po besedilih Slavka Gruma narejena *Goga, čudovito mesto*, s katero je režiser Sebastijan Horvat dodal še eno od svojih provokativnih reinterpretacij slovenske klasike (kot dopolnilo uprizarjanja del Ivana Cankarja). Izpovedno aktualni in umetniško solidno izvedeni sta bili klasična Molièrova komedija *Don Juan* v odrsko minimalistični in igralsko precizni (zlasti govorno) režiji *Borisa Cavazze*, in sodobna kanadska tragikomedija *Sedem nadstropij*, ki jo je režiral mladi režiser *Luka Martin Škof* (ob močni podpori domiselne in dominantne scenografije *Petre Véber*).

Na splošno bi lahko rekli, da je igralski ansambel mariborske Drame v letu 2011 utrdil dobro profesionalno kondicijo in nadaljeval umetniško rast; poglobil je zmožnost ansambelske (kolektivne) igre; večina članov in članic je umetniško napredovala in je sposobna (so)ustvarjati najzahtevnejši repertoar sodobnega dramskega gledališča.

Novost leta 2011 so bili samostojni umetniško-raziskovalni avtorski projekti članov igralskega ansambla. Nastali sta dve uprizoritvi: *Srečni dnevi* (na pobudo igralka *Irene Varga*, ki je k sodelovanju pritegnila igralko *Mojco Simonič* in scenografko *Darko Erdelji* iz Lutkovnega gledališča Maribor) in *Ženska, ki sem ji bral* (v igralski izvedbi *Ksenije Mišič* in *Matevža Bibra* ob sodelovanju dramaturginje *Tanje Lužar* in koreografke *Valentine Turcu*).

V sklopu programa za otroke smo pripravili novo premiero (Pavčkovo pravljico pesnitev *Źuri Muri v Afriki* v režiji Branke Nikl Klampfer), s čimer smo razširili dosedANJI stalni otroški program, ki ga lahko, glede na to, da prihajajo vedno nove generacije mlade publike, igramo po več let. V jeseni leta 2011 je začel delovati poseben

abonma za otroke (kamor so poleg dramskih vključene tudi operno-baletne predstave), ki je naletel na zelo dober sprejem.

Lansko leto smo imeli nekaj odmevnih gostovanj, zlasti v Zagrebu (v HNK s *Kar hočete* in v ZKM s tremi uprizoritvami: *Od blizu*, *Malomeščanska svatba*, *Don Juan*). Obe gledališči sta povratno gostovali pri nas.

Leto 2011 si bomo zapomnili tudi po številnih odličnih kritikah, ki so jih bile deležne naše uprizoritve v dnevnem časopisju, in po Borštnikovem prstanu, ki ga je prejela članica našega igralskega ansambla, *Milada Kalezić*.

(Februar 2012, objavljeno v internem Poročilu o delu SNG Maribor v letu 2011)

Leto 2012

Leto 2012 je bilo za Maribor prelomno zgodovinsko leto: najprej zaradi celoletnih prireditev *Maribor 2012 – Evropska prestolnica kulture*, drugič pa zaradi *protestniškega gibanja* v novembru in decembru tega leta zoper koruptivno politiko mariborskega župana in občinske oblasti. Evropska prestolnica kulture bo najbrž pozabljena veliko prej kot ljudska vstaja, ki se je iz Maribora razširila na vso Slovenijo.

Mariborska Drama je leto 2012 preživela kot institucionalno in profesionalno stabilno ter umetniško visokoproduktivno obdobje, torej kot čas, ko smo želi pozitivne posledice umetniškega razvoja minulih let.

Izvedenih je bilo pet premier rednega programa: *Nevarna razmerja* (10. 3. 2012), *Sen kresne noči* (6. 4. 2012), *Paradoks o igralcu* (30. 5. 2012), *Veliki briljantni valček* (29. 9. 2012), *Odisej* (10. 10. 2012) in dve premieri dodatnega programa: uprizoritev za mladino *Totalka* (15. 11. 2012) in igralski avtorski projekt *Do tu sega gozd* (16. 11. 2012).

Uprizoritve *Nevarna razmerja*, *Sen kresne noči* in *Paradoks o igralcu* so prinesle zelo sodobne in aktualne interpretacije klasičnih besedil (C. de Laclosa, W. Shakespeara, D. Diderota in J. Racina); v igralskem in režijsko-dramaturškem pogledu so bile v marsičem prave inovacije, zlasti *Paradoks o igralcu* v avtorski režiji S. Horvata, ki je hkrati hvalnica gledališču in poglobljena študija igralske umetnosti; domišljijsko bogata in izvirna je bila tudi režija *Sna kresne*

noči D. Zlatarja Freya. Največ vrhunskih igralskih kreacij je nastalo v *Nevarnih razmerjih*, ki se jih bomo spominjali še po odlični scenografiji in kostumografiji. Uprizoritvi *Velikega briljantnega valčka* in *Odiseja*, ki sta temeljili na tekstih sodobnih avtorjev (D. Jančar, G. Stefanovski), sta se prav tako odlikovali po dobri ansambelski igri. Igralsko odlična in režijsko domiselna ter tekstovno izzivalna je bila uprizoritev *Do tu sega gozd*, ki je nastala kot avtorski projekt članov našega igralskega ansambla (N. Matjašec Rošker, D. Herga, B. Jordan).

V letu 2012 se je utrdil ansambelski način igre, kar je ena bistvenih odlik današnje mariborske Drame. V uprizoritvah kot npr. *Nevarna razmerja* ali *Paradoks o igralcu*, pa tudi *Veliki briljantni valček* in *Do tu sega gozd*, je prišel do polnega izraza skozi več zadnjih sezon razvijajoči se način igre ali odrske (igralsko-režijske) konvencije, ki temelji na čustveno in miselno natančno izdelanih dramskih likih oz. njihovih medsebojnih odnosih ter na visoki notranji koncentraciji igralcev in igralk, ki te like napravijo šele zares žive in prepričljive. Sposobnost visoke umske koncentracije (polna notranja prisotnost) in delovna motiviranost izvajalcev odločata o kvaliteti posamezne uprizoritve, pa tudi ponovitev.

V letu 2012 sta bili izvedeni dve veliki, tehnično in organizacijsko zelo zahtevni koprodukciji. V okviru prireditve Evropska prestolnica kulture je nastala uprizoritev *Veliki briljantni valček*, pri kateri sta kot koproducenta sodelovala SNG Drama Ljubljana in Zavod Maribor 2012. Na povabilo gledališča Gavella iz Zagreba in Teatra Ulysses z Brionov smo se pridružili veliki mednarodni koprodukciji gledališč iz držav bivše Jugoslavije, v okviru katere je nastala uprizoritev *Odisej*. Obe predstavi sta združili najboljše ustvarjalce iz različnih matičnih gledaliških hiš, kar je omogočilo zanimive, predvsem pa medijsko odmevne gledališke dogodke, zagotovilo pa nam je tudi več mednarodnih gostovanj ter večje število ponovitev in gledalcev.

Število publike (41.917) in število ponovitev predstav (222) v letu 2012 kaže znova postopno rast glede na stanje pred tremi leti. Bistveno se je povečalo število gostovanj (63), zlasti mednarodnih (25).

Na organizacijsko izvedbo programa v prvi polovici leta 2012 je močno vplivala telesna poškodba igralk v uprizoritvi *Paradoks o igralcu*. Zaradi navzkrižnih zasedb z ostalimi uprizoritvami je bila premiera, prvotno načrtovana za 20. januar, lahko izvedena šele

30. maja 2012, kar je povzročilo tudi manjše število ponovitev.

V letu 2012 smo gostili tri tuje dramske pisce, katerih tekste smo uprizorili: v maju Christopherja Hamptona (*Nevarna razmerja*) in Jean-Clauda Carrièra (*Zborovanje ptic*), v oktobru Gorana Stefanovskega (*Odisej*).

V tem letu smo postali polnopravni člani Evropske gledališke konvencije (ETC – European Theatre Convention), kar nam bo omogočilo v prihodnjih letih več mednarodnega sodelovanja in gostovanj naših predstav v tujini.

Gledano v celoti lahko rečemo, da je za nami ustvarjalno bogato leto, v katerem je mariborska Drama znova izkazala umetniško rast in institucionalno stabilnost ter na ta način potrdila splošno prepričanje, da je med najboljšimi dramskimi gledališči v Sloveniji in širši regiji.

(Februar 2013, objavljeno v internem Poročilu o delu SNG Maribor v letu 2012)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Skupno število predstav	217	231	179	182	230	260	222
Skupno število obiskovalcev	35.348	42.860	43.489	33.740	35.495	38.398	41.917

Vir: Letna poročila SNG Maribor

SPROTNA RAZMIŠLJANJA

Dramsko gledališče kot oaza civilne družbe

Današnje sodobno klasično dramsko gledališče predstavlja privilegirani javni prostor *civilne družbe*. Gre za duhovno-intelektualno oazo, kjer je mogoče o različnih vidikih stvarnosti razpravljati na neobremenjen, sproščen način, torej onstran ideoloških pritiskov (političnih, verskih, pedagoških, marketinških ...) in skrbi vsakdanje socialne realnosti.

V bistvu živimo v zelo neobičajnem obdobju gledališke zgodovine: v času nenavadne družbene »osvobojenosti« (žal tudi »marginalizacije«) gledališča. Ker je gledališka umetnost lahko gnetljiv, predvsem pa sugestiven medij, so jo za svoje potrebe skozi zgodovino zelo pogosto uporabljali oziroma zlorabljali tako posvetni kot verski oblastniki. Danes so za promocijo družbenih ideologij veliko primernejši množični mediji, predvsem televizija. Dramskemu gledališču je tako ostala možnost, da se posveti bolj bistvenim rečem. Kajti le v primerih, ko gledališče ohranja nevtrarno ideološko in socialno pozicijo, lahko postane polje »čiste umetnosti«, kar pomeni, da lahko začne zares opravljati družbenokoristno vlogo, to je biti *spodbujevalec etičnosti*, pobudnik kritičnega ustvarjalnega mišljenja in delovanja.

Samo v okviru svobodne civilne družbe je lahko gledališče odprt poligon za osebne vizije in diskusije o resnicah življenja.

Klasična gledališka umetnost naj bi se ukvarjala z velikimi, pomembnimi dilemami sveta, in to na osnovi zgodb (tekstov), ki so nastali v preteklosti ali se pojavljajo danes. Za zdravje družbe je pomembno, da obstaja prostor, kjer imamo možnost javno izraziti svoj *ontološki dvom*. Dvom je namreč eden glavnih ključev posameznikove svobode in družbenega napredka. S tem, ko zastavljamo bolj ali manj ista vprašanja, v sicer različnih družbenozgodovinskih okoliščinah, širimo polja mišljenja in doživljanja, s čimer si odpiramo nove horizonte življenja. Gledališče si s tem, ko vprašanja zastavlja, ne daje pa odgovorov, torej deluje v območju hipotetične (relativnostne) resnice, zagotavlja pravico, da je njegovo delo oblika *družbene herezije*, ne pa izražanje ortodoksij (pravovernih resnic).

Etično umetnost zmorejo ustvarjati le ideoloških okov prosti posamezniki, za prav takšno, to je svobodomiselno in razmišljujoče občinstvo. Iz svobode in za svobodo ustvarjajoče gledališče lahko obstaja zgolj v demokratični, visoko civilizirani, intelektualno osveščeni družbi, ki se zaveda pomena umetnosti in kulture kot take in ve, da mora za njun materialni obstoj skrbeti država. Če naj bo gledališče oblika umetnosti, potem ne more biti eksistenčno odvisno od (ali samo) zahtev trga, torej ga ne smemo uvrščati med dejavnosti, ki sodijo na področje *industrije zabave*, kjer se nahajajo različna komercialna komedijska gledališča in druga zabavišča.

Gre za ohranjanje klasične funkcije gledališke katarze, ki je etična in spoznavna. Prek nje današnje dramsko gledališče nadaljuje in nadgrajuje tradicionalni evropski humanistični, razsvetljski kredo. Dramska umetnost že od starih Grkov dalje omogoča gledalcem *čustvena doživetja in miselna spoznanja*, pri čemer jih posredno spodbuja k medsebojni *solidarnosti*, socialni pripadnosti, s čimer povečuje *kohezivnost* družbene skupnosti. Seveda nam tega ni treba početi na zatežen, dolgočasen, pretirano resnoben način; katarzični uvidi – še posebej v današnjih okoliščinah – se lahko zgodijo tudi ob zelo zabavni, duhoviti, predvsem pa inteligentni umetnosti.

Ena od stvari, zaradi katerih v sodobnem, čedalje bolj odtujenem, z virtualnimi imidži prežetem svetu klasično dramsko gledališče pridobiva na aktualnosti, je *človeška bližina* – živa, avtentična prisotnost igralcev, neposredni stik odrske resničnosti in gledalcev.

Dramsko gledališče je bilo in je pogojeno z *govorjeno besedo* oziroma z *nacionalnim jezikom okolja*, v katerem kot institucija deluje, zato dramska umetnost močnejše kot druge (z izjemo literature)

izraža nacionalni in lokalni kolorit. Gledališča ni mogoče ustvarjati za abstraktnega (univerzalnega) gledalca, temveč za konkretno občinstvo, to pa je vedno določeno z nacionalnokulturnimi in socialnoizobrazbenimi posebnostmi. S tega vidika je še posebej jasno, zakaj je tradicionalno dramsko gledališče tako pomembno pri ohranjanju narodove kulturne identitete, zlasti nacionalnega jezika.

In kje je mariborska Drama danes, ko praznuje devetdeset let obstoja? Nahaja se v enem izmed svojih vrhuncev delovanja. Smo sredi stabilnega, ustvarjalno bogatega obdobja, ko zapovrstjo nastajajo zrele umetniške stvaritve. Imamo odličen, pomlajen igralski ansambel, izvrstne zunanje sodelavce – avtorsko inovativne ustvarjalce: režiserje, scenografe, kostumografe, koreografe, glasbenike ...

V zadnjih dveh sezonah se je Drama SNG Maribor vzpostavila kot pomembno ustvarjalno središče dramskega gledališča v Sloveniji, postala je resna konkurenca drugim gledališčem. Našo umetniško rast in kvaliteto uprizoritev so opazili vsi, tako kritiki kot strokovna gledališka javnost, pa tudi širše gledališko občinstvo. Postali smo zaupanja vredna institucija, ki goji tradicionalno repertoarno gledališče na najvišji ravni. Program v letih 2007 in 2008 ter prvi polovici leta 2009 (od *Kopenhagna* do *Peera Gynta*) zaznamujejo pomensko bogate, sporočilno aktualne, komunikativne uprizoritve, ki nagovarjajo starostno, izobrazbeno in socialno raznoliko občinstvo, kar je osnovna funkcija nacionalne institucije dramskega gledališča v mestu Mariboru.

(Objavljeno v knjigi DEVETDESET LET SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V MARIBORU, Maribor, september 2009)

Pred obdobjem prehodov

Z letom 2012 – kakor napoveduje majevski koledar – se začenja čas velikih prehodov in preobrazb na vseh področjih bivanja, kajti dosedANJI red (smisel) sveta in človeka se je dokončno iztekel. Ker se bodo pogoji za življenje iz dneva v dan zaostrovali in slabšali, bomo v spremembe prisiljeni. (Ljudje se sami od sebe le redko spremenijo, to storijo šele, ko jih neka zunanja (višja) sila v to prisili.) In tovrstnih izzivov bo v naslednjih letih v izobilju. Pred nami je

dolgotrajen proces spreminjanja materialnih in miselnih temeljev civilizacije, ki bo zajel ves planet. Spremembe se bodo dogajale tako na mikro ravneh (v intimnem svetu posameznika, zlasti pri medčloveških odnosih in vrednotenju življenja) kot na makro ravneh (konkretizacija idej, povezanih z menjavo civilizacijskih paradigem; dokončni prehod v globalno planetarno kulturo in s tem povezane sistemske spremembe, ki bodo terjale iznajdbo novih modelov življenja vse od ekološko-ekonomskih temeljev do novih moralno-etičnih kodeksov).

1.

Navajeni smo že, da se je gledališče – v mislih imam klasično dramsko gledališče, ki predstavlja bistvo evropske gledališke tradicije – v zadnjem stoletju in pol v umetniškem pogledu nenehno spreminjalo, toda spremembe, ki se obetajo v prihodnosti bodo radikalnejše, kot so bile vse dosedanje. Prvo in temeljno vprašanje, s katerim se bomo morali soočiti, je, ali bo človeku bližnje prihodnosti dramsko gledališče sploh še potrebno? Ga bo lahko razumel in sprejemal kot umetniški izraz?

Poleg običajnih družbenih vrednot ima na obliko gledališča nekega obdobja največji vpliv način medčloveške komunikacije. In prav na tem področju se danes, zlasti pri mlajši generaciji, dogajajo spremembe, ki dejansko majo temelje dosedanje civilizacije.

Le redki se zavedajo, kako globok in daljnosežen vpliv imajo nove komunikacijske tehnologije, ki se v silovitem tempu razvijajo in osvajajo svet od devetdesetih let 20. stoletja dalje. Pred kratkim sem bral o ugotovitvah neke ameriške psihološke raziskave, ki je proučevala vpliv računalnika oz. računalniške komunikacije na razvoj psiholoških funkcij pri otrocih oz. najstnikih. Med drugim se je pokazalo, da je prišlo do *organskih sprememb* v čelnem predelu možganov in z njimi povezanih psiholoških funkcij. Štirinajstletniki npr. niso več imeli sposobnosti moralnega razsojanja in odločanja. Mladina, ki je odraščala ob računalniških igraricah in internetu, je nedovzetna za etične dileme; mladi niso postali nemoralni, pač pa *amoralni*!

Zmožnost dojemanja moralnih vprašanj je osnova gledališke umetnosti, kakršno smo poznali doslej (ne samo na Zahodu, tudi v drugih okoljih), hkrati pa je ena temeljnih postavk za oblikovanje

družbe in civilizacije sploh. Če torej smisel za moralo umanjka, kakšno družbo oz. gledališče lahko pričakujemo v prihodnosti?

Včasih imam občutek, da sem eden zadnjih umetniških vodij gledališča s klasičnim repertoarjem. Morda so današnje generacije gledalcev zadnje, ki še lahko razumejo »*Hamletovo dilemo*«, zadnje, ki jim je klasično dramatiko še smiselno uprizarjati. Seveda se bodo tudi v prihodnosti našli gledališčniki, ki jih bo Hamlet navduševal, toda, ali bodo obstajali tudi gledalci, ki ga bodo razumeli?

Klasična dramatika bo morda zanimiva le še v obliki kratkih sižejev (plotov); četudi se bodo prihodnje generacije ukvarjale s problemi »večnega« človeka, bodo tega razumele in doživljale tako drugače, da z današnjimi generacijami ne bodo imele nič skupnega. Dramsko gledališče, kakršnega poznamo danes, bo »izumrlo«, oziroma, se »prerodilo« v nekaj, česar si še ne znamo predstavljati. S tega vidika so vse gledališke revolucije in inovacije 20. stoletja že preteklost. Novo gledališče prihodnosti bo posledica obče preobrazbe temeljev civilizacije.

Dejstvo je, da ustna in tiskana kultura postopoma izumirata že celo stoletje. V devetdesetih letih 20. stoletja ju je vizualna kultura dokončno izrinila na družbeni rob. Z zatonom govorjene in tiskane besede kot osrednjega komunikacijskega sredstva se spodmika eden temeljnih konstitutivnih elementov (klasičnega) dramskega gledališča.

Izguba občutka za govorjeno besedo se jasno kaže pri gledališkem občinstvu, zlasti pri mladi generaciji, katere osnovna komunikacijska koda je že vizualno-računalniška, in ne več verbalno-intelektualna. Verbalno gledališče najbolje sprejemajo starejše generacije, kar je razumljivo, saj je to njihov naravni sporazumevalni način.

V celoti vzeto pa je zmožnost miselne koncentracije občinstva, ki je za klasično dramsko umetnost nujni pogoj, čedalje manjša. Da bi gledalec lahko pravilno dojel odrsko verbalno oz. emocionalno sporočilo, mora biti notranje zbran. Klasična gledališka percepcija je nasprotna sodobnemu načinu življenja, ki je razpršeno in kaotično, površno in površinsko.

Ob dejstvu izginjanja osnovnega percepcijskega koda, se soočamo še z drugim, prav tako velikim problemom, kako ohranjati spoznavnoetično in katarzično funkcijo gledališča v družbi, kjer katarza ni mogoča, etike pa tudi skoraj nihče več ne upošteva.

Zavedam se, da je vztrajanje pri razsvetljsko humanističnih načelih, ki se jih držim kot umetniški vodja gledališča, v današnjih

razmerah čisti *anahronizem*. Toda, mogoče prav s to »staromodnostjo« predajem svoje najpomembnejše umetniško spročilo? – Klasično dramsko gledališče danes je »spomenik nekdanjega človeka«, človeka, ki je izumrl ali izumira, spomin vizije moralno senzibilnega, duhovno inteligentnega človeka, »muzej družbe«, ki se je zmogla notranje očistiti in preroditi.

Nove komunikacijske tehnologije predstavljajo dvorezen meč: po eni strani omogočajo izjemno sporazumevalno hitrost, takojšnjo dostopnost, odprto neposrednost, celo zaupljivo iskrenost; po drugi pa ustvarjajo vedno večjo odtujenost in brezosebnost, površnost in praznost; medčloveški stiki ne temeljijo več na primarni (avtentični), ampak na sekundarni (virtualni) resničnosti.

Umetniški izraz gledališča neke dobe je posledica načina mišljenja ter čustvene in socialne inteligence družbe in posameznikov, ki gledališče ustvarjajo. Z analizo osnovnih gledaliških kodov lahko natančno vidimo, kakšna je hierarhija vrednot v posameznem okolju, kako ljudje doživljajo sebe in realnost, ki jih obdaja. Torej je na mestu tudi vprašanje, kaj se bo zgodilo z dramskim gledališčem v prihodnosti, če bo prevzelo temelje dramaturgije računalniških igrice oziroma virtualne (sekundarne) realnosti? Se bo človek (dramski lik, subjekt, *Drugi*) dokončno spremenil v *ono* (v mrtev objekt, s katerim lahko brez posledic počnemo karkoli, ga torej tudi ubijemo brez sleherne moralne dileme)?

Dramski liki imajo od grške dramatike do približno konca postmodernistične drame status Drugega; vedno nastopajo kot kompleksna človeška bitja, kot *subjekti* – tudi, kadar so v fazi razpada ali samonegacije, kot npr. v drami absurda. Z najnovejšo dramatiko, katere začetki sovpadajo s spremembo komunikacijskih temeljev družbe v devetdesetih letih 20. stol., se začno pojavljati dramski liki s statusom objekta, torej kot tretjeosebno »ono«, ki živijo avtistično ali shizoidno oddvojenost od sebe in sveta, torej v virtualni realnosti, kjer je vse dovoljeno, saj ni nikoli nič zares resnično. Subjektivnih čustvenih in moralnih vezi med ljudmi ni več, zato tudi ni priložnosti za *sočutenje z drugim*, za vživljanje v njegovo bolečino in trpljenje.

Prednost klasičnega gledališča pred ostalimi mediji danes je predvsem v možnosti vzpostavljanja avtentične človeške komunikacije, to je v neposrednem stiku (v intimni bližini) igralca in gledalca, ki drug drugemu podeljujeta status subjekta (človeškega bitja). Če bo kaj ohranilo gledališče v prihodnosti, je to potreba po občutju

človeške bližine, želja po pristnem in neposrednem medsebojnem odnosu. Intimnost je tisto v čemer je gledališče – ta arhaični, predpotopni medij – v neskončni prednosti pred ostalimi mediji. Brez tega temelja gledališča, kakršnega poznamo danes, ali smo ga poznali nekoč, ne bo več!

2.

Poleg splošnih kulturnocivilizacijskih sprememb se bomo v slovenskem gledališču v naslednjih letih soočali s povsem specifičnimi lokalnimi problemi institucionalnega preživetja.

Slovenija se je v zadnjih letih razvila – po Erichu Frommu – v tip agresivno destruktivne družbe. Vsa pozitivna dediščina iz obdobja socialistične Jugoslavije, npr. socialna ureditev ali dobra gospodarska situiranost, je potrošena ali zapravljena. Slovenija leta 2012 se dokončno sooča s surovo realnostjo plenilskega (tajkunskega) kapitalizma in z izgubo humanih socialnih vrednot. Znotraj takšne družbene klime se začenja korenito spreminjati tudi položaj slovenske kulture in posledično gledališke umetnosti.

Slovensko gledališče je v zadnjih dveh desetletjih doživelo fazo *mehkega* prehoda iz socializma v kapitalizem oziroma iz enopartijskega družbenega sistema v pluralnost demokracije. Zgodile so se nekatere manjše statusne spremembe, npr. v načinu vodenja gledališč, s tem, ko je bilo ukinjeno samoupravljanje, vse ostalo pa je ostalo enako. S kapitalističnimi pogoji delovanja se še nismo soočili. V to pa nas bo kmalu prisilila sedanja gospodarska kriza. Denarja za način delovanja gledališč, kakor smo ga bili vajeni v zadnjih dvajsetih oziroma šestdesetih letih, preprosto ni več. Pa tudi, če bi se denar našel, obstaja še nek bolj bistven razlog, namreč ta, da družbene volje oz. splošnega političnega konsenza, da naj bi imela slovenska kultura in s tem gledališče privilegiran družbeni status, saj opravljata strateško pomembno vlogo pri ohranjanju slovenskega naroda in države – *ni več!*

Če se je socializem za gledališče živo zanimal (navsezadnje mu je to predstavljalo pomemben ideološki poligon), je demokracija do gledališča *ignorantska* (nezainteresirana), kapitalizem pa *izkoriščevalski* (povsod išče samo profit). Ker se danes vse vrti okrog denarja, je podeljevanje državnih subvencij ključ za regulacijo

umetniških dejavnosti. (Socializem je sankcioniral posameznike, ki mu politično niso ustrezali; kapitalizem pa uničuje celotne sisteme in posredno izključuje cele generacije.) Zmanjševanje ali popolna odtegnitev družbene finančne pomoči je najelegantnejši način, kako neko umetniško dejavnost marginalizirati ali jo celo ukiniti.

V prihodnosti se bodo zaradi finančnih razlogov ali pa pod njihovo krinko samoumevno zgodila nič kaj prijazna statusno organizacijska preurejanja gledališč. Ukinitev zaposlenosti umetniškega kadra za nedoločen čas bo gotovo ena najbolj konkretnih sprememb, ki bo sčasoma privedla do krčenja gledaliških ansamblov in spremljajočih služb. Brez pretiravanja lahko rečemo, da se bo čez kakšnih deset let v Sloveniji z gledališčem poklicno ukvarjalo precej manj ljudi kot danes.

Mnogi gledališki ustvarjalci se bodo preživljali z dodatnimi zaposlitvami; delo v gledališču jim bo samo ena od zaposlitev. To bo sčasoma privedlo do znižanja profesionalne ravni poklicnega gledališča. Ker bo treba ustvarjati čim hitreje in čim enostavneje (kar oboje pomeni finančno ugodneje, ceneje), bo umetniška kvaliteta produkcije nasplošno padla; postala bo takšna, kot jo lahko npr. danes vidimo v komercialnih gledališčih. Uprizoritveni standardi iz komercialnih gledališč bodo iz organizacijsko ekonomskih razlogov postali norma repertoarnih teatrov. Večina gledališke dejavnosti bo – v skrbi za preživetje – program prilagajala potrebam širokega občinstva, namenjen bo razvedrilu in zabavi; umetniško zahtevnih predstav bo manj, namenjene pa bodo predvsem izbranemu (festivalskemu) občinstvu.

Zaostreni ekonomski pogoji delovanja gledališč bodo prinesli večjo kadrovsko selektivnost; med ustvarjalci bo več lobiranja (klanovskega združevanja). V velikih kulturnih okoljih, ki jih npr. sestavlja kakšnih dvesto milijonov ljudi, medsebojni odnosi ustvarjalcev ne pomenijo kaj dosti, saj je možnosti in priložnosti za delo ter sodelovanje vedno v izobilju; v majhnih sistemih, kakršne edino lahko oblikujemo v Slovenji, pa sta *solidarnost* in *socialna povezanost* ključnega pomena. Brez pozitivnega socialnega kapitala (pristnih medčloveških stikov, prijateljskih odnosov) noben gledališki ustvarjalec ne more dobro ustvarjati.

(15. januar 2012; objavljeno kot kolumna na spletnem portalu SIGLEDAL v januarju 2012, objavljeno tudi v gledališkem listu Drame SNG Maribor ob premieri Paradoksa o igralcu, sez. 2011/2012, št. 5)

»Čeprav pripadam temu svetu, nisem ta svet« (O dilemah mojega dela v gledališču)

1.

Večkrat se sprašujem, zakaj sem (še vedno) v službi v gledališču, kakšno karmo imam, da moram početi stvari, ki me ves čas po malem dražijo in nažirajo, vendar nikoli toliko, da bi me prisilile k dokončnemu obračunu in k odločitvi, da bi menjal poklic in okolje ter se posvetil čemu drugemu, na primer duhovnemu (učiteljskemu in terapevtskemu) poslanstvu. Hkrati se zavedam dejstva, ki se mi v življenju pogosto dogaja, da namreč vedno hočem nekam pobegniti, da nisem zadovoljen s tistim, kar počnem; stalno pred nečim bežim, si želim biti drugje, ne tam, kjer sem, početi kaj drugega ... Moje hotenje, da bi iz gledališča pobegnil v duhovnost, je v veliki meri povezano prav s tem. Ko sem pred nedavnim to znova ozavestil, sem se na nek način dokončno odločil, da »bežanju« napravim konec, da zavestno sprejemem svojo umetniško in socialno zasidranost, javno funkcijo, ki jo določa moj osnovni poklic (talent) in delo v mariborskem oziroma slovenskem gledališču. Navsezadnje, to je trenutno moja dejanska resničnost, duhovnost in vse ostalo pa občasne, priložnostne dejavnosti. Nehal sem torej razpredati in sanjariti o možnih scenarijih »pobega«, nehal jamrati in negotovati nad sedanjostjo ...

Je pa tudi res, da svoje umetniško vodstveno delo, ki ga v zadnjih letih opravljam, že od vsega začetka čutim kot nekaj izrazito »začasnega in prehodnega«. Spomladi leta 2006 sem dal direktorju SNG Maribor, Danilu Roškerju, ki me je povabil za umetniškega direktorja mariborske Drame, pristanek samo za dve sezoni. Spomladi leta 2008 sem sicer sprejel celotni mandat (do leta 2013), vendar s pridržkom, da bom mogoče prej odnehal (odstopil), če ne bom več zmogel. Tako si pravzaprav vsake toliko časa v sebi »podaljšujem« mandat, in se sprašujem, ali je to, kar počnem, smiselno in prav. Mar ne bi bilo moje življenje polnejše, plodnejše, predvsem pa mirnejše, manj stresno, če bi se ukvarjal s čim drugim?

2.

Živimo v času hiperinflacije informacij. Verjetno je velika večina informacij, mogoče celo 90 %, s katerimi je človek vsak dan zbombardiran, povsem nekoristna, moteča in škodljiva. Hiperinflacija je glavni vzrok, da vse, kar se danes pojavi v javnem, to je, medijskem prostoru, tako hitro izgubi pomen in vrednost. To je ta grozljiva moč dvoreznega meča »*pravica biti informiran, obveščen*«. Biti zasut z informacijami, med katerimi je večina netočnih, delno resničnih ali lažnih, je najboljšo izhodišče, da človek postane povsem dezinformiran in dezorientiran, kar pa je pravzaprav namen sodobne informacijske (navidezno svobodne) družbe. Z zmedenim in prestrašenim človekom je namreč najlažje manipulirati!

V zadnjih dveh desetletjih je raven javnega komuniciranja v Sloveniji drastično padla. Kot bi vsi mediji samo še tekmovali, kateri bo bolj tabloiden, bolj rumen, kajti bolj ko so medijske vsebine banalne in vulgarne, večji krog odjemalcev imajo. Zgodilo se je vsesplošno poneumljenje, pobebavljenje javnega prostora, kamor je všteta tudi kulturna produkcija. Gledališče izgublja na pomenu; predstave sicer niso kaj bistveno manj obiskane kot nekoč, zato pa gledalci od njih pričakujejo predvsem razvedrilo in sprostitev. Vsebinsko zahtevnejše, miselno poglobljenejšo, čustveno subtilnejšo umetnosti je čedalje manj. Najbolj problematično pa je to, da marketing (oglaševalska) in promocijska (piarovska) dejavnost odločata o tem, kaj je dobro oziroma pomembno in vredno. Če nek umetniški dogodek ni ustrezno marketinško in medijsko pokrit, če se o njem ne poroča, je tako, kot da se ni zgodil. Naj bo neka predstava sama po sebi še tako dobra in sporočilno bogata, če se o njej na umetno spodbujen način ne govori dovolj, je brez odmeva, brez javnega pomena in vrednosti. Očitno je tudi čista, nedolžna, iskrena umetnost postala del virtualne (navidezne, lažne) resničnosti. Vstopili smo v svet umetnih imidžev, to je potvorjenih, prirejenih, prikrojenih resnic, v svet, kjer je vse možno, nič pa ni zares resnično.

Razumljivo je, da razmišljujoč človek nima nobenega posebnega zadovoljstva sodelovati pri tem »*sejmu ničevosti*«. Že pred leti sem se umaknil iz javnih polemik, ker se mi zdi nespametno zapravljanje časa s pojasnjevanjem svojih stališč in pogledov, ki bi se v množici drugih informacij tako ali tako izgubila. Pri spremljanju informacij iz medijev sem postal skrajno selektiven. Televizije skoraj ne gledam,

v časopisih preberem v glavnem naslove in podnaslove; no, na internetu sem malo več, vendar tudi tu vedno z določenim, jasno usmerjenim ciljem. Ne želim biti suženj novodobnih informacijskih tehnologij, še manj medijskih mrež, teh »mentalnih parazitov in plenilcev duš«, ki odločajo o tem, kaj je resnica, namesto da bi to človek prepoznaval sam.

Pri današnji umetniški oziroma gledališki produkciji me izrazito motita *tekmovalnost* in *pohlep* – ki mu večina, da bi prikrila njegovo bistvo in stvar olepšala, pravi *ambicioznost* –, kakor tudi drugi »kapitalistični standardi«, ki zahtevajo, da se je treba nenehno dokazovati, zmagovati, biti uspešen, celo najboljši, najpomembnejši Če bi bilo po moje, bi vsa tekmovanja in nagrade v umetnosti in kulturi ukinili. Resnični umetnik se nima s kom primerjati ali tekmoovati. Vsaka izpovedno dokončana umetnina je popolna celota in kot takšna neprimerljiva, enkratna, neponovljiva. Tekmovalnost in izključevalnost, ki spodbujata egoizem in umetniški narcisizem, ne pa tudi same ustvarjalnosti, kvarno vplivata na medčloveške odnose in splošno kreativno ozračje. Tekmovalnost in primerjanje (biti boljši oziroma slabši od drugih) je posledica tega, da človek ni identičen s samim seboj, torej ne živi iz sebe. Kdor je avtentičen in živi v stiku z notranjo resnico sebe, nima s kom tekmoovati ali se primerjati.

V svojem poklicnem gledališkem delovanju nisem ambiciozen. Imam samo visoke umetniške kriterije, ki se navzven morda zdijo kot ambicioznost. Nekoč, v svojih mladih letih, sem v resnici bil ambiciozen, z današnjega vidika pretirano ambiciozen. Skozi gledališče sem se želel uveljaviti, najti samopotrditev, si dati lastno vrednost. Danes sem vsega tega osvobojen. Veseli me samo ustvarjanje, to, kar se kot umetniški proces dogaja na odru v času vaj in predstav, se pravi, gledališka umetnost kot takšna, ves ostali narcisistični »mnenjski balast« kot npr. kaj bodo o meni in gledališču, ki ga vodim, rekli drugi, se me notranje ne tiče, čeprav se moram navzven zaradi direktorske funkcije vseeno večkrat odzvati in postaviti v bran institucije, saj smo gledališčniki v eksistencialnem (socialnem in družabnem) smislu pravzaprav skoraj povsem odvisni od mnenj občinstva, kritikov, festivalskih selektorjev, kulturnih politikov, financerjev ...

Brez dvoma je moja notranja osvobojenost velik privilegij, ki mi omogoča, da sem lahko v izražanju mnenj iskren, v umetniških dejanjih in sklepanju poslov (kot vodja gledališča) pa pošten, kar je

v gledališkem svetu velika redkost.

Tok dogodkov je vedno poskrbel, da se v gledališču, v slovenski kulturi nikoli nisem povsem udomačil in dokončno poistovetil s svojo vlogo. V času prvega direktorskega mandata v mariborski Drami (1985–1989) sem doživel zelo veliko neprijetnih izkušenj, v meni se je nabralo precej zamer in prizadetosti, ki so spontano povzročile določeno distanco in odpor do gledališke institucije ter gledališčnikov, kar pa sem v letih, ko sem se intenzivno ukvarjal z delom na sebi, prečistil in se osvobodil. Moja današnja distanca ni posledica nekdanjih ali današnjih razočaranj, ampak rezultat duhovnega zorenja. Gre za z leti pridobljeno sposobnost meditacijske zbranosti, za nevezanost, nevpletenost jasnega uma, ki lahko mirno motri tok življenjskih dogodkov. Za predanost in zaupanje. Sprejemanje stvari takšnih, kot so. Karma joga in zazen v praksi. Na nek način preverjam, koliko sta moja duhovna zrelost in modrost v resnici vredni.

Jasnina in spokojnost uma seveda nista stalni. Večkrat se izgubim v energetskih vrtincih stvarnosti, takrat si rečem, »spet imam ugrabljen um«. V teh stanjih po navadi trpim. Bolečina me prisili, da se poženem naprej – v novo svobodo! Skozi »ugrabitve uma«, ki mi jih v zadnjem času največkrat povzroča prav služba, se prečiščuje moja karma. Sicer sem v globinah duše vedno tih in miren. Čustvena in miselna vznemirjenja, občutki vzponov in padcev, okusi sreče, radosti, veselja, nesreče, žalosti, izbruhi jeze, nemoči, besa, obupa ..., skratka vse možne oblike »ugrabitve uma« se dogajajo v glavnem na površini, čeprav včasih zarežejo tudi zelo globoko, sežejo do dna, toda čim se ga dotaknejo, pridejo v stik z mojim resničnim bistvom, kar pomeni, da v trenutku izginejo.

Sem to, kar ustvarjam oziroma kar soustvarjam z drugimi. Zato je zelo pomembno, kakšen je repertoar in kdo ga izvaja. Od tega je odvisno, kakšna bo karma neke uprizoritve, tako proces nastajanja kot sam rezultat, pa tudi to, kakšen bo odziv občinstva. Pri izbirah in odločanju se zanašam na intuicijo. Včasih se zmotim. V glavnem pa ne. Vsaka nova predstava gre skozi mene, skozi moje energijsko polje (avro); to je dostikrat zelo naporno, in se neposredno odraža na mojem zdravju in psihičnem razpoloženju.

Pri umetniškem vodenju mariborske Drame mi je, poleg dobrega sodelovanja z direktorjem SNG, ključno oblikovanje pravega režiserskega tima. Med slovenskimi in nekaj tujimi režiserji

in režiserkami sem uspel sestaviti ekipo, s katero sem idejnoestetsko kompatibilen, bolj ali manj pa tudi energetsko. Tako skupaj z njimi – z vsakim posamič seveda – izbiram dramske tekste in oblikujem repertoar ter sestavljam igralske zasedbe, ki so eden ključnih elementov do uspeha uprizoritve. Pri delanju zasedb upoštevam hierarhijo talentov (za kaj je kdo sposoben), na ostale okoliščine se ne oziram kaj dosti. Po dveh sezonah se točno ve, kdo so nosilci glavnih, kdo srednjih in stranskih vlog.

Sicer pa moram reči, da je moja povezanost s SNG Maribor izrazito karmična, predvsem zaradi izzivov, ki jih nenehno postavlja predme, npr. že sam način, kako sem pred skoraj tridesetimi leti prvič prišel v stik z njim (takratnemu vodstvu sem ponudil v uprizoritev svojo mladostno dramo *Pot skozi noč*). Veliko sem se ukvarjal z zgodovino SNG, še zlasti o Drami sem precej pisal. Kot dvodomno – dramsko in glasbeno gledališče – ima zelo kompliciran ustroj; gre morda za najbolj kontradiktorno gledališče v Sloveniji s skoraj gotovo najbolj viharo in v marsičem tudi najmanj srečno usodo. Obdobja stabilnosti in umetniškega razcveta so redka in kratka. Upam, da je kolektivna zavest institucije skozi devet desetletij obstoja prišla do stopnje, ko vseh, vsaj ne tistih najbolj razdiralnih negativnih vzorcev (razvoja dogodkov in obnašanja ljudi), ki določajo njeno zgodovino, ne bo več treba ponavljati!

3.

Dramaturgovo delo v gledališču ni kaj dosti avtorsko. Običajno drugim odpira vrata in pomaga pri izražanju njihove ustvarjalnosti, sam pa ostaja v ozadju. Zato se o svojem početju in poslanstvu v gledališču v letih, ko sem bil v službi kot dramaturg, nisem kaj dosti spraševal. Pač pa je to postalo aktualno vsakič, ko sem se znašel v vlogi avtorja – to je pisca dram in gledaliških teorij, predvsem pa kot umetniški vodja. Večino svojega avtorskega dela v gledališču sem opravil v drugi polovici osemdesetih in na začetku devetdesetih let (med letoma 1985–1989, ko sem prvikrat vodil mariborsko Dramo, je nastala glavnina mojih dramskih besedil in teoretičnih spisov). V pričajučem zapisu se tako prvič znova sprašujem, kaj sploh je poslanstvo klasičnega repertoarnega dramskega gledališča danes, kakšen je moj odnos do njega?

Ko sem sredi decembra leta 2006 ponovno prevzel umetniško vodstvo mariborske Drame, je bilo moje distance do službe v SNG Maribor na nek način konec. Moral sem scela vstopiti v areno dogajanja, čeprav po svojem osebnostnem bistvu že dolgo nisem več gledališčnik – niti ne razmišljam niti ne živim, kot običajno živijo gledališki ustvarjalci. Znašel sem se torej pred velikim izzivom. Odločil sem se, da ga bom sprejel kot vadbo karma joge. Navznoter ostajam predvsem in samo duhovni posvečenec, ki mu je trenutna naloga delovati v izključno posvetnih razmerah. Znova aktivno uporabljam svoj gledališki talent, nič drugega. Duhovnih nazorov in vsakdanje duhovne prakse ne želim mešati s poklicnim delom. Že pred leti sem svoje duhovno in posvetno delovanje dosledno ločil. O duhovnosti se pogovarjam samo z ljudmi, ki so v to posvečeni, ali pa s tistimi, ki imajo za to naravni čut in jih stvari spontano zanimajo. Duhovne poglede in življenjska spoznanja vpletam v poklicno umetniško delo posredno in neopazno, npr. preko izbora repertoarja in umetniških sodelavcev. Če bi ideologijo new agea ali ezoterične nazore udejanjal skozi program in koncept gledališča, bi imel občutek, da sem javno (civilno) funkcijo zlorabil v verskoduhovne namene. Nekateri so ob začetku mojega mandata to tudi pričakovali.

Opazam, da se moji idejno estetski gledališki pogledi v dvajsetih letih niso kaj bistveno spremenili. Osebnostno sem sicer doživel velike spremembe, toda v pojmovanju osnovnih funkcij gledališča in umetnosti sem še vedno isti. Moja karma je bila in ostaja klasično dramsko gledališče. Kakor mi je zelo blizu estetika sodobnega postdramskega gledališča in sem v določenem obdobju tudi sam hotel ustvarjati alternativno gledališče, me zunanje okoliščine vztrajno priklepajo na tradicionalno, danes pravzaprav zelo arhaično, konservativno, zapoznelo, staromodno umetnost.

Zanimivo je, da ko se približam današnjim alternativnim načinom gledališkega izražanja, se moj interes za umetnost spontano prelevi v ukvarjanje z duhovnostjo; umetnost postane življenje samo. Tu se neham »projicirati navzven«, ustvarjati umetnino zunaj sebe, ampak sebe doživljam kot »umetnino«. S sodobno umetnostjo moja potreba po ustvarjanju umetnosti preprosto ugasne. V klasični umetniški praksi projiciram sebe navzven, v drugega, s čimer izražam svoj osebnostni »manko«, zato je lahko sredstvo mojega karmičnega prečiščevanja, ki je hkrati transformiranje zgodovinskega (kolektivnega reinkarnacijskega) spomina.

Tradicionalna gledališka institucija je prek repertoarja klasičnih dramskih besedil in načinov odrskega uprizarjanja most med preteklostjo in sodobnostjo. Današnje alternativne, postdramske gledališke oblike pa so samo izraz naše sodobnosti, mogoče tudi prihodnosti. Z vidika moje karme sem tako na resnično pravem mestu, saj se prav skozi klasično umetniško ustvarjanje osebnostno najbolj prečiščujem in preobražam.

4.

Gledališka umetnost ima veliko različnih ustvarjalnih možnosti. Lahko je zabava in razvedrilo, vzgojno sredstvo, mistična kontemplacija; lahko je tragedija, komedija; lahko se izraža dramsko, glasbeno, plesno, lutkovno ... Gledališče (v eni izmed svojih različic) je obstajalo v vseh civilizacijah. V dvajsetem stoletju se je iz relativno enotnega klasičnega meščanskega tridelnega modela (drama, opera in balet), ki se je izoblikoval v devetnajsetem stoletju, znova razvejilo v mnoge postklasične, postdramske, ne več dramske (avatgardne, alternativne) oblike. Tradicionalno dramsko gledališče je tako samo še eno izmed mnogih gledališč, sicer najbolj znano in priljubljeno, najštevilčnejše in z največjo produkcijo, po navadi financirano iz državnih ali občinskih proračunov.

Vse pomembne gledališke inovacije v zgodovini zahodnega gledališča v zadnjih dveh stoletjih so se zgodile na gledališkem obrobju. Gre za zgodovino odnosa med tradicijo (rutino, izročilom) in avantgardo (eksperimentom, inovacijo), med glavnim tokom (konservativizmom nacionalnih repertoarnih in drugih standardnih gledaliških hiš) in avantgardno manjšino (obrobnimi alternativnimi gledališkimi skupinami ali občasnimi umetniškimi trendi, ki se lahko pojavijo tudi znotraj tradicionalnih gledališč). Kdaj se inovacija, ki prihaja iz obrobja, spremeni v tradicijo? Kdaj avantgardni novum postane kodificiran in sprejemljiv za konservativno večino? Tradicionalno dramsko gledališče se namreč spreminja skozi čas kljub splošni konservativni naravnosti in počasi vsrkava spoznanja in načine alternativnega obrobja. Tradicionalno gledališče sprejema inovacije s časovnim zamikom in z varno (socialno in esetetsko) distanco. Velike inovacije tudi priredi (obrusi njihovo radikalnost). Dejstvo je, da razvoj in napredek gledališke umetnosti ne potekata

v tradicioalnem gledališču, ampak na njegovih marginah, vendar pa bi bila avantgardna spoznanja in izkušnje (inovacije) kmalu pozabljene, če jih tradicija ne bi ohranila. Če se na obrobjih umetnosti dogajajo revolucije, se v tradicionalnih institucijah lahko dogaja samo evolucija; revolucije so izjeme, pa še v tem primeru se morajo zgoditi po poti evolucije.

Med specifikami klasičnega dramskega gledališča je gotovo *umetniška beseda* oziroma *igralčev govor*, ki je morda celo najpomembnejše izrazno sredstvo. Ker igralci govorijo v nacionalnem jeziku okolja, v katerem gledališče deluje, se s pomočjo gledališča razvija in ohranja zavest nacionalne identitete (pa tudi socialna pripadnost, običajno srednjemu razredu). Tradicionalna drama je tako pomembno kulturnopolitično sredstvo. V Sloveniji je v tem smislu v močno privilegiranem položaju oziroma je bila.

Danes se oblast za gledališče sicer ne zanima kaj dosti, некоč (še slabi dve desetletji nazaj) pa se je zelo. Vse oblasti so bile do nastopa sodobne medijske družbe zainteresirane za gledališče kot sredstvo za ideološko vzgojo in usmerjanje javnosti. Gledališka umetnost je bila tako rekoč vso zgodovino žrtev različnih družbenih (posvetnih in cerkvenih) interesov, redka so obdobja, ko je bilo gledališče resnično svoboden, odprt, demokratičen prostor javnosti, v katerem je nastopal civilni človek s svojimi problemi (najizrazitejši primer tega je morda angleška renesansa). Danes ima klasično dramsko gledališče polno svobodo, če je seveda dotirano iz javnih sredstev in se mu ni treba boriti s komercialnimi zahtevami trga; toda zaradi splošne družbene klime, predvsem popolne prevlade sodobne medijske kulture, je postalo nepomembna, obrobna umetnost, ki ima na družbo in posameznika zanemarljiv oziroma nikakršen vpliv. Zato je čedalje bolj »muzejsko«, ohranja se zaradi zgodovinske tradicije, namenjeno je bolj ali manj samo sebi (gledališčniki se največ ukvarjajo s svojimi umetniškimi in eksistencialnimi problemi ter le navidezno z dejanskimi problemi sodobnega človeka in družbe).

Klasično dramsko gledališče ima, vsaj zame, dve zelo pomembni družbeni funkciji: prva je v tem, da s svojo dejavnostjo ustvarja odprt, civilni *politični prostor* (kraj javne diskusije in polemike), druga pa, da je *katarzično*, občinstvu torej omogoča čustveno in miselno očiščenje ter etična spoznanja. Ključni problem je v tem, da danes katarza na kolektivni ravni ni možna, ker to preprečuje način

življenja sodobne družbe, ki je preveč fragmentirana in atomizirana (za skupinsko gledališko katarzo je potrebna relativno enovita skupnost gledalcev, ki jih povezujejo podobni čustveni in miselni vzorci ter vrednostni sistemi). Globinski katarzični učinek se v današnjem gledališču zgodi le pri posameznikih in še to izjemoma. Prostor katarze je s kolektivne družbene ravni prešel v intimno sfero posameznika (dogaja se med stenami stanovanj, v psihoterapevtskih posvetovalnicah ...). Prepričanje, da izvirna oblika katarze v današnjem dramskem gledališču ni možna, ni samo moja ugotovitev, večina gledaliških teoretikov in praktikov je tega mnenja. Pri snovanju repertoarja in umetniškega koncepta mariborske Drame to dejstvo resno upoštevam. Če že ne moremo ustvarjati močnih katarzičnih doživetij, lahko gledalcem vseeno ponudimo drugačne, sicer manj zavezujoče oblike miselnih spoznanj in čustvenih doživetij.

Glavno opravilo umetniškega vodje je oblikovanje splošne umetniške vizije gledališča in sestavljanje konkretnega programa (izbor dramskih besedil, angažiranje režiserjev, oblikovanje igralskih in drugih umetniških zasedb).

Preden sem pred dvema letoma ponovno prevzel vodenje mariborske Drame, sem veliko razmišljal, kakšen repertoar (dramski teksti, režijske postavitve) bi me danes sploh zanimalo, kaj bi me v teatru še lahko vznemirilo, pritegnilo, da bi užival in se ne dolgočasil (kar se mi v zadnjih letih dogaja pri večina predstav, ki jih po službeni dolžnosti moram videti; iz lastnega zanimanja grem pogledat zelo redko katero). Ugotovil sem, da je tisto, kar me v gledališču še vedno lahko prepriča in navduši, inteligenten, duhovit, zračen ..., subtilno naravnani klasični repertoar z elementi sodobnega postdramskega (alternativnega, avatgardnega) gledališča. Zenovska inteligenca v evropskem dramskem kontekstu. Preprostost, enostavnost, jasnost. Prednost imajo intelektualnejše vsebine in netipične komedijske zvrsti; gledalčevo percepcijo utemeljujem na razumsko-čutnem doživetju. No, približno v tem duhu sem potem začel program konkretno sestavljati.

Ena prvih in bistvenih lastnosti dramske umetnosti se mi je od nekdaj zdela *političnost*. Gledališče kot institucija je lahko pomembna politična (socialna, intelektualna) tribuna. Prek odra lahko vplivamo na javno mnenje s tem, da občinstvu z vsebino posredujemo določena vprašanja in optiko gledanja na stvarnost.

Na nek način se v pomenskem smislu več ukvarjam z gledalci kot s samimi ustvarjalci. Gledališče ustvarjamo zaradi gledalcev. Brez njih nas ni! Ko sestavljam repertoar, pogosto razmišljam o tem, kako bom z njim vodil gledalčevo percepcijo (doživljanje, razmišljanje). Klasično dramsko gledališče občinstvu omogoča različna čustvena doživetja in miselna spoznanja, je torej duševno sprostitveno in osveščevalno. To počne na dovolj udoben, vljuden način. Sodobna umetnost (postdramsko, alternativno dramsko gledališče) opravlja svojo osveščevalno nalogo veliko bolj neposredno in agresivno. Eden od postulatov sodobne umetnosti je vzbujanje *nelagodja*, povzročanje percepcijskih razpok, šokov, s čimer naj bi se premaknila gledalčeva perspektiva gledanja, doživljanja in razumevanja umetnosti ter hkrati stvarnosti.

Sodobna umetnost in gledališče se mi zdita veliko bolj reprezentančna, resničnejša glede na splošno družbeno in civilizacijsko situacijo, v kateri smo, saj sta bolj osveščevalni (čeprav pogosto uporabljata, vsaj zame, težko sprejemljive metode), kot je klasično gledališče, kjer percepcijsko udobje gledalce po navadi bolj uspava, kot prebuja.

Eden od problemov gledališča, ki me osebno najbolj prizadeva, je, da danes ni mogoče ustvarjati *satvične umetnosti*. Današnja umetnost (tako klasična kot sodobna) je skoraj izključno tamasična (prevlada elementa zemlja in voda) ali radžastična (prevlada elementa ogenj). Zaradi splošnih družbenih in civilizacijskih razmer, v katerih živimo, je v javnih (skupnostnih) okoljih, kamor sodi gledališče, satvo (to je energijsko vibracijo kvalitete elementa zrak in eter) izjemno težko (ali skoraj nemogoče) ustvariti.

Če samo bežno primerjate kakšno sliko iz obdobja renesanse, npr. Botticellijevo *Rojstvo Venere*, in vsebine vizualnih sporočil, ki jih v nekaj minutah večernega dnevnika dobite s televizijskega ekrana, vam bo vse jasno ... Umetniki niso krivi, da je stanje v današnjih umetnostih takšno, kot je! Umetniki so samo najbolj senzibilni detektorji in mediji družbenega dogajanja.

Na planetu sicer še vedno obstajajo energetska področja s čisto satvično energijo. Toda kaj nam to koristi, če ni satve v kolektivnem astralu okolja, v katerem živimo in ustvarjamo, torej v Sloveniji, v Mariboru, v SNG Maribor?! V nesatvičnem okolju se satvične umetnosti ne da ustvarjati! Kvečjemu lahko ljudje, ki vemo, za kaj gre, poskušamo na posreden, neopazen način (kar počnem sam) dvigovati splošni energetski tonus okolice in ljudi, s katerimi vsak

dan soustvarjam in živim. (Ne maram neposrednega, agresivnega provociranja in spreminjanja obstoječih okoliščin, ker to pri večini ljudi izzove odpor, kar vodi v fanatizem, nasilje, nerešljive konflikte ...)

Polja satve se lahko danes najdejo ali začasno vzpostavijo predvsem v manjših, intimnih okoljih (npr. v ašramih in drugih svetih krajih, na geomantičnih točkah v naravi, na duhovnih prireditvah, ki odpirajo srčno čakro, v prijateljskem okolju dobrosrčnih, razsvetljenih ljudi ...). Izjemoma jih lahko najdemo tudi na umetniških prireditvah, predvsem na koncertih klasične ali new age glasbe.

Satvično umetnost v osnovi predstavlja klasično gledališče (utemeljeno na trojnem idejnoestetskem načelu: »dobro–lepo–resnično«). Vsebinsko gre za prefinjene in harmonično izpeljane zgodbe (grška tragedija je tipični primer). Gledalca s pomočjo katarze energetsko zdravijo, v njem spodbujajo prefinjena občutja in visoka etična spoznanja. Radžastična umetnost izraža enostransko moč strasti, skrajnosti; pri gledalcih lahko izzove odpor, agresivnost in razdiralna čustva (vsebinsko so to ponavadi krute črne igre); tamasična umetnost izraža slaboumnost, neobčutljivost, topost (vsebinsko predstavlja prazne komedije in smešnice, bleščeče spektakle in ceneni kič), gledalce uspava in poneumlja.

Namerno se izogibam težkih tem (posebej agresivnih črnih iger z brutalno vsebino), vsebinam z močno negativno energetsko avro in globoko destrukktivno vibracijo, ker teh energij skozi predstavo preprosto ni mogoče očistiti in transformirati. Zdelo bi se mi neetično in karmično sporno, če bi na gledalce »zlivali golida umazane gnojnice« in jih potiskali v še večji tamas, v katerem večina tako ali tako ves čas živi ...

Izbiram zgodbe in teme, s katerim lahko odpiramo globlje dimenzije resničnosti, osredotočam se na arhetipske, mitološke, sanjske vsebine kolektivnega astrala (evropske in slovenske podzvesti). Izogibam se vsebinam, ki jih je mogoče videti na televiziji v večernem dnevniku ali v sentimentalnih žajfnicah ter poneumljajočih humorističnih nadaljevankah, vsebinam črnih kronik in drugih zgodb v rumenem tisku.

Večina besedil, ki jih dam na program, pripada klasičnemu slovenskemu in svetovnemu repertoarju prejšnjih stoletij ali modernizmu 20. stoletja. Presenečen ugotavljam, koliko starih zgodb je še vedno aktualnih. V bistvu je prek preteklosti mogoče sodobnost videti bolj jasno. S tem ozaveščamo arhetipe, ki tvorijo temelje

evropske in slovenske kolektivne in posameznikove osebnosti. Repertoar klasičnega dramskega gledališča je pravzaprav most med preteklostjo in sodobnostjo, medtem ko je program sodobnega (postdramskega ali ne več dramskega) gledališča predvsem ali samo izraz duha današnjega stanja.

Zdi se mi pomembno, da na odru uporabljamo postopke »estetske distance«, to je način estetizacije stvarnosti, da iz *iluzije* preidemo k *aluziji*, kar pomeni, da z umetniškimi prijemi iz konkretne realnosti ustvarjamo *drugo (fiktivno) realnost*, ki je še vedno realnost, vendar transformirana v višjo energetske frekvenco. Tudi zelo težke (boleče, grozljive) teme lahko povemo tako, da gledalcev od njih ne bomo odvrnili, ampak jim omogočili, da jih čustveno doživijo in miselno ozavestijo. Če pri gledalcu izzovemo odpor zaradi vsebine, nismo dosegli drugega kot njegovo čutno-čustveno frustracijo. Destruktivna energija se ni zmanjšala, ampak samo še povečala. (Kar se danes v teatru, še bolj pa pri filmu in televiziji, zelo pogosto dogaja.)

Načelo estetizacije in sublimiranja stvarnosti, ki ga kot režijski prijem v svojem repertoarju najpogosteje zagovarjam, je pravzaprav posodobljen klasični model estetske percepcije. Ta način je v marsičem v nasprotju s komunikacijskimi načeli sodobne umetnosti, ki ima za cilj, da gledalca (prejemnika sporočila) vrže iz ravnotežja, s čimer mu želi odpreti nove horizonte razumevanja stvarnosti.

5.

Mislim, da imata zen in sodobna zahodna umetnost (tudi postdramsko gledališče) dosti podobnosti. Toda zen (kot duhovna praksa ali kot umetniška zvrst) je predvsem način življenja. To je nekaj, kar živiš, ne nekaj, kar ustvarjaš kot delo, stvaritev, ki je namenjena drugim. Umetnost na najvišji ravni postane spontana meditacija, ta pa se prelije v avtentičen način življenja. Človek je samemu sebi umetnina, ki jo ustvarja skozi svojo vsakdanjost. Potreba, da bi še ustvarjal kaj izven sebe, se v kar koli ali kogar koli »podaljševal«, »presegal«, izgine. Popolnost, življenje, ki ga iščeš in ustvarjaš v obliki umetniškega dela, postaneš ti sam.

Mogoče takšen umetnik, ki je pravzaprav razsvetljeni človek, tu in tam ustvari še kakšen majhen detajl, kakšen umetniški okrasek subtilne lepote. Vsekakor pa nič zavezujočega, velikega; nič

spektakularnega, ambicioznega, megalomanskega, torej nič takega, kar zapolnjuje večino prostorov zahodne umetnosti.

Klasično dramsko gledališče je koristno za *zdravje civilne družbe*, za ljudi, ki so versko, duhovno, politično in sicer neopredeljeni, torej za vse, ki zmorejo *dvomiti*, ki se lahko znajdejo sredi velikih življenjskih (ontoloških, metafizičnih) dilem. Umetniško gledališče se razvije, ko se osvobodi verskih in drugih ideoloških okovov (npr. grška tragedija ali angleška renesančna drama). Dramsko gledališče je *luciferski (prometejski) posel*. Samo padli angeli se lahko sprašujejo o smislu življenja. Ker imajo grešniki praviloma zanimivejše življenje kot svetniki, so že od nekdaj glavni vir navdiha odrske umetnosti. Poznamo tudi verske oblike gledališča, vendar te niso drame v pravem pomenu, temveč samo moralitete, mirakli, misteriji, ki so namenjeni temu, da se vera v Boga, ki že tako ali tako obstaja, še poglobi.

Drama ni hvalnica življenja in Boga, ampak njegova refleksija in kritika. Problemizira tako božanstva in verske resnice kot oblastnike in posvetne zakone. Izraža eksistenco v njeni razgaljenosti, kozmično dramo človeka, ki je bil »izgnan iz raja« ... Šele ob soočenju s silami kaosa, s temo in zlom lahko pride do očiščenja in razsvetljenja.

Verniki v spoznavnoetičnem smislu dramskega gledališča ne potrebujejo. Potrebujejo pa, kot je dejal že Platon, hvalnice, ki jih bodo peli svojim božanstvom in najvišji resnici, tako kot politiki, državniki in generali potrebujejo proslave in parade, ob katerih lahko častijo svojo moč in pomembnost.

Dvom je pomemben za človekov razvoj, za ustvarjalni napredek. Vernik nima kam napredovati, se razvijati (ker je s svojo vero za večno zapečaten, odrešen), razmišljujoč človek pa! Gledališče je zato namenjeno razmišljujočim ljudem, ljudem, ki (še) iščejo. Dvom zagotavlja svobodo. In gledališče je svetišče svobode! – Stvari moramo razumeti iz njihovega bistva, torej vedeti, čemu je kaj izvorno namenjeno, in to spoštovati.

Včasih se samemu sebi zazdim kot upokojeni *Prospero* iz Shakespearovih igr *Vihar*, kjer prav on izreče eno najlepših izjav v dramski književnosti: »*Iz take smo snovi kot sanje, in življenje naše majhno obdaja spanje*«. – Predstava je končana, jaz pa v svoji vlogi še kar vztrajam. Kakor koli, »čeprav pripadam temu svetu, nisem ta svet«!

(Februar 2009: neobjavljeno besedilo, prvotno sestavni del avtorjeve knjige *Lotosov cvet nad vodno gladino*, objavljene jeseni leta 2011)

DRUGI DEL
Uprizoritve Drame SNG Maribor
2007–2013

Fotogalerija z zasedbami ustvarjalcev

Avtorji fotografij

Matej Kristovič, Tiberiu Marta, Sandra Požun,
Maksimiljan Selinšek, Petra Štrukelj, Damjan Švarc

Vir

Arhiv SNG Maribor

Michael Frayn KOPENHAGEN

Koprodukcija s Festivalom Ex Ponto Ljubljana

Režiser **Sebastijan Horvat**

Premiera 3. februar 2007

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Margrethe Veronika Drolc

Bohr Peter Boštjančič

Heisenberg Radko Polič k. g.

Prevajalka Darja Hribar *Scenografinja in oblikovalka luči* Petra Veber *Kostumografinja* Belinda Radulović *Lektor* Janez Bostič *Avtor glasbe* Tomaž Grom *Avtor videa* Nejc Saje *Vodji predstave* Janez Masilo Polonca Rajšp *Šepetalka* Polonca Rajšp

Jean-Baptiste Poquelin Molière

PLEMENITI MEŠČAN

Režiser Vito Taufer

Premiera 23. februar 2007

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Gospod Jourdain, <i>meščan</i>	Vlado Novak
Gospa Jourdain, <i>njegova žena</i>	Milada Kalezić
Lucija, <i>Jourdainova hči</i>	Pia Zemljič / Eva Kraš
Kleont, <i>zaljubljen v Lucijo</i>	Kristijan Ostanek
Dorimena, <i>markiza</i>	Ksenija Mišič
Dorant, knez, <i>Dorimenin ljubimec</i>	Davor Herga
Nikolina, <i>Jourdainova služkinja</i>	Mateja Pucko
Koviel, <i>Kleontov sluga</i>	Nenad Tokalič
Učitelj <i>glasbe</i>	Jaki Jurgec k. g.
Mufti	Jaki Jurgec k. g.
Plesni učitelj	Ivica Knez
Borilni učitelj	Iztok Bevk
Učitelj filozofije	Tadej Toš
Krojaški mojster	Zvone Funda
Lakaj	Viktor Meglič

GLASBENIKI Jakob Saje, bas klarinet Blaž Mijovič, sopran saksofon Vasko Lukas, fagot Rok Volk, tenor saksofon Renato Ribič, krilovka, trobenta Simon Krečič, Olga Pečeny, klavir Davor Plamberger, Martin Bajde, tolkala

OPERNE PEVKE IN PEVCI Regina Schultz, Dada Kladénik, mezzosopran
Gregor Zavec, tenor Alfonz Kodrič, bas

BALETNI PLESALCI IN PLESALKE Sytze Jan Luske, Iñaki Urrutia, Stefan Banica, Blaga Stojčeva, Hristina Stojčeva, Marta Voinea

Prevajalec in dramaturg Primož Vitez *Scenograf* Branko Hojnik *Kostumografinja* Barbara Podlogar *Skladatelj, vodja glasbenih priprav* Andrej Goričar *Koreografinja* Valentina Turcu *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalec svetlobe* Franci Rampre *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjevič *Asistentka kostumografije* Jenny Štumberger *Pomočnik vodje glasbenih priprav* Srečko Kovačič *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Platon, Peter Ternovšek
SOKRATOV ZAGOVOR

Po besedilu Platonove Apologije

Premiera 13. april 2007

Komorni oder

NASTOPAJOČ

Peter Ternovšek

Prevajalec Anton Sovre Pripredba besedila in režija Peter Ternovšek Svetovalec Vili Ravnjak Lektorica Metka Damjan Oblikovalec svetlobe Franci Rampre Vodja predstave in šepetalka Polonca Rajšp

Tone Partljič

ZA NACIONALNI INTERES

Režiser Jaša Jamnik

Premiera 11. maj 2007

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Maks Kosi, *vinogradnik in župan* Peter Boštjančič
 Marta Kosi, *njegova žena* Irena Varga
 Anita Kosi, *njuna hči* Mateja Pucko
 Jožko Ovčar, *kmetijski minister,*
predsednik Stranke obdelovalcev Slovenije (SOS) Tadej Toš
 Zmagoslava Maček, *ministrica za kulturo* Barbara Jakopič Kraljevič
 Mihaela Ložar, *predsednica občinskega odbora SOS* Alenka Cilenšek
 Jožef Dreisibner, *zdomec* Miloš Battelino
 Franc Bauman, *zdomec* Iztok Bevk
 Marija Lovrec, *Kosijeva sosed* Sonja Blaž k. g.
 Štefka Cunder, *upokojena učiteljica, pesnica* Irena Mihelič
 Valentin Potres, *pomožni škof* Zvone Funda
 Huso, *portir* Davor Herga
 Klander, *politik* Ivica Knez
 Stefan Bauman, *starec* Bojan Marošević

Dramaturginji Maja Borin, *Tanja Lužar* *Scenografinja* Barbara Matul Kalamar *Kostu-*
mografinja Ana Matijević *Skladatelj* Gregor Strniša *Lektor* Simon Šerbinek *Obliko-*
valec svetlobe Franci Rampre *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Asistent režiserja*
 Miroslav Martinuzzi *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Federico Fellini, Tullio Pinelli, rokgre

LA STRADA

Po scenariju istoimenskega Fellinijevega filma

Dodatni program — koprodukcija z Narodnim domom Maribor in GlZ Stari Maribor

Režiser **Bojan Labovič**

Premiera 3. julij 2007

ŠD Branik – na prostem v Ljudskem vrtu Maribor

NASTOPAJOČI

Puppela Irena Varga

Humberto Miloš Battelino

Bepo Davor Herga

Glas Alenka Cilenšek k. g.

Priredba filmskega scenarija rokgre Dramaturginja Tanja Lužar Scenograf Samo Lapajne Kostumografinja Belinda Radulović Izbor glasbe Bojan Labovič Lektor Simon Šerbinek Oblikovalec svetlobe David Orešič Oblikovalka maske Mirjana Djordjević Vodja predstave Milan Goltes Šepetalka Karmen Živko

Maja Borin
VILINČEK

Po motivih Minolijevega *Vilinčka z Lune*

Režiserka **Branka Nikl Klampfer**

Premiera 20. september 2007

Mali oder

NASTOPAJOČI

Vilinček	Matevž Biber
Medo	Iztok Bevk / Davor Herga
Milko	Ivica Knez
Cepetulja	Eva Kraš
Žabonka	Mateja Pucko / Mojca Simonič
Pavlihec	Viktor Meglič

Dramaturginja Maja Borin *Scenografka in kostumografka* Vasilija Fišer *Glasbeni opremljevalec in koreograf* Ivica Knez *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalec svetlobe* Franci Rampre *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodji predstave* Janez Masilo, Milan Goltes

Avtorski projekt **Diega de Bree**

MALI PRINC

Po motivih literarnih del Antoina de Saint-Exupéryja *Mali princ* in
Veter, pesek in zvezde

Koprodukcija s Festivalom Ex Ponto (Kulturno društvo B-51 Ljubljana)

Premiera **22. september 2007**

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Mali princ **Tijuana Križman**, plesalka Baleta SNG Maribor

Glasova **Peter Boštjančič**

Ksenija Mišič

Izbor besedila in glasbe, režiser, koreograf, scenograf Diego de Brea *Oblikovalec videoprojekcij* Matej Modrinjak *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Asistentka za sceno in kostume* Jenny Štumberger *Vodja predstave* Polonca Rajšp

Eugène Ionesco

NOSOROGI

Režiser Vito Taufer

Premiera 23. november 2007

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Gospodinja	Mirjana Šajinović
Prodajalka	Mateja Pucko
Jean	Tadej Toš
Bérenger	Vlado Novak
Natakarica	Eva Kraš
Prodajalec	Iztok Bevk
Stari gospod	Bojan Marošević
Logik	Davor Herga
Gostilničar	Viktor Meglič
Daisy	Ksenija Mišič
Gospod Papillon	Nenad Tokalić
Dudard	Kristijan Ostanek
Botard	Nejc Ropret
Gospa Boeuf	Irena Varga
Gasilec	Matevž Biber
Starček	Zvone Funda
Starčkova žena	Alenka Cilenšek
Pisarniški pomočnik	Ivica Knez

Prevajalec in dramaturg Primož Vitez *Scenograf* Branko Hojnik *Kostumografinja* Barbara Podlogar *Skladatelj* Andrej Goričar *Koreografinja* Valentina Turcu *Oblikovalec svetlobe* Pascal Mérat *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Asistentka kostumografinje* Jenny Štumberger *Asistent režiserja* Miroslav Martinuzzi *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Ivan Cankar

LEPA VIDA

Režiser Sebastijan Horvat

Premiera 19. januar 2008

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Lepa Vida	Nataša Matjašec
Njena mati	Barbara Jakopič Kraljevič
Poljanec	Aljoša Ternovšek k. g.
Mrva	Matevž Biber
Dioniz	Nejc Ropret
Damjan	Miloš Battelino
Dolinar	Jose k. g.
Milena	Mateja Pucko
Zdravnik	Kristijan Ostanek

PLESALCI Anita Čanadi, Nika Mlekuš, Maša Okorn, Anja Štruc, Jure Masten

Dramaturginja Maja Borin *Scenografinja* Petra Veber *Kostumografinja* Belinda Radulović *Skladatelj* Drago Ivanuš *Koreografinja* Anita Čanadi *Oblikovalka svetlobe* Petra Veber *Avtor videa* Nejc Saje *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjevič *Sodelavka za fotografijo* Petra Štrukelj *Asistentka dramaturgije (AGRFT)* Ksenija Repina *Vodja predstave* Janez Masilo *Šepetalka* Polonca Rajšp

Slavenka Milovanović Pregelj, Ivana Vujić

INTIMNI AVTOPORTRET FRIDE KAHLO

Režiserka Ivana Vujić

Premiera 6. marec 2008

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Frida Kahlo Persona	Milada Kalezić
Frida Kahlo	Nataša Matjašec
Diego Rivera, <i>njen mož, slikar</i>	Miloš Battelino
Lupe Marin, <i>njegova bivša žena</i>	Mateja Pucko
Cristina Kahlo, <i>Fridina sestra</i>	Mirjana Šajinović
Guillermo Kahlo, <i>Fridin oče</i>	Bojan Marošević
Matilde Kahlo, <i>Fridina mati</i>	Barbara Jakopič Kraljevič
Lev Trocki	Nejc Ropret
Natalia Sedova, <i>njegova žena</i>	Barbara Jakopič Kraljevič
André Breton, <i>pesnik</i>	Matija Stipanič
Jacqueline Lamba Breton, <i>njegova žena</i>	Mateja Pucko
Nickolas Muray, <i>fotograf</i>	Iztok Bevk
Prvi čuvaj muzeja	Viktor Meglič
Drugi čuvaj muzeja	Bojan Koletnik k. g.
Obiskovalci	Mirjana Šajinović
	Viktor Meglič
	Nejc Ropret

PLESALCI IN STATISTI Roa Raut, Ines Urošević, Metka Masten, Mircea Golescu, Slavčo Stoleski, Catarina Meneses

Prevajalec in lektor Janez Bostič *Dramaturginji* Slavenka Milovanović Pregelj, Tanja Lužar *Scenografinja in kostumografinja* Dušica Knežević *Glasbena opremljevalka* Ivana Vujić *Koreografinja* Valentina Turcu *Oblikovalka videoprojkcij* Svetlana Volic *Oblikovalec svetlobe* Franci Rampre *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Asistentka scenografije in kostumografije* Jenny Štumberger *Vodja predstave* Janez Masilo *Šepetalka* Karmen Živko

Tennessee Williams

TRAMVAJ POŽELENJE

Režiser Damir Zlatar Frey

Premiera 3. april 2008

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Blanche	Ksenija Mišič
Stella	Eva Kraš
Stanley	Tadej Toš
Mitch	Peter Boštjančič
Eunice, Mehičanka	Irena Varga
Steve	Davor Herga
Pablo	Ivica Knez
Zdravnik	Zvone Funda
Bolničarka	Irena Mihelič
Mladenič	Matevž Biber
Pablova žena	Anja Rošker k. g.
Allan	Janez Klenovšek k. g.
Allanov ljubimec	Žiga Gorup k. g.

STATISTI Nejc Dougan, Simon Mesarič, Silvester Gorjup, Marko Kralj, Pankracij Podgornik, Primož Ademovič

GLASBENI IZVAJALCI IN PEVCI Aleksandra Ptičar, Boris Harfman (člana Ansambla Lado, Zagreb), Roko Crnić, Hrvoje Crnić Boxer

Glasba je bila posneta v Studiu Futura/WMB Studio, Gračani, Zagreb 2007/2008.

Prevajalec Zdravko Duša *Prيرهjevalca besedila* Dora Delbianco, Damir Zlatar Frey
Dramaturginja Dora Delbianco *Scenograf in koreograf* Damir Zlatar Frey *Kostumograf*
Toni Plešić *Skladatelj* Hrvoje Crnić Boxer *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalec svetlobe*
Zlatko Kocbek *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Asistent režiserja* Ivica Knez
Asistentka scenografa in kostumografa Jenny Štumberger *Vodja predstave* Milan Goltes
Šepetalka Polonca Rajšp

David Ives

VSE OB PRAVEM ČASU

Režiser Matjaž Latin

Premiera 9. maj 2008

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Besede, besede, besede

Milton Matija Stipanič
 Swift Kristijan Ostanek
 Kafka Mirjana Šajinović

Blablon stolp

Gorf Kristijan Ostanek
 Kanaflit Nejc Ropret
 Evnuh Matija Stipanič
 Poslovna ženska Maša Židanik Bjelobrk
 Svečenica Mirjana Šajinović

Dr. Fritz ali sile svetlobe

Maria, dr. Fritz Mirjana Šajinović
 Tom Kristijan Ostanek

Variacije na temo smrti Trockega

Trocki Nejc Ropret
 Gospa Trocka Maša Židanik Bjelobrk
 Ramon Kristijan Ostanek

Leti čas

Horacij Matija Stipanič
 Maja Maša Židanik Bjelobrk
 Steve Irwin Nejc Ropret

Prevajalka Tina Mahkota *Dramaturginja* Tanja Lužar *Scenograf* Marko Japelj *Kostumograf* Andrej Gabron *Skladatelj* Sebastijan Duh *Koreografinja* Daša Rashid *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak *Oblikovalec videoprojekcij* Nejc Saje *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Janez Masilo *Šepetalka* Karmen Živko

William Shakespeare

VIHAR

Koprodukcija Slovenskega mladinskega gledališča Ljubljana, Slovenskega narodnega gledališča Maribor, Cankarjevega doma Ljubljana in Slovenskega stalnega gledališča Trst

Režiser **Vito Taufer**

Premiere **19. september 2008** v Veliki dvorani SNG Maribor

29. september 2008 v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma

13. februar 2009 v SSG Trst

NASTOPAJOČI

Alonso, *neapeljski kralj* **Peter Boštjančič**, Drama SNG Maribor

Sebastian, *njegov brat* **Kristijan Ostanek**, Drama SNG Maribor

Prospero, *pravi milanski knez* **Robert Prebil**, SMG Ljubljana

Antonio, *njegov brat, samozvani milanski knez*.. **Matej Recer**, SMG Ljubljana

Ferdinand, *sin neapeljskega kralja* **Matevž Biber**, Drama SNG Maribor

Gonzalo, *pošten star svetnik* **Sandi Pavlin**, SMG Ljubljana

Adrian, *dvorjan* **Nejc Ropret**, Drama SNG Maribor

Francisco, *dvorjan* **Davor Herga**, Drama SNG Maribor

Kaliban, *suženj, grd divjak* **Boris Kos**, SMG Ljubljana

Vinko, *strežnik* **Ivan Peternelj**, SMG Ljubljana

Štefan, *kuhar* **Dario Varga**, SMG Ljubljana

Kapitan **Ivan Godnič**, SMG Ljubljana

Šef palube in duh **Sebastijan Starič** k. g.

Miranda, *Prosperova hči* **Maša Tiselj** k. g.

Ariel, *zračni duh* **Uroš Maček**, SMG Ljubljana

Junona **Lara Komar**, SSG Trst

Mornar in duh **Dušan Teropšič** k. g.

Nimfe in duhovi **Aglaja Dvanajščak**, **Anna Gračova**, **Metka Masten**, **Mihaela**

Matis, **Ana Tina Petkovšek**, **Cleopatra Purice**, **Roua-Cornelia Raut**, **Blaga**

Stojčeva, **Hristina Stojčeva**, **Ines Urošević** – Balet SNG Maribor

Mornarji in duhovi **Stefan Banica**, **Denes Darab**, **Mircea Goleescu**, **Vadim**

Kurgajev, **Vasilij Kuzkin**, **Sytze Jan Luske**, **Gabriel Marin**, **Christian**

Popovici – Balet SNG Maribor

Pianist **Andrej Goričar** k. g.

Prevajalec Andrej Rozman Roza *Dramaturga* Uršula Cetinski, Tomaž Toporišič
Scenograf, *kostumograf* Janez Janša *Skladatelj* Andrej Goričar *Koreograf* Branko
Potočan *Lektorica* Mateja Dermelj *Oblikovalec svetlobe* Stefan Pfeistlinger
Oblikovanje videa Restart d. o. o. *Oblikovalec zvoka* Marko Gutman *Korepetitorka*
Dada Kladenik *Asistent scenografa* Matjaž Arčan *Asistentka kostumografa* Jenny
Štumberger *Asistent oblikovalca svetlobe* Tomaž Bezjak *Vodja predstave* Janez
Masilo *Šepetalka* Polonca Rajšp

Katarina Klančnik Kocutar

KRALJ MATJAŽ

Po slovenskih ljudskih motivih

Koprodukcija z Lutkovnim gledališčem Maribor

Režiserka in oblikovalka likovne podobe **Breda Varl**

Premiera 27. september 2008

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Mojca Simonič, Drama SNG Maribor

Viktor Meglič, Drama SNG Maribor

Ivica Knez, Drama SNG Maribor

Petra Caserman, Lutkovno gledališče Maribor

Metka Jurc, Lutkovno gledališče Maribor

Maksimiljan Dajčman, Lutkovno gledališče Maribor

Dramatizacija Katarina Klančnik Kocutar *Dramaturginja* Tanja Lužar *Glasba* Janez Dovč *Lektorica* Metka Damjan *Oblikovalec svetlobe* Franci Rampre *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Ivan Cankar

ZA NARODOV BLAGOR

Režiser Sebastijan Horvat

Premiera 21. november 2008

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Aleksij pl. Gornik	Vlado Novak
Dr. Anton Grozd	Radko Polič k. g.
Katarina	Barbara Jakopič Kraljevič
Matilda	Eva Kraš
Dr. Pavel Gruden	Peter Boštjančič
Helena	Nataša Matjašec
Jožef Mrmolja	Davor Herga
Klander	Bojan Marošević
Mrmoljevka	Irena Varga
Julijan Ščuka	Vlado Vlaškalič k. g.
Siratka	Nejc Ropret
Fran Kadivec	Kristijan Ostanek
Profesor Kremžar	Miloš Battelino
Stebelce	Viktor Meglič
Magdalena, hišna	Mojca Simonič
Gabrijel, občinski svetnik	Zvone Funda
Peter, sluga	Ivica Knez
Natakarji	Jana Jarc, Anja Rošker, Anja Štruc, Elvis Berljak, Rok Kravanja

Dramaturg Krištof Dovjak *Scenografinja* Petra Veber *Kostumografinja* Belinda Radulović *Skladatelj* Drago Ivanuša *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka svetlobe* Petra Veber *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjevič *Vodja predstave* Janez Masilo *Šepetalka* Polonca Rajšp

Voltaire

KANDID ALI OPTIMIZEM

Režiserka Ivana Djilas

Premiera 17. januar 2009

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Kandid Vladimir Vlaškalić
Pangloss Peter Boštjančič
Kunigunda Mateja Pucko
Starka Irena Varga
Kakambo Nejc Ropret
Martin, Drugi bulgarski vojak, Vojak jezuit Matevž Biber
Paquette, Gostilničarka Mirjana Šajinović
Gospodična Clairon, Prvi bulgarski vojak,
Vojak jezuit Maša Židanik Bjelobrk
Gospod Baron, Guverner, Pococurante, Kapitan Miloš Battelino
Vélíki inkvizitor, Črnc, Gostilničar, Brat Giroflée Davor Herga
Baron mlajši, Don Isakar, Mornar, Kralj dežele Eldorado Matija Stipanič

Prevajalec romana Primož Vitez *Avtorici odrske priredbe romana* Tatjana Doma, Ivana Djilas *Dramaturginja* Tatjana Doma *Scenograf* Branko Hojnik *Kostumografinja* Jelena Proković *Skladatelj* Boštjan Gombač *Avtor videa* Nejc Saje *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Jelena Proković *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Glasbeni izvajalci Godalni kvartet Godalika (Jelena Ždrale *prva violina*, Klemen Bračko *druga violina*, Matjaž Sekne *viola*, Klemen Hvala *violončelo*)

Joe Orton

PORNOSKOP ALI KAJ JE VIDEL BATLER

Režiserka Mateja Kolečnik

Premiera 27. februar 2009

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Doktor Prentice	Matjaž Tribušon k. g.
Geraldine Barclay	Ksenija Mišič
Gospa Prentice	Milada Kalezić
Nicholas Beckett	Kristijan Ostanek
Doktor Rance	Vlado Novak
Narednik Match	Bojan Marošević
Deus ex machina	Ivo Mojzer k. g.

Prevajalka Alja Predan *Dramaturginja* Tanja Lužar *Scenograf* Ivo Knezović *Kostumografinja* Mirjana Zagorec *Skladatelj* Coco Mosquito *Koreograf* Miha Lampič *Avtor songa* Gregor Fon *Lektorica* Metka Damjan *Oblikovalec svetlobe* Franci Rampre *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Janez Masilo *Šepetalka* Polonca Rajšp

Glasbeni izvajalci Predrag Martinjak, Adam Matijević, Berko Muratović, Igor Pavlica, Bruno Grošič, Romano Hantih, Gordan Tudor, Goran Muratović

No-igre

VETER V VEJAH BOROV

Avtorji besedil *Kan'ami* (Hachinoki), *Zeami* (Kantan),
Zenchiku (Kumasaka), *Zeami* (Sekidera Komachi)

Režiser Jernej Lorenci

Premiera 13. marec 2009

Mali oder

NASTOPAJOČI

Nataša Matjašec Rošker

Mateja Pucko

Vladimir Vlaškalić

Matevž Biber

Matija Stipanič

Zvezdana Novaković k. g.

Anush Apoyan k. g.

Prevajalka Barbara Rovan *Dramaturg* Nebojša Pop-Tasić *Scenograf* Branko Hojnik
Kostumografinja Belinda Radulović *Skladatelj* Branko Rožman *Oblikovalec svetlobe*
David Orešič *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja*
predstave Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Henrik Ibsen

PEER GYNT

Režiser Janusz Kica

Premiera 15. maj 2009

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Peer Gynt	Branko Šturbej k. g.
Aase, njegova mati	Milada Kalezić
Solveig	Eva Kraš
Ingrid, Zelena, Anitra	Ksenija Mišič
Starešina, Glas (Veliki Zvijač), Eberkopf, Begriffenfeldt, Suhec	Aleš Valič k. g.
Kovač Aslak, Najstarejši dvorni trol, Deček, Trumpeterstraale, Kapitan, Norec	Kristijan Ostanek
Mladenka, Gorjanka, Puščavska deklica, Trolska vešča, Služabnica, Norica	Mateja Pucko
Mladenka, Gorjanka, Puščavska deklica, Trolska vešča, Služabnica, Norica	Mirjana Šajinović
Mladenka, Gorjanka, Puščavska deklica, Trolska vešča, Služabnica, Norica	Maša Židanik Bjelobrk
Ženin (Mads Moen), Trol, Kuhar	Matija Stipanič
Mladenič, Trol, Mr. Cotton, Felah, Nostromo, Domačin	Nejc Ropret
Mladenič, Trol, Opica, Ballon, Sodnik, Norec, Mornar, Opica	Matevž Biber
Mladenič, Potnik, Gumbar	Tadej Toš
Kmetica iz Haegstada, Husein, Domačinka, Trol	Irena Mihelič
Kmet iz Haegstada, Dovrejski starina	Miloš Battelino

Prevajalec Milan Jesih *Dramaturginja* Diana Koloini *Scenograf* Marko Japelj *Kostumografinja* Bjanka Adžić Ursulov *Skladatelj* Arturo Anecchino *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka odrskega giba* Valentina Turcu *Oblikovalec svetlobe* Franci Rampre *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Janez Masilo *Šepetalka* Polonca Rajšp

Vili Ravnjak

POTOVANJE V RIM (CARAVAGGIO)

Režiser Sebastijan Horvat

Premiera 9. oktober 2009

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Michelangelo Merisi da Caravaggio	Vladimir Vlaškalić
Lucia Aratori, Francesca Baglione	Maša Žilavec
Giovanni Baglione	Peter Boštjančič
Francesco Maria Del Monte	Aleš Valič k. g.
Matteo Contarelli	Davor Herga
Gospodična Phyllis	Nataša Matjašec Rošker
Grazia Lena	Eva Kraš
General Holefern	Matjaž Tribušon k. g.
Ranuccio Tomassoni	Blaž Setnikar k. g.
Giulio	Matevž Biber
Toto	Kristijan Ostanek
Mihael	Viktor Meglič
Forfaks	Matija Stipanič
Metatron	Ivica Knez
Kasiel	Anja Bornšek
Uriel	Vlasta Veselko
Zagzagel	Mojca Kasjak

Dramaturginja Maja Borin *Scenografinja* Petra Veber *Kostumografinja* Belinda Radulović *Skladatelj* Drago Ivanuša *Koreografinja* Jana Menger *Avtor videa* Nejc Saje *Oblikovalka svetlobe* Petra Veber *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Asistentka za koreografijo* Anja Bornšek *Vodji predstave* Milan Goltes, Uroš Kus *Šepetalka* Karmen Živko

Aleksander Sergejevič Puškin

PRAVLJICA O CARJU SALTANU

Koprodukcija z Mini teatrom Ljubljana

Režiser Aleksander Anurov

Asistentka režiserja Nataša Matjašec Rošker

Obnovitvena premiera 5. november 2009

Mali oder

NASTOPAJOČI

Nataša Matjašec Rošker

Viktor Meglič

Ivica Knez

Prevajalec Oton Župančič *Scenografika in izdelovalka lutk* Ana Viktorova *Kostumografinja* Ana Savić Gecan *Skladatelj* Mitja Vrhovnik Smrekar *Oblikovalec svetlobe in zvoka* Nace Hočevnar *Asistent oblikovalca svetlobe* Zlatko Kocbek *Asistent oblikovalca zvoka* Gorazd Vever *Lektorja* Mateja Dermelj, Janez Bostič *Izdelava scene* Ana Viktorova, Zdenko Majaron *Vodja predstave* Uroš Kus *Šepetalka* Karmen Živko

Bertolt Brecht

MALOMEŠČANSKA SVATBA

Režiserka Mateja Kolečnik

Premiera 5. december 2009

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Nevestin oče	Peter Boštjančič
Ženinova mati	Irena Varga
Nevesta	Mateja Pucko
Njena sestra	Maša Žilavec
Ženin	Nejc Ropret
Njegov prijatelj	Vladimir Vlaškalić
Žena	Ksenija Mišič
Njen mož	Davor Herga
Mladi moški	Matija Stipanič

Prevajalca Eduard Miler, *Irena Novak Popov* *Prevajalec* *Balade o deviškosti* Andrej Rozman Roza *Dramaturginja* Tanja Lužar *Scenograf* Henrik Ahr *Kostumograf* Alan Hranitelj *Skladatelj* Mitja Vrhovnik Smrekar *Koreografinja* Magdalena Reiter *Oblikovalec svetlobe* Franci Rampre *Lektorica* Metka Damjan *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Korepetitorica* Zvezdana Novaković *Asistent režiserke* Uroš Nikolić *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Polonca Rajšp

Boris Vian

BEBOP

Režiser Vito Taufer

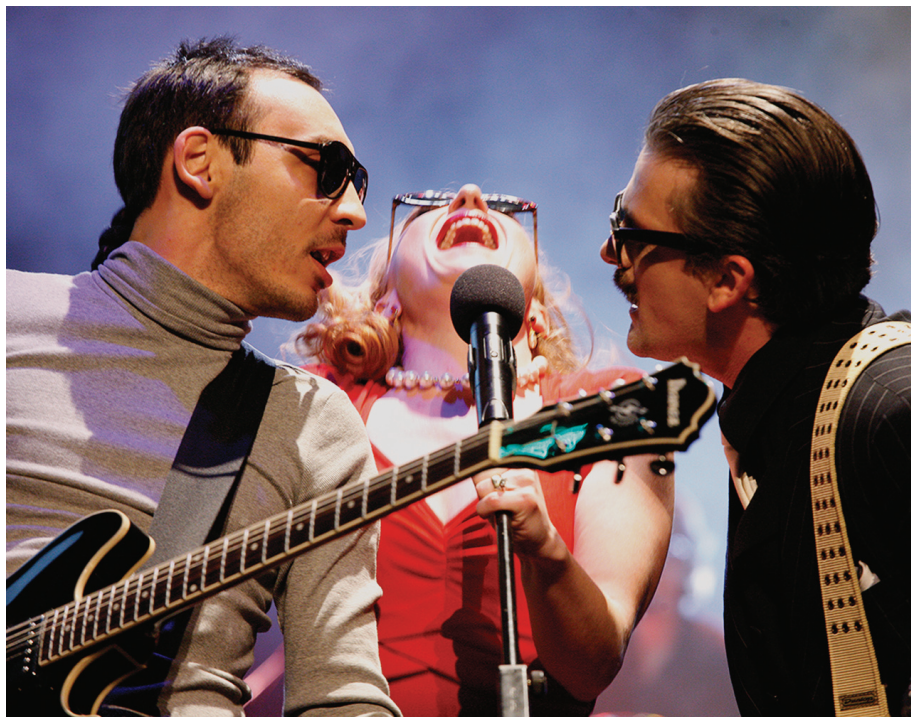
Premiera 22. januar 2010

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Stojan Ravnikar, *osvajalec Lucije Vidmar* Miha Bezeljak
 Franc Bukovec, *Lucijin ljubimec* Tadej Toš
 Anton Vidmar, *Lucijin mož* Vladimir Vlaškalić
 Drago, Antonov šofer Bojan Marošević
 Lucija Vidmar, *Antonova soproga* Mateja Pucko

Prevajalec Primož Vitez *Avtor/prevajalec uglasbenih pesmi* Primož Vitez *Skladatelj*
 Mitja Vrhovnik *Smrekar Dramaturg* Primož Vitez *Scenograf* Branko Hojnik *Kore-*
petitorka Zvezdana Novaković *Kostumografka* Nina Jagodic *Oblikovalec svetlobe*
 Tomaž Bezjak *Lektor* Simon Šerbinek *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja*
predstave Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Patrick Marber

OD BLIZU

Režiser Dino Mustafić

Premiera 5. februar 2010

Mali oder

NASTOPAJOČI

Alice Eva Kraš
 Dan Matevž Biber
 Larry Branko Jordan
 Anna Nataša Matjašec Rošker

Prevajalka Tina Mahkota *Dramaturginja* Željka Udovičić *Scenograf in avtor videa* Dragutin Broz *Kostumograf* Leo Kulaš *Koreograf* Mark Boldin *Glasbeni opremljevalec* Dino Mustafić *Oblikovalec svetlobe* Franci Rampre *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Polonca Rajšp

Primož Vitez, Matjaž Latin

TA MRAČNI PREDMET POŽELENJA

Po motivih iz filmov Luísa Buñuela *Ta mračni predmet poželenja*,
Diskretni šarm buržoazije, *Fantom svobode*, *Rimska cesta*

Režiser Matjaž Latin

Premiera 20. marec 2010

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Don Fernando Del Corte, <i>diplomat</i>	Vlado Novak
Conchita Pérez	Eva Kraš
Encarnación Perez,	
<i>Conchitina mama/Teta</i>	Milada Kalezić / Barbara Jakopič Kraljevič
Ines, <i>gospodinjska pomočnica</i>	Irena Mihelič
Pierre-Luís, <i>ambasadorjev konzularni sodelavec</i>	Bojan Marošević
Monsieur Valère Magot, <i>minister</i>	Miloš Battelino
Madame Chloé Magot/Madame Guruguru	Irena Varga
Monsieur Jacques Sénéchal, <i>zdravnik</i>	Kristijan Ostanek
Madame Élisabeth Sénéchal	Mirjana Šajinović
Nadžkof	Zvonko Funda
Jezus/Moreno/Policiist	Miha Bezeljak
Vojak/Nečak	Nejc Ropret
Deček	David Hlade k. g.
Papež, Obiskovalec bara, Terorist	Milan Goltes k. g.
Obiskovalec bara, Terorist	Dragan Ilič k. g.
Obiskovalec bara, Terorist	Jernej Babič k. g.

Prevajalec delovnega gradiva in dramaturg Primož Vitez *Scenograf* Branko Hojnik
Kostumograf Andrej Gabron *Skladatelj* Drago Ivanuša *Koreograf* Sytze Jan Luske
Oblikovalec svetlobe Franci Rampre *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana
Djordjevič *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Maurice Maeterlinck

MODRA PTICA

Režiserka Ivana Djilas

Premiera 15. maj 2010

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Tyltyl	Matevž Biber
Mytyl	Mirjana Šajinović
Pes	Nejc Ropret
Mačka	Mateja Pucko
Svetloba	Branko Jordan
Vila, Sosedu Berlingot, Zaljubljeni, Zvezda	Irena Varga
Noč, Materinska ljubezen, Zvezda	Maša Žilavec
Dedek, Načelnica Velikih sreč, Zaljubljeni, Zvezda	Ivica Knez
Babica, Zvezda	Mojca Simonič
Čas, Hrast, Zvezda	Davor Herga
Gripa	Miha Bezeljak
Spanec	Viktor Meglič
Smrt	Matija Stipanič
Zbor (Nerojeni otroci, Drevesa, Velike Sreče, Male Sreče)	Miha Bezeljak
	Viktor Meglič
	Matija Stipanič
	Ivica Knez
	Maša Židanik
	Irena Varga
	Mojca Simonič
	Davor Herga

Prevajalec Primož Vitez *Scenograf* Branko Hojnik *Kostumografinja* Jelena Proković
Skladatelj Boštjan Gombač *Koreografinja* Sonja Vukičević *Lektorica* Metka Damjan
Oblikovalec svetlobe Pascal Mérat *Oblikovalka maske* Jelena Proković *Izdolovalec*
naglavnih mask Ivo Nemec *Vodja predstave* Uroš Kus *Šepetalka* Polonca Rajšp

Andrej Rozman – Roza
JANKO IN METKA

Koprodukcija z Mini teatrom Ljubljana

Režiser **Robert Waltl**

Obnovitvena premiera 3. september 2010

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Janko	Nejc Ropret
Metka	Mirjana Šajonović
Mati	Milada Kalezić
Oče	Bojan Marošević
Žeralda	Irena Varga

Scenografinja Sanja Jurca Avci *Kostumografinja* Ana Savić Gecan *Skladatelj* Slavko Avsenik ml. *Oblikovalec svetlobe* Franci Rampre *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjevič *Vodji predstave* Milan Goltes, Uroš Kus *Šepetalka* Karmen Živko

Dominik Smole

ANTIGONA

Režiser Jaka Andrej Vojevec

Premiera 24. september 2010

Mali oder

NASTOPAJOČI

Ismena Nataša Matjašec Rošker
Kreon Vladimir Vlaškalić
Haimon Matevž Biber
Teiresias Peter Boštjančič / Davor Herga
Paž Matija Stipanič
Stražnik Miloš Battelino
Zbor Viktor Meglič, Maša Žilavec, Mojca Simonič,
Irena Mihelič, Barbara Jakopič Kraljevič

Dramaturginja Maja Borin *Scenografinja* Vesna Blagotinšek *Kostumografinja* Tina Kolenik *Skladateljica* Nataša Vester Trseglav *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak
Lektorica Metka Damjan *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjevič *Korepetirorka*
Zvezdana Novaković *Asistent dramaturginje (AGRFT)* Rok Andres *Vodja predstave*
Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

William Shakespeare

KAR HOČETE

Režiser Janusz Kica

Premiera 15. januar 2011

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Viola	Eva Kraš
Olivija	Ksenija Mišič
Malvolio	Vlado Novak
Norec	Tadej Toš
Orsino	Branko Jordan
Marija	Mateja Pucko
Vitez Tobija Rig	Aleš Valič k. g.
Vitez Andrej Bledica	Matija Stipanič
Sebastijan	Matevž Biber
Antonio	Nejc Ropret
Pomorski kapitan, Duhovnik	Davor Herga
Valentin	Viktor Meglič
Curio	Zvone Funda
Glasbenika – čelista	Samir Azzeh k. g. Gorazd Strlič k. g.

Prevajalec Oton Župančič *Priredba besedila* ustvarjalci predstave *Scenograf* Marko Japelj *Kostumografka* Bjanka Adžić Ursulov *Skladatelj* Arturo Annetchino *Oblikovalka* odrskega giba Valentina Turcu *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Korepetitorka* Daniela Candillari *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Slavko Grum, Sebastijan Horvat

GOGA, ČUDOVITO MESTO

Potovanje po devetih koncentričnih pokrajinah pekla s prozo in dramatiko

Slavka Gruma

Režiser **Sebastijan Horvat**

Premiera **19. marec 2011**

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Afra, Igralka, Tereza	Milada Kalezić
Tarbula, Babica, Mama	Irena Varga
Elza, Redovnica Marina, Gospa z otrokom	Irena Mihelič
Učiteljica, Silvia de Saint, Hana	Nataša Matjašec Rošker
Julija, Dekle s pšeničnimi lasmi, Hana, Služkinja	Mateja Pucko
Tju	Ališa Kasjak Gutman k. g.
Knut Larsen, Viktor Sabajev, Vojak	Vladimir Vlaškalić
Madona, Mlad fant	Kristijan Ostanek
Pietro Garelli, Starec, Oče, Vajda	Miloš Battelino
Vikont Le Funèbre, Primarij, Oče, Uradnik	Davor Herga
Zdravnik, Sin, Gimnazijec, Študent	Nejc Ropret
Nemi človek, Natarak, Frank, Slavko	Branko Jordan

Dramaturg Andraž Golc *Scenograf* Marko Japelj *Kostumografinja* Belinda Radulović
Skladatelj Drago Ivanuša *Oblikovalec svetlobe* Pascal Mérat *Lektor* Janez Bostič
Oblikovalka maske Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Uroš Kus *Šepetalka* Polonca Rajšp

Jean-Baptiste Poquelin Molière

DON JUAN

Režiser Boris Cavazza

Premiera 15. april 2011

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Don Juan	Tadej Toš
Sganarelle	Aleš Valič k. g.
Elvira, Komturjev kip	Eva Kraš
Gusman, Don Alonso	Viktor Meglič
Don Carlos	Davor Herga
Don Luis, Revež	Bojan Marošević
Charlotte	Maša Žilavec
Mathurine	Mojca Simonič
Pierrot	Matija Stipanič
Gospod Dimanche	Ivica Knez
Služabnici	Asami Nakashima k. g.
	Irena Grkinič k. g.
Komturjev glas	Boris Cavazza k. g.

Prevajalec Aleš Berger *Scenograf* Branko Hojnik *Kostumografinja* Polonca Valentinčič
Skladatelj Igor Leonardi *Oblikovalec svetlobe* Pascal Mérat *Lektorica* Metka Damjan
Koreograf Ivica Knez *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjevič *Asistentka režije* Ajda Valcl
Vodja predstave Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Igralski avtorski projekt

Irena Varga, Darka Erdelji, Mojca Simonič

SREČNI DNEVI

Po motivih drame S. Becketta *Srečni dnevi*

Koprodukcija z Lutkovnim gledališčem Maribor

Režija in koncept **ustvarjalci predstave**

Premiera 3. september 2011

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Vivien Irena Varga

Vivien 2 Mojca Simonič

Dramaturginja Mojca Simonič *Scenografka* Darka Erdelji *Kostumografka* Maja Švagelj *Skladateljica* Nana Forte *Avtor videa* Matej Modrinjak *Oblikovalec svetlobe* Jason M. Smith *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Polonca Rajšp

Farid ud-Din Attar, Jean-Claude Carrière, Peter Brook

ZBOROVANJE PTIC

Režiser Jernej Lorenci

Premiera 24. september 2011

Mali oder

NASTOPAJOČI

Čaplja	Eva Kraš
Pav	Mateja Pucko / Maša Žilavec
Papiga	Mirjana Šajinović
Slavec	Zvezdana Novaković k. g.
Sokol	Matevž Biber
Golob	Davor Herga
Smrdokavra	Branko Jordan
Vrabc	Viktor Meglič
Sova	Matija Stipanič
Netopir	Vladimir Vlaškalič

Prevajalka Danica Geršak *Scenograf* Branko Hojnik *Kostumografka* Belinda Radulović
Skladatelj Branko Rožman *Asistent režiserja in koreograf* Gregor Luštek *Oblikovalca svetlobe* Jernej Lorenci, Branko Hojnik *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Uroš Kus *Šepetalka* Polonca Rajšp

Morris Panych

SEDEM NADSTROPIJ

Režiser Luka Martin Škof

Premiera 7. oktober 2011

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Moški	Nejc Ropret
Charlotte, Lillian	Milada Kalezić
Joan	Maša Žilavec
Rodney, Negovalka Wilsonova	Ivica Knez
Jurij, Percy	Kristijan Ostanek
Jennifer	Mojca Simonič
Rachel	Irena Varga
Leonard, Al	Miloš Battelino
Michael, Policist	Bojan Marošević

Prevajalka Alja Predan *Priredba besedila* Luka Martin Škof *Dramaturginja* Maja Borin
Scenografka Petra Veber *Kostumografka* Nadja Bedjanič *Glasbeni opremljevalec* Matej
Končan Kleemar *Oblikovalca videa* Matej Kolmanko, Simon Poldauf *Oblikovalec*
svetlobe Tomaž Bezjak *Lektorica* Metka Damjan *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjevič
Vodja predstave Milan Goltes *Šepetalka* Karmen Živko

Tone Pavček

JURI MURI V AFRIKI

Režiserka Branka Nikl Klampfer

Premiera 3. november 2011

Komorni oder

NASTOPAJOČA

Matija Stipanič

Maša Žilavec

Dramaturginja Maja Borin *Scenograf* Matic Gselman *Skladatelj* Branko Rožman
Koreografka Valentina Turcu *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak *Lektor* Janez Bostič
Oblikovalka maske Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Uroš Kus

Igralski avtorski projekt

Tanja Lužar, Ksenija Mišič, Matevž Biber, Valentina Turcu

ŽENSKA, KI SEM JI BRAL

Po motivih romana B. Schlinka *Bralec* in literarnih del Goetheja, Lawrencea, Dostojevskega, Thomasa, Orwella, Čehova, Heineja, Cicera in Heideggerja

Režija in koncept **ustvarjalci predstave**

Premiera 12. november 2011

Mali oder

NASTOPAJOČA

Hanna Ksenija Mišič

Michael Matevž Biber

Prيرهjevalka besedila in dramaturginja Tanja Lužar *Scenograf* Marko Japelj *Skladateljica* Daniela Candillari *Odrski gib* Valentina Turcu *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak
Lektor Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević

Choderlos de Laclos, Christopher Hampton

NEVARNA RAZMERJA

Režiser Aleksandar Popovski

Premiera 10. marec 2012

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Markiza de Merteuil	Nataša Matjašec Rošker
Gospa de Volanges	Ksenija Mišič
Cécile de Volanges	Barbara Ribnikar k. g.
Vikont de Valmont	Branko Jordan
Gospa de Rosemonde	Milada Kalezić
Gospa de Tourvel	Eva Kraš
Emilie, kurtizana	Maša Židanik
Vitez Danceny	Matevž Biber

Prevajalec Luka Novak *Prevajalka pisem* Radojka Vrančič *Avtorji priredbe* ustvarjalci uprizoritve *Dramaturginja* Jelena Mijović *Scenografija* Numen, Ivana Radenović *Kostumografinja* Angelina Atlagić *Izvedbena kostumografinja* Snežana Pešić *Rajić Skladatelj* Kiril Džajkovski *Koreografinja* Valentina Turcu *Oblikovalca svetlobe* Aleksandar Popovski, Sven Jonke *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Uroš Kus *Šepetalka* Karmen Živko

William Shakespeare
SEN KRESNE NOČI

Režiser Damir Zlatar Frey

Premiera 6. april 2012

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Tezej, <i>vojvoda atenski</i>	Peter Boštjančič / Vladimir Vlaškalić
Egej, <i>Hermijin oče</i>	Zvone Funda
Lisander, <i>zaljubljen v Hermijo</i>	Matija Stipanič
Demetrij, <i>zaljubljen v Hermijo</i>	Ivica Knez
Dunja, <i>tesar</i>	Nejc Ropret
Klobčič, <i>tkalec</i>	Kristijan Ostanek
Pisk, <i>mehokrp</i>	Mirjana Šajinović
Hipolita, <i>kraljica amazonska</i>	Nenad Tokalić k. g.
Hermija, <i>zaljubljena v Lisandra</i>	Andrej Zalesjak k. g.
Helena, <i>zaljubljena v Demetrija</i>	Viktor Meglič
Oberon, <i>vilinski kralj</i>	Peter Boštjančič / Vladimir Vlaškalić
Titanija, <i>vilinska kraljica</i>	Nenad Tokalić k. g.
Spak	Maja Keuc k. g.
Vile	Irena Varga
	Irena Mihelič
	Barbara Jakopič Kraljevič
	Mojca Simonič
	Zvone Funda
	Bojan Marošević

Prevajalec Oton Župančič *Prيرهjevalci besedila* Mani Gotovac, Damir Zlatar Frey, Janez Bostič *Dramaturginja* Mani Gotovac *Scenograf* Damir Zlatar Frey *Kostumografinja* Doris Kristić *Sodelavka kostumografinje* Ivana Bakal *Skladatelj* Darko Hajsek *Korepetitorka* Dada Kladenik *Koreograf* Damir Zlatar Frey *Asistent koreografa* Ivica Knez *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjevič *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Polonca Rajšp

Denis Diderot, Jean Racine

PARADOKS O IGRALCU

Po motivih istoimenske razprave Denisa Diderota in tragedijah Jeana Racina
(Fedra, Berenika, Britanik, Andromaha in Tebaida)

Koprodukcija z E. P. I. centrom Ljubljana

Režiser **Sebastijan Horvat**

Premiera 30. maj 2012

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Igralec, Tit, Eteokles	Matevž Biber
Jean, Kreon	Peter Boštjančič
Tezej	Davor Herga
Igralec, Antioh, Neron	Branko Jordan
Jokasta	Milada Kalezić
Aracija, Igralka, Berenika, Hermiona	Eva Kraš
Polinejk	Viktor Meglič
Fedra	Ksenija Mišič
Denis	Vlado Novak
Hipolit, Režiser	Kristijan Ostanek
Igralka, Berenika, Antigona	Alja Kapun k. g.
Pir	Nejc Ropret
Ismena, Igralka, Berenika, Junija	Mojca Simonič
Britanik, Hajmon	Matija Stipanič
Enona, Andromaha	Mirjana Šajinović
Agripina	Irena Varga
Teramen, Orest	Vladimir Vlaškalić

Gledalci Tamara Benko, Ana Berglez, Tina Berzak,
 Valerija Berzak, Klemen Bojanovič, Boris Bojanovič,
 Simona Bojanovič, Eva Bošnjak, Katarina Bulatovič, Anja Cehnar,
 Suzana Cvijetinič, Jože Čop, Urban Dajčman, Milan Djaković,
 Jasmina Ferlinc, Teja Fidler Makoter, Mateja Fištravec,
 Tatjana Frangež, Zmago Fluks, Danica Geršak, Jasmina Golc,
 Milan Goltes, Irena Grkinič, Sara Himelrajh, Dušanka Himelrajh,
 Aleksandra Hirschenhauser, Zala Hrastnik, Goran Janković,
 Danica Jeza, Danica Jordan, Lea Juha, Polona Kačič,
 Martina Klobasa, Anja Koleča, Janez Kosi, Maruša Kosi, Tina Krajnc,
 Petra Krajnik, Ajda Kuder Valher, Žan Lep, Urban Lipovž,
 Urška Lipovž, Laura Maleš, Anita Mihalič, Nika Mirt,
 Nevenka Pašek, Branko Pisanec, Manja Prašnički, Irena Podgrajšek,
 Friderika Puch, Andreja Rakovec, Ana Reberc, Tina Sernko,
 Daša Svetel, Maja Šnuderl, Katja Štandeker, Blaž Točaj,
 Veronika Uršič, Tom Veber, April Veselko, Kristijan Zagoranski

Prevajalci Marija Javoršek, Janko Moder, Janez Negro *Dramaturg* Andraž Golc
Scenograf Marko Japelj *Kostumografka* Belinda Radulović *Avtor glasbe* Enos Kugler
Oblikovalec svetlobe Pascal Mérat *Lektorica* Metka Damjan *Oblikovalka maske*
 Mirjana Djordjevič *Asistentka režije* Mateja Kokol *Vodja predstave* Uroš Kus *Šepetalka*
 Polonca Rajšp

V uprizoritvi so uporabljeni odlomki iz Bachovih glasbenih del:

Sonata za čelo in klavir št. 3 v g-molu, II Adagio, BWV 1029; Italijanski koncert v F-duru, II Andante, BWV 971, Sonata za čelo in klavir št. 1 v G-duru, III Andante, BWV 1027, Maša v b-molu – Agnus dei, Koncert za klavir št. 1 v d-molu, I Allegro; BWV 1052, Koncert za čembalo št. 5 v f-molu, II Largo; BWV 1056, Brandenburški koncert št. 2 v F-duru; BWV 1047, Suita za orkester št. 3 v D-duru; BWV 1068

Drago Jančar

VELIKI BRILJANTNI VALČEK

Koprodukcija s SNG Drama Ljubljana in z Zavodom Maribor 2012 – Evropska prestolnica kulture

Režiser **Diego de Brea**

Premiera 29. september 2012

Stara dvorana SNG Maribor

Premiera 17. november 2012

SNG Drama Ljubljana

NASTOPAJOČI

Simon Veber, *zgodovinar, tudi poljski*

vstajnik Drohojowski Vladimir Vlaškalić, Drama SNG Maribor

Klara, *njegova žena* Ksenija Mišič, Drama SNG Maribor

Ljubica, *anglistka, tudi slikarka* Mateja Pucko, Drama SNG Maribor /

Mirjana Šajinović, Drama SNG Maribor

Volodja, *bolničar* Vlado Novak, Drama SNG Maribor

Doktor, *upravnik zavoda* Gregor Baković, SNG Drama Ljubljana

Emerik, *pianist* Kristijan Ostanek, Drama SNG Maribor

Savel Pavel, Pavel Alojz Svete, SNG Drama Ljubljana

Rajko, *samotar* Matija Stipanič, Drama SNG Maribor /

Nejc Ropret, Drama SNG Maribor

Starejši izvedenec za metafore Tadej Toš, Drama SNG Maribor

Mlajši izvedenec za metafore Matevž Biber, Drama SNG Maribor

Kapetan, *oficir domače vojske* Vojko Zidar, SNG Drama Ljubljana

Prvi in drugi bolničar Ivica Knez, Drama SNG Maribor

Doberman, *ječljavec* Viktor Meglič, Drama SNG Maribor

Bolniška sestra Eva Kraš, Drama SNG Maribor

Chopin Bojan Marošević, Drama SNG Maribor /

Jože Šalej, SNG Drama Ljubljana

Scenograf Hans Georg Schäfer *Kostumograf* Leo Kulaš *Izbor glasbe* Diego de Brea

Lektorica Metka Damjan *Svetovalka za poljski jezik* Majda Wozniak *Oblikovalka maske*

Mirjana Djordjević *Oblikovalca svetlobe* Diego de Brea, Hans Georg Schäfer *Vodja*

predstave Uroš Kus *Šepetalka* Karmen Živko

V uprizoritvi so uporabljeni odlomki iz glasbenih del:

Georg Friedrich Händel: *Lascia ch'io pianga*, Frédéric Chopin: *Balada št. 1 v g-molu*, op. 23, Bob

Effros: *Sweet and Hot*, trumpet solo, *Tin Ear*, trumpet solo

Goran Stefanovski

ODISEJ

Koprodukcija z Gledališčem Ulysses Brioni, GDK Gavella Zagreb, Ateljejem 212 Beograd, Festivalom Sterijino pozorje Novi Sad, Srpskim narodnim pozorištem Novi Sad in Teatrom na navigatorot Skopje

Režiser Aleksandar Popovski

Premiera 20. julij 2012

Gledališče Ulysses na Brionih, Hrvaška

Premiera 10. oktober 2012

Velika dvorana SNG Maribor

NASTOPAJOČI

Odisej..... Ozren Grabarić, GDK Gavela Zagreb

Penelopa **Anita Mančić**, Atelje 212 Beograd

Telemah **Branko Jordan**, Drama SNG Maribor

Kristijan Ostanek, Drama SNG Maribor

Atena **Nataša Matjašec Rošker**, Drama SNG Maribor

Zevs, Menelaj Svetozar Cvetković, Atelje 212 Beograd

Pozeidon, Nestor Boris Isaković, SNP Beograd

Odisejev pes, Kalipso, Odisejeva mati Jasna Đuričić, SNP Beograd

Helena, Melanta, Navzikaa,

Kirka, Hekuba **Dijana Vidušin**, GDK Gavela Zagreb

Snubec, Deček iz Ismarja,

Kiklop, Astianaks **Franjo Džjak**, GDK Gavela Zagreb

Pevec, Tejrezij **Nikola Ristanovski**, Teatar na navigatorot Skopje

Glasbeniki (skupina Foltin) Pece Trajkovski

Goce Jovanoski

Branislav Nikolov

Dramaturginja Dora Delbianco *Scenografija* NUMEN, Ivana Radenović *Kostumografinja* Marita Čopó *Glasba* Foltin *Kiparska dela* Miljenko in Ana Sekulić *Asistent režiserja* Luca Cortina *Vodja predstave* Sonja Kovačić *Asistentka kostumografije* Petra Held *Oblikovalca zvoka* Damir Ključarić, Davor Rocco *Vodji predstave* Milan Goltes, Sonja Kovačić

Tamara Matevc, Maja Borin

TOTALKA

Režiserka Branka Nikl Klampfer

Premiera 15. november 2012

Mali oder

NASTOPAJOČA

Mila Maruša Majer k. g.

Moški Nejc Ropret

Scenografka in kostumografka Vasilija Fišer *Lektor* Janez Bostič *Koreograf* Ivica Knez *Oblikovalec videa* Gregor Mendaš *Oblikovalec luči* Franci Rampre *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Polonca Rajšp

Igralski avtorski projekt

Nataša Matjašec Rošker, Branko Jordan, Davor Herga

DO TU SEGA GOZD

Po motivih dramskih besedil Falka Richterja

Režija in koncept ustvarjalci predstave

Premiera 16. november 2012

Na odru Stare dvorane

NASTOPAJOČI

Davor Herga

Branko Jordan

Nataša Matjašec Rošker

Avtor videa Andrej Intihar *Koreograf* Edward Clug *Kostumografija* Katja Milosavljević, s.Oliver in NBD group *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak *Oblikovalec zvoka* Srečko Matjašič *Vodja predstave* Polonca Rajšp *Asistentka* Dijana Božič

Mihail Bulgakov

MOJSTER IN MARGARETA

Režiser Janusz Kica

Premiera 25. januar 2013

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

Mojster, Bulgakov, Ješua	Branko Jordan
Margareta	Nataša Matjašec Rošker
Woland, Afranij	Aleš Valič k. g.
Behemot, Kajfa	Nejc Ropret
Korovjev, Dr. Stravinski, Stalin	Vladimir Vlaškalič
Poncij Pilat, Berlioz	Peter Boštjančič
Bezdomni, Levi Matej	Matija Stipanič
Azazello, Juda	Matevž Biber
Hella, Praskovja	Mateja Pucko
Stanovanje št. 50 v Vrtni ulici, Poprihin, Bosoj	Davor Herga
Krmar Žorž, Dekle, Soproga, Gospoda Jacquesa	Eva Kraš
Gluharev, Rimski, Gospod Jacques	Kristijan Ostanek
Beskudnikov, Lihodejev	Miloš Battelino
Dvubratska, Ana Ričardovna	Maša Žilavec
Ababkov, Varenuha, Frida, Dekle	Mirjana Šajinović
Portir, Poštarica	Irena Mihelič
Arčibald Arčibaldovič, Bengalski, Grof Robert	Zvone Funda
Zagrivov, Markiza	Viktor Meglič

Dramatizator romana Goran Ferčec *Prevajalka dramatizacije* Metka Damjan *Dramaturg* Goran Ferčec *Scenografija* NUMEN, Ivana Radenović *Kostumograf* Alan Hranitelj *Skladatelj* Arturo Anecchino *Koreografinja* Valentina Turcu *Lektor* Janez Bostič *Oblikovalec svetlobe* Tomaž Bezjak *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjevič *Vodja predstave* Milan Goltes *Šepetalka* Polonca Rajšp *Pri snemanju glasbe je sodeloval* Bojan Hinteregger

Henrik Ibsen

JOHN GABRIEL BORKMAN

Režiserka Mateja Kolečnik

Premiera 10. maj 2013

Stara dvorana

NASTOPAJOČI

John Gabriel Borkman, *bivši direktor banke* Igor Samobor k. g.
Gunhild Borkman, *njegova žena* Ksenija Mišič
Erhart, *njun sin, študent* Viktor Meglič
Gospodična Ella Rentheim, *sestra dvojčica*
gospe Borkman Nataša Matjašec Rošker
Gospa Fanny Wilton Maša Žilavec
Vilhelm Foldal, *pomožni pisar v nekem uradu* Vlado Novak
Frida, *njegova hči* Eva Kraš
Sobarica *gospe Borkman* Mateja Pucko

Prevajalka Mojca Kranjc *Dramaturg* Rok Andres *Scenograf* Henrik Ahr *Kostumograf*
Alan Hranitelj *Skladatelj* Mitja Vrhovnik *Smrekar* *Oblikovalec svetlobe* Pascal Mérat
Lektor Janez Bostič *Oblikovalka maske* Mirjana Djordjević *Vodja predstave* Uroš Kus
Šepetalka Karmen Živko

TRETJI DEL

Pedagoško in
zgodovinsko raziskovalno delo

Novi univerzitetni študij gledališke umetnosti (O nastajanju Akademije za umetnosti v Mariboru)

Od oktobra leta 2005 potekajo v okviru Univerze v Mariboru in Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru priprave za ustanovitev Akademije za umetnosti oz. njenega gledališkega oddelka. S strani SNG Maribor projekt vodita umetniški vodja Drame, Vili Ravnjak, in direktor SNG Maribor, Danilo Rošker, kot asistentka pri pripravi dokumentacije sodeluje dramaturginja Drame, Tanja Lužar. Na rektoratu Univerze v Mariboru je od jeseni 2005 do pomladi 2007 delovala posebna delovna skupina za pripravo institucionalnih temeljev Akademije za umetnosti, ki jo je vodil prorektor, dr. Dušan Radonjič, kot v. d. dekana je zadeve urejal profesor Oddelka za likovno umetnost Pedagoške fakultete v Mariboru, Darko Golija.

Akademija za umetnosti Univerze v Mariboru je zamišljena kot visokošolska institucija s tremi temeljnimi umetniškimi smermi: *likovno, gledališko in glasbeno*. V osnovi ima dva vsebinska oz. organizacijska temelja: Oddelk za likovno umetnost oz. Oddelk za glasbo Pedagoške fakultete v Mariboru in Slovensko narodno gledališče oz. Lutkovno gledališče v Mariboru. Omenjene institucije s svojimi potenciali omogočajo obstoj in razvoj nove visokošolske pedagoško-umetniške institucije. V dosedanjih pripravah so bili dokončani in za akreditacijo predlagani programi za dodiplomski in podiplomski študij likovne

umetnosti in dodiplomski študij gledališke umetnosti. V fazi zaključnih priprav so trije podiplomski gledališki programi (Dramsko pisanje, Lutkarstvo in Igra pred kamero) ter osnutka dveh samostojnih študijskih smeri (Operna kompozicija in dirigiranje, Medijska produkcija).

Temeljni koncept študija gledališke umetnosti na Akademiji za umetnosti Univerze v Mariboru sta jeseni leta 2005 zasnovala dr. Jure Gantar (Department of Theatre, Dalhousie University Halifax, Kanada) in dramaturg Vili Ravnjak. Pri pripravi konkretnih učnih vsebin pa so v letu 2006 poleg njiju sodelovali še vsi predvideni predavatelji, nosilci študijskih predmetov. Leta 2006 so bila opravljena imenovanja v nazive visokošolskih učiteljev (habilitacije) na Fakulteti dramskih umetnosti v Beogradu za bodoče profesorje strokovnih gledaliških predmetov (Milada Kalezić, Breda Varl, Vito Taufer, Vili Ravnjak) ter kot predavatelji povabljeni k sodelovanju drugi že habilitirani visokošolski učitelji in gledališki strokovnjaki, pripravljena pa je bila tudi pogodba o medsebojnem sodelovanju med Univerzo Maribor in Slovenskim narodnim gledališčem Maribor ter Lutkovnim gledališčem Maribor.

Pri pripravi študijskih programov Akademije za umetnosti Univerze v Mariboru so bile upoštevane smernice *bolonjske deklaracije*. Študij gledališke umetnosti je v tem smislu razdeljen na prvostopenjski triletni (dodiplomski) in drugostopenjski dvoletni (podiplomski, magistrski) študij (3+2). Diploma na prvi stopnji bo slušateljem omogočala nadaljevanje študija na bodočih drugostopenjskih gledaliških programih Akademije za umetnosti v Mariboru kakor tudi na primerljivih podiplomskih programih drugod v državi in po svetu. Dodiplomski program je splošen in enoten (ni razdeljen na smeri), podiplomski programi pa so specializirani za posamezna specifična področja gledališke umetnosti, predvsem tista, za katera v Sloveniji doslej ni bilo univerzitetnih možnosti študija.

Pripravljeni predlog 3-letnega dodiplomskega študija Gledališka umetnost predstavlja novost v slovenskem gledališkem oziroma univerzitetnem prostoru. Program *temelji na principih sodobnega, mednarodno primerljivega pristopa k poučevanja gledališke umetnosti in na izvirnem načinu povezovanja teorije (šole) s prakso (umetnostjo)*. Koncept študijskega programa je posledica možnosti koprodukcijskega sodelovanja med Akademijo za umetnosti Univerze v Mariboru, Slovenskim narodnim gledališčem in Lutkovnim gledališčem v Mariboru. Obe gledališki ustanovi s svojimi prostorsko-tehničnimi

in kadrovskimi kapacitetami nudita osnovo za nastanek in razvoj univerzitetnega študijskega programa, kar v slovenskem prostoru nima primerjave, takšna povezanost univerze in kulturno-umetniške institucije pa je velika redkost tudi v evropskem merilu. Novi študijski programi bodo pomembno prispevali h kulturno-umetniški prepoznavnosti mesta Maribor in širše regije, poleg tega pa okrepili položaj humanističnih strok na Univerzi v Mariboru. Študij gledališke umetnosti vnaša v slovenski gledališki prostor nove profesionalne standarde za nekatere (deficitarne) gledališke poklice, za katere doslej v Sloveniji ni bilo ustreznih oz. nikakršnih možnosti za izobraževanje (npr. lutkarstvo, glasbeno gledališče, performans, gledališka organizacija), širi in demokratizira pa tudi dostop do študija gledališke umetnosti nasploh.

Študij gledališke umetnosti na Akademiji za umetnosti Univerze v Mariboru je zasnovan na umetniških in organizacijsko-tehničnih specifikah, značilnih za SNG Maribor ter Lutkovno gledališče Maribor. Koncept programa izhaja iz pojma *gledališke umetnosti kot medsebojnega prepleta dramske, glasbene in lutkovne dejavnosti ter sodobne scenske, performerske in intermedijske umetnosti*. V tem smislu je izrazito sodoben, pluralen, fleksibilen, demokratičen; študentom daje odprto možnost, da med študijem prek velikega nabora izbirnih strokovnih predmetov sami oblikujejo lastni umetniški profil. Kot tak se program bistveno razlikuje od obstoječih programov na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani, ki so v gledališkem delu usmerjeni samo na dramsko gledališče ter specializirani za posamezna področja igre, režije in dramaturgije, podoben pa je mnogim tujim gledališkim univerzitetnim študijem (opravljena je bila podrobna primerjava z enim francoskim in dvema britanskima študijema, in sicer na *Universite de la Sorbonne Nouvelle Paris III*, *Licence Etudes theatrales*; na *University of Exeter*, *Department of Drama*; in na *University of Essex*, *Centre for Theatre Studies*), ki so prav tako odprti v vse smeri gledališke umetnosti. Akademija za umetnosti v Mariboru s programom *Gledališka umetnost* tako programov AGRFT v Ljubljani ne podvaja, temveč jih vsebinsko in konceptualno dopolnjuje, predvsem pa v slovenski prostor vnaša drugačen, v Evropi danes prevladujoč način gledališkega izobraževanja.

Dodiplomski študijski program *Gledališka umetnost* ponuja študentom splošno gledališko izobrazbo, prek velikega nabora izbirnih predmetov pa tudi določena povsem specifična strokovna znanja

tako, da bodo lahko po končanem študiju ustvarjali na več različnih področjih gledališkega ustvarjanja. Glede na izbor ponujenih glavnih izbirnih predmetov bodo lahko delovali kot: ali *gledališki igralci in performerji* ali *operni zboristi in šansonjerji* ali *lutkarji* ali *gledališki organizatorji (vodje predstav, asistenti, gledališki mentorji ...)*. Za poklicni profil sodobnega gledališnika in performerja je namreč značilno, da zajema več področij umetniškega izražanja in ne samo ozke specializiranosti za en segment, kar je značilnost tradicionalnega koncepta gledaliških poklicev.

Učni načrt 3-letnega študija, ki obsega (v jeziku bolonjske reforme visokega šolstva) 180 kreditnih točk (ECTS), je razdeljen v tri sklope predmetov: obvezne, glavne izbirne in izbirne predmete. Ker izbirni predmeti obsegajo več kot polovico študijskih obveznosti (oz. kreditnih točk), to študentom omogoča, da si sami znotraj programa izoblikujejo lastno študijsko smer; izbirajo lahko med *dramsko igro, gledališkim petjem oz. glasbenim gledališčem in lutkarstvom oz. gledališko tehnologijo* ali se odločijo za kombinacijo vsega. Vsako leto bo sprejetih do 15 študentov, ki bodo morali pred tem opraviti preizkus umetniške nadarjenosti za delo v dramskem, glasbenem in lutkovnem gledališču ter izpolnjevati splošne pogoje za vpis na univerzo.

Obvezni predmeti (študent prisostvuje vsem predmetom): Osnove dramske igre, Tehnika govora, Osnove giba in plesa, Osnove odrskega vizualnega oblikovanja, Lutkovna animacija, Performans art, Sodobne uprizoritvene prakse, Sodobno operno uprizarjanje, Glasbeno gledališče in scenska glasba, Otroško in mladinsko gledališče, Svetovno gledališko izročilo, Slovensko gledališko izročilo, Interpretacija in koncept, Dramsko pisanje, Gledališka produkcija 1, 2, Gledališka uprizoritev, Diplomaska predstava.

Glavni izbirni strokovni predmeti (študent v enem semestru izbere en predmet): Dramska igra (Psihološka realistična igra 1, 2, Zgodovinska stilna igra, Nerealistični načini igre), Gledališko petje (Vokalna tehnika, Muzikal in opereta, Kabaret in šanson, Glasbena igra), Gledališka tehnologija (Scena in kostum, Maska, rekvizit in lutka, Oblikovanje svetlobe, Oblikovanje zvoka in glasbene opreme), Organizacija gledališča.

Izbirni predmeti (študent v enem semestru izbere en predmet): Umetniška beseda 1, 2, Umetniški gib 1, 2, Televizijsko moderiranje, Medijska konstrukcija realnosti, Informacijsko tehnološke osnove intermedijske umetnosti, Slovenski jezik: fonetika in pravopis,

Angleški jezik: strokovna gledališka terminologija, Izbrana poglavja iz evropske filozofije, Izbrana poglavja iz azijske filozofije.

Kot stalni predavatelji (glavni nosilci strokovnih umetniških predmetov) so predvideni: Milada Kalezić, Vito Taufer, Vili Ravnjak, Breda Varl, Simon Robinson, Nenad Prokić, Ivana Vujić; kot gostujoči predavatelji pa: dr. Jure Gantar, dr. Tomaž Toporišič, dr. Gašper Troha, dr. Marko Jesenšek, dr. Darja Hribar, dr. Suzana Žilič Fišer, dr. Manca Košir, dr. Dejan Dinevski, dr. Bojan Borstner, Teodor Lorenčič, Marko Japelj, Irena Varga, Valentina Turcu, Andreja Zakonjšek, Rok Rapl in drugi.

Ustanavljanje Akademije je zaradi nerazrešenih vprašanj financiranja bodoče institucije trenutno (februar 2008) v zastoju, ker pa denar (najbrž) ni nerešljiv problem, smemo upati, da bo prva generacija študentov vseeno kmalu vpisana.

(Februar 2008, objavljeno v gledališkem listu Drame SNG Maribor: Vse ob pravem času, sez. 2007/2008, št. 6)

O pomenu humanistične inteligence v Mariboru

Slavnostni govor ob podelitvi diplom študentom
Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, 7. decembra 2009

Ko me je pred dnevi dekan Filozofske fakultete v Mariboru, profesor Marko Jesenšek, povabil za slavnostnega govornika na današnji prireditvi, sem bil nad povabilom zelo presenečen, še bolj pa zmeden, saj si nisem znal predstavljati, kaj naj bi ob takšnem dogodku povedal. Ko pa sem začel o tem razmišljati, sem kmalu odkril temo, ki se tiče tako vas – se pravi, univerzitetnih profesorjev in študentov, kot nas, ki ustvarjamo v gledališču. Namreč, vprašanje pomena humanistične inteligence v Mariboru. Pojem humanistične inteligence seveda razumem v njegovem širšem kontekstu, tako da vanj poleg intelektualcev s področja humanistike in družboslovja vključujem tudi kulturnike oz. umetniške ustvarjalce. Mislim, da smo vsi, ki se v tem mestu ukvarjamo z duhovno intelektualno dejavnostjo, še zlasti vse javne institucije s tega področja, med seboj v naravnem zavezništvu, saj s svojim delom druga drugi pomagamo ustvarjati potrebna zaledja.

Čeprav gledališka umetnost ni samo ali predvsem intelektualna dejavnost, sam Dramo SNG Maribor, ki jo kot umetniški vodja vodim, razumem zlasti kot intelektualno institucijo. Sodobno klasično gledališče pojmem kot duhovno-intelektualno oazo civilne družbe. Dramsko gledališče je bilo in je kraj, kjer se vedno znova zastavljajo velika bivanjska vprašanja. Za zdravje družbe je pomembno, da obstaja javni prostor, kjer imamo možnost izraziti svoj *ontološki dvom*. Dvom je ena temeljnih postavk posameznikove svobode in družbenega napredka. S tem ko v gledaliških uprizoritvah zastavljamo bolj ali manj ista vprašanja, v sicer različnih družbeno-zgodovinskih okoliščinah, širimo polja mišljenja in doživljanja, s čimer si odpiramo nove horizonte življenja in poglede na resnico. Gledališče si s tem, ko vprašanja zastavlja, ne daje pa končnih odgovorov, torej deluje v območju hipotetične (relativnostne) resnice, zagotavlja pravico, da je njegovo delo oblika *družbene herezije*. Skozi kritično in refleksivno držo današnje gledališče ohranja in nadaljuje nekdanjo (klasično razsvetljensko) spoznavnoetično vlogo.

Gledališča ne ustvarjajo samo tisti na odru oz. za odrom, temveč tudi tisti, ki sedijo v dvorani. Kot umetniški vodja si želim predvsem inteligentnega (razgledanega in razmišljujočega) občinstva. Na splošno velja, da so študentje in intelektualci najboljša publika. Njihova prisotnost gledališču omogoča večje estetske preboje, saj odrska umetnina nujno potrebuje ljudi, ki jo v bodo v resnici videli in razumeli. Da bi lahko ustvarjali umetnost na najvišji ravni, potrebujemo torej zahtevno, intelektualno razvito občinstvo, ki zmore to, kar gleda, kritično presoditi in sprejeti oz. ovreči.

Ustanovitev in delovanje Filozofske fakultete je z vidika razvoja humanistične inteligence v Mariboru zgodovinsko odločilna pridobitev. Škoda, da ob njej ni zaživela tudi Akademija za umetnosti, ki smo jo na Univerzi v Mariboru pripravljali več let, pa je projekt nazadnje zaradi finančnih razlogov ugasnil. Z Akademijo, ki naj bi vključevala likovne, gledališke in glasbene smeri, bi v Mariboru dobili univerzitetno izobraževalno mrežo, ki bi dopolnjevala in nadgrajevala obstoječe kulturno-umetniške institucije v mestu.

Za SNG Maribor je vpeljava oz. širitev humanističnih in družboslovnih ter umetniških študijskih programov na Univerzi v Mariboru, še zlasti pa ustanavljanje novih fakultet ali akademij s tega področja, vedno pomembno in spodbudno dejanje. Na ta način se namreč povečuje kritična masa humanistične inteligence

v mestu, kar posledično vpliva na razvoj možnosti za večji razcvet tako umetnosti kot drugih intelektualno-ustvarjalnih dejavnosti.

Stvari se v Mariboru po navadi spreminjajo počasi in okorno. Eden od mojih predhodnikov, Bojan Štih, ki je pred približno tridesetimi leti vodil mariborsko Dramo, je glede na stanje duha, ki vlada oz. je vladalo v tem mestu, izumil slovito, dolgo ponavljajočo se sintagmo, namreč, da je »Maribor industrijska puščava«; no, kako je z industrijo v Mariboru danes, vemo, toda ali je v tem mestu kaj manj provincializma in intelektualnega primitivizma kot nekoč?

Danes ključni problem province ni geografski oz. družbeno-ekonomski, temveč psihološki. Provinca je predvsem v glavah ljudi. Provincializem je mentalna naravnost, povezan je z občutkom manjvrednosti oz. večvrednosti, torej z dvojim, s čimer so Mariborčani tako pogosto zaznamovani. Ljudje, ki nosijo v sebi ustvarjalno iskro in so svobodnega duha, so vedno v prestolnici, četudi so iz nje izgnani ali jim je kako drugače onemogočeno, da bi bili v njej. Jasno je, da obstaja soodvisnost med zunanjo in notranjo svobodo oz. ustvarjalnostjo; toda zunanje okoliščine, ki bremenijo človekovo svobodo, bistveno lažje in hitreje odpravimo kot mentalna obzidja in okove, v katere človeka vklene njegov lastni um.

Se pa Štihova izjava navezuje tudi na neprijetno dejstvo mariborske intelektualne oz. kulturne zgodovine, namreč, da so intelektualci in kulturniki to mesto nenehno zapuščali in se vanj le redko vrnili oziroma da so le redki prišli od kod drugod in tukaj ostali. Razlogi za to so bili različni, največkrat pa seveda lokalne personalne razmere. Četudi so nekateri posamezniki dobili prilžnost, da se ustvarjalno izrazijo, jih je pogosto od tod pregnal občutek osamljenosti, saj niso imeli nikogar, s komer bi se lahko zares pogovarjali in delili svoja mnenja. K takšnemu stanju je veliko pripomogla prevladujoča negativna kadrovska selekcija, ki lahko v tako majhnem okolju, kot je Maribor, pusti za seboj katastrofalne posledice za več desetletij.

Družbeno poslanstvo humanistične inteligence bi moralo biti, še zlasti v Mariboru, tudi v tem, da bi se bolj aktivno vključevala v oblikovanje različnih javnih mnenj, ki vplivajo na sprejem takšnih ali drugačnih družbenih odločitev. Razen tega bi z večjo prisotnostjo intelektualcev v javnem življenju ustvarili občutek, da v tem mestu vendarle ruralno plebejski žargon ni edina norma družbenega komuniciranja. Zavedati se moramo, da smo soodgovorni za svet, v

katerem živimo; če ničesar ne rečemo ali ne storimo, dajemo svoj tihi pristanek, da stvari tečejo tako, kot tečejo.

Samoumevno je, da sta intelektualec in umetnik kozmopolitsko naravnana, toda samoumevno bi moralo biti tudi, da ne živita mimo lokalnega okolja, v katerem delujeta.

Od mladih intelektualcev in umetnikov na začetku njihove ustvarjalne poti upravičeno pričakujemo, da bodo nosilci svobodomiselnosti, da bodo v svojih razmišljanjih inovativni, pri delu avtorsko kreativni, da si bodo drznili prestopiti meje znanega, naučenega in pridobljenega ter se podati v neznana, še neraziskana področja duha in ustvarjanja.

Drage diplomantke in diplomanti, danes je vaš praznik, vaš obred prehoda, ko se zaključuje eno in odpira drugo poglavje življenja. Pred vami je mnogo pričakovanj, tako vaših lastnih kot pričakovanj, ki jih imajo drugi do vas. Med slednjimi je tudi želja, ki jo ima mesto, v katerem živite, namreč da del svoje prihodnje ustvarjalnosti in družbenega poslanstva vežete nanj, tako da bomo nekega dne lahko dejansko govorili o Mariboru kot pomembnem, tudi evropsko pomembnem duhovno-intelektualnem središču.

(Objavljeno v gledališkem listu *Drame SNG Maribor: Modra ptica*, sez. 2009/2010; št. 6)

Kritike uprizoritev Slovenskega narodnega gledališča Maribor med letoma 1945–1970

Pred nami sta prvi knjigi *Kritik uprizoritev v Slovenskem narodnem gledališču Maribor*, ki sta rezultat v letu 2004 začetega raziskovalnega projekta »Zgodovina SNG Maribor po drugi svetovni vojni«. Takrat je namreč na pobudo direktorja SNG Maribor, *Danila Roškerja*, dramaturg Drame SNG Maribor, *Vili Ravnjak*, ki je ob 85-letnici gledališča uredil knjižno izdajo *Repertoarja SNG Maribor 1919–2004*, začel z raziskovanjem in urejanjem arhivskega in drugega zgodovinsko-dokumentarnega gradiva, ki zajema delovanje vseh umetniških enot SNG (Drame, Opere in Baleta) v obdobju med letoma 1945–1970.

V nekaj letih naj bi obdelali celotno gradivo zgodovine SNG Maribor po drugi svetovni vojni oz. v drugi polovici 20. stoletja.

Gre za bazično zgodovinsko raziskovanje, za zbiranje in urejanje dokumentarnega gradiva, na osnovi katerega je šele mogoče temeljitejše znanstveno proučevanje. Dosedanja raziskava je zajela prvih petindvajset povojnih sezon, v katerih je bilo izvedenih 406 premier Drame, Opere in Baleta. V projekt je bila vključena podrobna analiza repertoarja, zasedb, dramskih tekstov, gledaliških listov, časopisnih in revijalnih člankov, kritik uprizoritev, fotografij, scensko-kostumske in tehnične dokumentacije, knjižnih izdaj in drugega gradiva, ki se nanaša na biografijo gledaliških ustvarjalcev in življenje gledališča kot institucije. Pri tehničnem urejanju in novem evidentiranju zgodovinskega gradiva je sodelovala arhivarka SNG Maribor, *Sandra Požun*, ki je v tem času izoblikovala tudi prvi elektronski arhiv SNG Maribor (repertoarji, zasedbe, fotografije, kritike ...).

Leta 2005 je nastal popis *Bibliografije SNG Maribor 1945–1965*, na osnovi katerega je v letih 2007, 2008 in 2009 nastal prepis in ureditev časopisnih in revijalnih kritik uprizoritev, ocen sezon in splošnih orisov delovanja SNG Maribor med letoma 1945–1970, ki ga je opravila študentka oz. diplomantka zgodovine, *Sabina Bračič*. Teksti so prepisani tako, kot so bili objavljeni, torej niso lektorirani. Prvi del zajema popis kritik oziroma člankov od sezone 1945/1946 do sezone 1959/60; drugi del (in predvidoma naslednji deli) obsega posamezno desetletje, torej sezone 1960/1961–1969/1970. Gradivo posameznega dela je zbrano v knjigo (format A4) in je na voljo v printani in elektronski obliki.

Kritike so tako odslej na voljo v elektronski (DVD) in tiskani obliki (dve knjigi formata A4). Nekaj tiskanih izvodov za branje in izposoj se nahaja v SNG Maribor, po en izvod pa v Univerzitetni knjižnici Maribor, Slovenskem gledališkem muzeju v Ljubljani in v Centru za teatrologijo AGRFT v Ljubljani.

Prepričani smo, da predstavlja objava zbranih gledaliških kritik neprecenljivo zakladnico za vse prihodnje raziskovalce gledališke in kulturne zgodovine, kakor tudi za vse gledališke ustvarjalce, ki jih soočenje z zgodovinskim spominom lahko spodbudi pri njihovem delu.

(Uredniški uvodnik v prvo knjigo KRITIKE UPRIZORITEV SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA MARIBOR, sez. 1945/1946 – 1959/1960; Maribor, september 2009; prirejena krajša verzija objavljena tudi v gledališkem listu Drame SNG Maribor: Vse ob pravem času, sez. 2007/2008, št. 6)

Devetdeset let Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru

Slovensko narodno gledališče Maribor je osrednja kulturna institucija v mestu Maribor in severovzhodni Sloveniji. S svojo umetniško ustvarjalnostjo vse od nastanka leta 1919 dalje opravlja neprecenljivo kulturnopolitično vlogo. Razvija in ohranja slovensko nacionalno identiteto ter nastopa kot pomemben branik slovenskega jezika. V devetdesetih letih obstoja in delovanja je mestu in širšemu okolju odtisnilo trajen in neizbrisen pečat.

Prva uprizoritev v SNG Maribor, ki pomeni rojstni dan gledališča, je bila 27. septembra 1919, ko so izvedli dramo Josipa Jurčiča *Tugomer* v režiji Hinka Nučiča, prvega upravnika SNG in prvega umetniškega vodje Drame. V devetdesetih letih obstoja se je v SNG Maribor zvrstilo 86 rednih sezon (med letoma 1941–1945, ko zaradi vojne slovensko gledališče ni delovalo, so štiri prazne sezone), v katerih je bilo izvedenih 1514 premier, od tega v Drami 961 premier, v Operi 456 in v Baletu 97. Drama je delovala v vseh sezonah. Opera je pred drugo svetovno vojno delovala občasno. Kot stalni umetniški ansambel je obstajala med letoma 1922–1928 in od leta 1945 dalje. Balet je začel z rednim delom po letu 1945.

Danes je SNG Maribor največji kulturno umetniški zavod v Sloveniji, ki ga sestavlja pet organizacijskih enot: Drama, Opera, Balet, Simfonični orkester, Festival Boštnikovo srečanje ter skupne službe SNG: Tehnika in Uprava. V letu 2009 je bilo redno zaposlenih 324, dodatno pa še okrog 150 honorarnih umetniških ustvarjalcev in drugih sodelavcev. Na petih različnih odrih oz. dvoranah je v sezoni izvedenih 13 premier (7 dramskih, 4 operne, 2 baletni) in 14 koncertov, skupno okrog 500 prireditev, ki si jih ogleda približno 200.000 obiskovalcev. SNG Maribor s svojimi uprizoritvami gostuje po Slovenji in v tujini, kjer se, posebej v zadnjih letih, uveljavlja kot eden najpomembnejših ambasadorjev slovenske gledališke tvornosti.

Jubilejna monografija ob devetdeset letnici predstavlja doslej najcelovitejši prikaz delovanja SNG Maribor skozi zgodovino in danes. Poleg zgodovinskih študij o razvoju Drame, Opere in Baleta ter kronološkega popisa repertoarja v obdobju 1919–2009, je podrobno predstavljena današnja (zadnje tri sezone) programska podoba SNG. Knjiga je opremljena z bogatim fotografskim materialom nekdanjih in današnjih uprizoritev ter fotogalerijo stalnih umetniških

ansamblov in ostalih zaposlenih SNG v letu 2009.

(Uredniški uvodnik v knjigo – tekst na zavihkih knjige – DEVETDESET LET SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V MARIBORU, Maribor, september 2009)

Repertoar SNG Maribor 1919–2009 (Uvod k popisu uprizoritev)

1.

Repertoar Slovenskega narodnega gledališča Maribor 1919–2009 predstavlja splošni programski vodnik skozi 90-letno zgodovino mariborskega dramskega, opernega, operetnega in baletnega ustvarjanja. Gre za ponatis knjige *Repertoar Slovenskega narodnega gledališča Maribor 1919–2004*, ki je izšla ob 85-letnici SNG leta 2004, s tem da je v tokratni izdaji razširjen oz. dopolnjen za obdobje zadnjih petih sezon (2004/2005–2008/2009). Repertoar je sestavljen kot kronološki popis orientacijsko ključnih imen ustvarjalcev, naslovov in datumov premier, ki so jih od septembra 1919 do junija 2009 izvedle tri umetniške enote SNG Maribor: Drama, Opera in Balet.

Popis repertoarja 1919–2004 sta uredila *Vili Ravnjak* (za Dramo) in *Matej Svetel* (za Opero in Balet). Kot vir so jima služile knjižne izdaje *Repertoarja slovenskih gledališč* in *Slovenskih gledaliških letopisov*, ki jih od leta 1967 dalje izdaja Slovenski gledališki in filmski muzej v Ljubljani, ter gledališki listi, plakati, letaki in časopisi. Za zadnja leta so podatki iz arhiva SNG Maribor in iz zasebnega gledališko-glasbenega arhiva Mateja Svetela. Nekateri podatki za starejša obdobja so na novo preverjeni in usklajeni s prvim repertoarnim popisom Danila Vebra *Pregled dela SNG Maribor 1919–1949*, ki je nastal ob 30-letnici SNG Maribor (objavljen v 1. št. gledališkega lista SNG Maribor v sezoni 1949/50). Za zadnjih pet sezon so podatki iz arhivske službe SNG Maribor.

Popis repertoarja Drame sestavljajo zaporedna številka dela (od prve uprizoritve dalje), ime dramatika (ali dramatika oziroma pisatelja in odrskega prirejevalca), naslov dela, ime režiserja, datum premiere in končno število ponovitev (repriz). Ponekod so dodana še imena odrov oz. lokacij prizorišč (npr. mali oder) ali koproducentov. Posebej so navedene ad hoc uprizoritve, npr. monodrame, ki niso

bile del rednega programa, so pa pri njih sodelovali člani Drame. Označene so z zvezdico (*).

V repertoarju Opere so poleg zaporedne številke navedeni skladatelj, naslov dela, dirigent, režiser, datum premiere in število ponovitev (repriz skozi več sezon); kot nova premiera istega dela se šteje nova postavitev z drugo zasedbo oz. novim režiserjem; popis zajema stanje na dan premiere, kasnejše prezasedbe, npr. pri dirigentih, niso navedene. Repertoar Opere za predvojno obdobje (1919–1941) je zaradi večje vsebinske preglednosti razdeljen na *operetni in operni del*, za povojno obdobje je opereta oziroma muzikal kot stilna oznaka pripisana k naslovu dela. Uprizoritve *Operetnega ansambla Maribor* med letoma 1952 in 1957 so označene z zvezdico (*).

Baletni repertoar zajema poleg zaporedne številke uprizoritve ime skladatelja, naslov dela (ali več naslovov), ime dirigenta in koreografa (ki je skoraj vedno bil tudi režiser uprizoritve, zato ni posebej naveden), datum premiere in število repriz; premiere, npr. baletnih večerov, ki jih je sestavljalo več krajših del z različnim številom ponovitev, so navedene s samostojno zaporedno številko, a enotnim datumom. Povsod, kjer je bilo v eno celovečerno predstavo združenih več krajših (enodejanskih) baletov, je oznaka *baletni večer*.

V popis repertoarja niso vključene umetniške in druge prireditve, ki so potekale v Kazinski dvorani in drugih prostorih SNG Maribor, npr. koncerti Simfoničnega orkestra SNG. Prav tako niso vključene predstave in prireditve Festivala Borštnikovo srečanje.

V devetdesetih letih obstoja SNG Maribor je bilo 86 rednih sezon; med letoma 1941–1945, ko zaradi vojne slovensko gledališče ni delovalo, so štiri prazne sezone. V Drami je bilo izvedenih 961 premier, v Operi 456, v Baletu 97, skupno torej 1514 premier. Drama je delovala v vseh sezonah. Opera je pred drugo svetovno vojno delovala občasno. Kot stalni umetniški ansambel je obstajala med letoma 1922–1928 in od leta 1945 dalje. Balet je začel z rednim delom po letu 1945.

Prva uprizoritev v SNG Maribor, ki predstavlja rojstni dan gledališča, je bila 27. septembra 1919, ko so izvedli dramo Josipa Jurčiča *Tugomer* v režiji Hinka Nučiča, prvega upravnika SNG in prvega umetniškega vodje Drame. Ob koncu prve sezone, 1. maja 1920, je bila prva glasbena premiera, opereta F. R. Hervéja *Mam'zelle Nitouche*. V drugi sezoni, 4. januarja 1921, je bila prva operna uprizoritev *V vodnjaku* V. Blodka; prva baletna premiera,

enodejanka *Možiček* I. Ipavca, edina v predvojnem obdobju, je bila izvedena 27. aprila 1926.

V prvih sezonah, ko so bile na programu v glavnem Dramine predstave, je bilo nadpovprečno veliko premier; v sezoni 1919/20 na primer kar 51, ponovitev pa okrog 270. Ko je začela redno delovati tudi Opera, je bilo v povprečju v eni sezoni, npr. sredi dvajsetih let, skupno 25 premier, od tega okrog 15 dramskih, 5 opernih, 5 operetnih, s približno 220 ponovitvami. Sredi tridesetih let je bilo povprečje v eni sezoni okrog 20 premier in približno 200 ponovitev.

Po koncu druge svetovne vojne, ko se je SNG Maribor ponovno konstituiral, je bila prva dramska premiera 15. novembra 1945. Uprizorili so Skrbinškovo dramatizacijo Cankarjevega *Hlapca Jerneja in njegove pravice*. Prva operna uprizoritev je bila Smetanova *Prodana nevesta* 14. decembra 1945, prva baletna premiera, *Baletni večer* v koreografiji Marte Remškarjeve, je bila 17. junija 1946; prva samostojna celovečerna baletna uprizoritev, Delibesova *Coppélia* v koreografiji Maksa Kirbosa, je bila izvedena 24. februarja 1951.

Sredi petdesetih let je bilo v povprečju v eni sezoni okrog 16 premier, od tega 9 dramskih, 6 opernih in 1 baletna, s približno 300 ponovitvami. To razmerje se je ohranilo tudi v naslednjih treh desetletjih. V zadnjih letih je v eni sezoni okrog 13 premier, od tega 7 dramskih, 4 operne in 2 baletni, skupno približno 250 ponovitev.

Po letu 1945, ko se je Slovensko narodno gledališče Maribor konceptualno na novo oblikovalo, so v glasbenem programu stalno uprizarjali le opere in baletе, operet pa ne več. Operete, ki so sicer predstavljale glavnino predvojnega repertoarja Opere, so v sodelovanju s člani SNG uprizarjali med letoma 1952 in 1957 v Narodnem domu (takratnem Domu Jugoslovanske ljudske armade – JLA), kjer je deloval samostojni *Operetni ansambel Maribor*. V SNG so jih poskušali ponovno uvesti leta 1962, vendar so prišle v redni repertoar šele leta 1987 (R. Strauss: *Netopir*), odkar jih uprizarjajo izmenično z muzikali (prvi je bil na sporedu *Človek iz Manče* M. Leigha leta 1988).

V povezavi z delovanjem Opere je treba omeniti *Mariborsko filharmonijo* (1950–1965, od 1993 dalje). Na njenih koncertih so igrali redno zaposleni člani Opernega orkestra SNG Maribor ter gostujoči glasbeniki (substituti). Nastopi so bili v Unionski dvorani, v Narodnem domu, v Veliki dvorani SNG in v Kazinski dvorani SNG.

V začetku šestdesetih let je začel v Drami delovati *mali oder*, ki se je sprva imenoval *Komorni oder*. Prva premiera, drama M. Tutorova

Odprto nebo, je bila 29. decembra 1960. Deloval je dve sezoni, nato pa od leta 1967 dalje neprekinjeno, s tem da je menjaval ime in lokacije. V šestdesetih, sedemdesetih in prvi polovici osemdesetih let so bila prizorišča malega odra v Balkonski dvorani, Kazinski dvorani, v starem še neobnovljenem gledališču na mestu, kjer je danes desni garderobni trakt ... Od leta 1989 ima mali oder stalno lokacijo in naziv *Mali oder* v kletni dvorani SNG (prva premiera, Swiftov *Gulliver*, je bila 18. oktobra 1989). V času obnove Stare dvorane (med 1999–2002) je v kostumskem fundusu na podstrešju SNG začasno deloval (kot alternativno prizorišče Drame) Komorni oder; sedanji *Komorni oder*, ki je pod odrom Stare dvorane, je bil dograjen in odprt jeseni leta 2003 (prva premiera je bila 15. oktobra 2003, *Cesarjeve preobleke* B. Š. Žmavc). Druge lokacije malega odra v osemdesetih in devetdesetih letih izven SNG Maribor so bile: amfiteater Pedagoške fakultete v Mariboru (1984), klet Umetnostne galerije v Mariboru (1985), Rotovška klet v Mariboru (1986), Oder Prve gimnazije Maribor (Krekova ul. 1, 1986–1987), Oder v Domu ustvarjalnosti mladih Maribor (Razlagova ul. 16, 1987–1989). Igrali so tudi v parku pred gledališčem in drugod. V letih 1990–1996 je stalno deloval kot alternativno prizorišče Drame *oder v Minoritski cerkvi* v Mariboru (prva premiera je bila Wedekindova *Lulu* 15. junija 1990).

Program malega odra je bil namenjen uprizarjanju zahtevnejših, eksperimentalnih in inovativnih del, pa tudi lahkotnejših ljudskih žanrov. Ena od programskih stalnic so bile npr. uprizoritve kabaretov v osemdesetih in devetdesetih letih.

Skozi vseh 90 let obstoja SNG Maribor so v Drami skoraj vsako sezono uprizorili po eno *delo za otroke ali mladino*, nekajkrat so jih pripravili v sodelovanju z Opero, npr. *Rdeča kapica* (sez. 1931/32), *Bajka o slavčku* (sez. 1957/58), *Čarovnik iz Oza* (sez. 2001/2002).

Sicer so bila umetniška sodelovanja (koprodukcije) med Dramo in Opero oz. Baletom zelo redka. Največja skupna projekta v zgodovini SNG sta bila *Miklova Zala* (sez. 1946/47) in *Amadeus* (sez. 2000/2001). So pa večkrat, posebej v predvojnem obdobju, dramski igralci nastopali v operetnih predstavah, baletni plesalci pa zadnja desetletja v dramskih.

V drugi polovici sedemdesetih let (v sezoni 1977/78) se je začela obnova dotrajanega starega gledališča in gradnja nove Velike dvorane. Najprej so bili zgrajeni garderobni trakt, upravni prostori, Kazinska dvorana in Mali oder (1988/89), nato Velika dvorana

(oktobra 1994), otvoritev obnovljene Stare dvorane je bila oktobra 2003, ko je bil odprt tudi Komorni oder (pod Staro dvorano).

Od leta 1919 do leta 1994 so bile vse dramske, operne in baletne premiere SNG Maribor v današnji Stari dvorani, ki ima okrog 260 sedežev. Izjema so bile predstave malega odra Drame, ki so glede na različne lokacije imele v povprečju od 50 do 100 sedežev. Z otvoritvijo nove Velike dvorane so bile vse operne in baletne predstave v njej. Zaradi veliko večjega števila sedežev (okrog 800) se je občutno zmanjšalo število ponovitev. Med letoma 2000 in 2003 (ko je potekala obnova Stare dvorane) je bila v Veliki dvorani uprizarjana tudi večina dramskih predstav.

Prva operna predstava na odru Velike dvorane, Verdijeva *Traviata*, je bila 13. oktobra 1994, slavnostna otvoritev pa 11. novembra 1994 s predstavo *Ruska misija* T. Pandurja. Prva predstava v obnovljeni Stari dvorani, *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* A. T. Linharta, je bila 15. oktobra 2003.

V začetku devetdesetih let so se kot oblika zunanjega programskega sodelovanja SNG Maribor začele pojavljati *koprodukcije*. Včasih je SNG dal na voljo samo tehnične pogoje uprizoritve, včasih je sodeloval tudi z enakovrednim umetniškim deležem (z umetniškimi in drugimi sodelavci). Običajno so bili koprodukcijski partnerji neodvisne gledališke skupine ali posamezniki (v zadnjih letih s t. i. avtorskimi projekti oz. monodramami, performansi) ali druga slovenska poklicna gledališča, festivali in prireditveni centri.

V drugi polovici osemdesetih in v devetdesetih letih so redno delovali *gledališko-pedagoški studii*: dramski, operni in baletni, ki jim je bil SNG pokrovitelj oz. njihov ustanovitelj (pedagogi in mentorji so bili običajno zaposleni člani SNG). Ob koncu sezone so gojenci izvajali javne produkcije v okviru programa SNG. Njihovi nastopi so v popisu repertoarja označeni z zvezdico (*).

V okviru SNG Maribor je na pobudo Drame leta 1966 začel delovati gledališki festival Teden slovenskih gledališč, ki se je leta 1971 preimenoval v *Borštnikovo srečanje*, v Operi pa od leta 1999 vsako leto poteka *Mednarodno tekmovanje mladih pevcev Ondina Otta*.

2.

SNG Maribor je edino poklicno gledališče v Sloveniji, ki deluje v dvodomni obliki – kot dramsko in glasbeno (operno, baletno) gledališče ves čas svojega obstoja. To shemo je imelo že nemško mariborsko gledališče, ki je delovalo v današnji zgradbi SNG od leta 1852 do 1919 in med letoma 1941–1944.

Skozi 90-letno zgodovino v programih SNG Maribor prevladuje konceptualna shema *tradicionalnega meščanskega repertoarnega in abonmajskega gledališča*, ki je kombinacija preverjenih in uspešnih popularnih gledaliških zvrsti (npr. veseloigre, komedije, ljudske igre, spektakli, operete) in umetniško inovativnih ali novih in za okus občinstva zahtevnejših del (npr. klasična drama in opera, problemska moderna drama, sodobni ples). Do največjega odmika od standardne repertoarne sheme SNG Maribor je prišlo v prvi polovici devetdesetih let v programu Drame, ko je bil začasno ukinjen repertoarni in abonmajski način delovanja.

V dramskem repertoarju skozi vsa desetletja prevladuje približno enako razmerje med klasičnimi in sodobnimi deli oziroma med slovensko in tujo dramatiko. Uprizoritve izvirne slovenske dramatike so bile najpogostejše v obdobju pred drugo svetovno vojno. Na mariborskem odru je doživelo svoj krst več pomembnih del slovenske realistične in ekspresionistične dramatike, med drugim tudi *Dogodek v mestu Gogi* Slavka Gruma (sez. 1930/31) in večina *komedij Toneta Partljiča* (od sedemdesetih let dalje). V zadnjih petnajstih letih, ko se je tradicionalno gledališko razmerje med uprizoritvijo in dramo začelo občutno spreminjati in so postale režiserske interpretacije pomembnejše kot sama dramska besedila, se v repertoarju pogosto pojavljajo t. i. avtorski projekti, kjer je režiser tudi ustvarjalec teksta, pri nekaterih uprizoritvah pa soavtor (avtorski preoblikovalec).

Program Opere in baleta temelji na standardni shemi evropskega (železnega) repertoarja, oplemeniten je z izvirnimi slovenskimi glasbenimi deli, ki so bila pogosto na mariborskem odru tudi krstno uprizorjena. Posebnost opernega repertoarja pred drugo svetovno vojno so bile operete, ki so predstavljale glavnino uprizoritev, kar priča o specifični estetski naravnosti izvajalcev in glasbenem oz. splošnem gledališkem okusu takratnega občinstva. Zato pa so nasprotno po vojni opereto šteli za umetniško manjvredno zvrst in

je skoraj štiri desetletja niso uprizarjali.

Do začetka devetdesetih let so opere uprizarjali v slovenskem jeziku (gostujoči tuji pevci so peli v svojem jeziku); od uprizoritve Verdijevega *Nabucca* (sez. 1989/90) oz. *Traviata* (sez. 1990/91) jih izvajajo v jeziku originala. Nadnapisi s slovenskim prevodom so se pojavili v zadnjih letih.

V devetih desetletjih delovanja SNG Maribor so bila med najpogostejše izvajanimi slovenskimi dramskimi besedili dela Ivana Cankarja, Antona Tomaža Linharta, Frana Saleškega Finžgarja, Bratka Krefta, Alojzija Remca, Toneta Partljiča ..., med tujimi pa dela Williama Shakespeara, J.-B. P. Molièra, Branislava Nušića, Georgea Bernarda Shawa, Henrika Ibsena, Augusta Strindberga, Carla Goldonija, N. V. Gogolja, A. P. Čehova, Bertolta Brechta ... Največkrat so bili uprizorjeni Cankarjevo *Pohujšanje v dolini šentflorjanski*, Linhartov *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* in Shakespearov *Sen kresne noči*. Med skladatelji oper sta na prvem mestu Giuseppe Verdi in Giacomo Puccini; sicer pa so imele največ ponovitev Verdijeva *Traviata*, Puccinijeva *La Bohème*, Smetanova *Prodana nevesta* in Foersterjev *Gorenjski slavček*, med operetami Kálmánova *Grofica Marica* in Straussov *Netopir*, med baleti Čajkovskega *Hrestač*, Hristićeva *Ohridska legenda* in Delibesova *Coppélia*.

SNG Maribor kot edino poklicno gledališče v Mariboru (in širšem okolju severovzhodne Slovenije) se ves čas obstoja sooča s potrebami širokega gledališkega občinstva, zadovoljevati mora okuse in pričakovanja različnih socialnih in izobrazbenih slojev prebivalstva. Čeprav z določenimi programskimi segmenti nagovarja posamezne ciljne publike, pa je kot repertoarna celota bolj ali manj vedno usmerjeno k *splošnemu občinstvu*, predvsem abonmajskemu, ki je bilo do pred nekaj let, ko so se začeli abonmaji deliti na Dramine in Operne, tudi formalno poenoteno, torej so isti gledalci spremljali tako dramski kot operno-baletni program.

Od druge polovice štiridesetih do konca osemdesetih let je Drama s svojimi predstavami veliko gostovala po različnih krajih, predvsem severovzhodne Slovenije. V prvi polovici devetdesetih let je izvedla tudi nekaj odmevnih gostovanj v tujini (sodelovanje na mednarodnih festivalih). Opera in Balet gostujeta s svojimi predstavami največ v zadnjem desetletju (v Ljubljani in tujini).

3.

SNG Maribor je imel skozi 90 let obstoja različne formalno-pravne statute in načine financiranja. Ob ustanovitvi leta 1919 ga je mariborska občina dala upravniku v privatni zakup, kar pa se je kmalu izkazalo za neuspešno, saj se gledališče iz lastnih prihodkov ni moglo vzdrževati; sredi dvajsetih let je postalo podržavljeno in dotirano; v desetletjih po drugi svetovni vojni je bilo v državni oz. občinski lasti, financirali sta ga republika in občina; leta 2003 je prevzelo ustanoviteljske pravice in financiranje SNG Maribor Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

SNG Maribor je ves čas obstajal kot *enotna dvodomna (dramska in glasbena) gledališka institucija* s samostojnima umetniškima ansambloma Drame in Opere z baletom ter skupnimi upravnimi in tehničnimi službami.

Gledališče je vodil upravnik (danes direktor), ki je imel ob sebi dva relativno samostojna ravnatelja in umetniški vodji Drame in Opere z baletom ter ravnatelja tehničnih služb. Oblikovanje repertoarja posamezne sezone je bilo lahko le redko plod zgolj avtorske vizije umetniških vodij, saj so se ti morali stalno prilagajati finančnim, tehničnim in drugim možnostim in interesom celotne hiše, v času socializma pa tudi različnim političnim sugestijam. Pomemben vpliv na repertoar in siceršnje delovanje SNG so imeli tudi različni umetniški in upravni sveti ter njihovi predsedniki.

Člani umetniških ansamblov (igralci, pevci, plesalci, glasbeniki ...) so bili v predvojnem obdobju pogodbeno angažirani za krajša obdobja, po drugi svetovni vojni pa z delovnimi razmerji za nedoločen čas. V SNG so bili za daljša obdobja angažirani stalni hišni režiserji, dirigenti, koreografi, dramaturgi, scenografi, kostumografi in drugi sodelavci. V zadnjem desetletju se delovna razmerja običajno sklepajo za določen čas.

Igralski ansambel je v predvojnem obdobju v eni sezoni v povprečju štel okrog 15 stalnih članov, v povojnih desetletjih pa okrog 25. Število stalnih opernih solistov se je v zadnjih desetletjih gibalo med 12 in 15 članov, orkester je v povprečju štel med 40 in 45 članov, operni zbor med 40 in 45 članov, število članov Baleta pa je nihalo med 15 in 20. V vseh obdobjih so pri izvajanju programa sodelovali tudi številni gostujoči (slovenski in tuji) dramski, operni in baletni umetniki.

SNG Maribor je od leta 1919 do danes vodilo 15 upravnikov, 23 ravnateljev oz. umetniških vodij je vodilo Dramo in 11 Opero. Balet je imel doslej 16 vodij. Najdaljši upravniški staž sta imela dr. Radovan Brenčič (21 let) in Juro Kislinger (12 let), najdaljši ravnateljski staž v Drami sta imela Jože Kovič (12 let) in Branko Gombač (10 let), v Operi Stane Jurgec (21 let) in Boris Švara (12 let), Balet sta najdlje vodila Iko Otrin (15 let) in Edi Dežman (10 let).

Upravniki SNG: Hinko Nučič (1919–21), Valo Bratina (1922), Radovan Brenčič (1922–41), Ludvik Mrzel (1945–47), Branko Rudolf (1947–48), Jaro Dolar (1948–56), Josip Šegula (1956–61), Ivan Krajncič (1962–73), Juro Kislinger (1974–86), Marjan Bačko (1986–88), Blaž Železnik (1988–92), Teo Pajnik (1992–96), Stane Jurgec (v. d. 1996), Blaž Rafolt (1996–2001), Danilo Rošker (2001–).

Umetniški vodje in ravnatelji Drame: Hinko Nučič (1919–21), Milan Skrbinšek (1921–22), Valo Bratina (1922–26), Rade Pregarc (1927–29), Jože Kovič (1929–41), Ludvik Mrzel (1945–47), Branko Rudolf (1947–48), Jaro Dolar (1948–57), Vladimir Skrbinšek (1957–58), Miran Herzog (1959–62), Ferdo Delak (1963), Danilo Gorinšek (v. d. 1964), Fran Žižek (1964–67), Branko Gombač (1967–77), Marjan Bačko (v. d. 1978), Bojan Štih (1978–81), Stanko Potisk (1981–85), Vili Ravnjak (1985–89), Tomaž Pandur (1989–96), Vlado Novak (v. d. 1996), Branko Kraljevič (1997–2001), Samo M. Strelec (2001–2006), Vili Ravnjak (2006–).

Umetniški vodje in ravnatelji Opere: Andro Mitrovič (1922–28), Anton Neffat (1945–49), Demetrij Žebre (1949–52), Ciril Cvetko (1952–55), Jakov Cipci (1955–62), Vladimir Kobler (1962–72), Boris Švara (1972–84), Henrik Neubauer (1984–86), Stane Jurgec (1986–2007), Karen Kamenšek (2008), Janko Kastelic (2008–).

Vodje Baleta: Marta Remškar (1945–47), Peter Golovin (1947–51), Maks Kirbos (1951–53), Irena Kirbos (v. d. 1953–54), Radomir Milošević (1955), Jitka Ivelja (1955–58), Anka Lavrač (v. d. 1958), Iko Otrin (1959–63), Albert Likavec (1964–70), Iko Otrin (1971–72), Edi Dežman (v. d. 1972–73), Iko Otrin (1974–84), Vesna Lavrač (1984–85), Edi Dežman (1986–1993), Ljiljana Keča Rošker (1994–98), Edward Clug (2003–).

SNG Maribor je v vseh obdobjih izdajal *gledališke liste* in *plakate* z napovedmi premier, ki danes predstavljajo temeljno arhivsko gradivo in izhodiščno informacijo o dosedanji zgodovini. V predvojnem

obdobju so gledališki listi izhajali občasno in pod različnimi imeni, npr. Zrnje, Drama, Mariborski gledališki list. V zadnjem desetletju se je nekaj časa imenoval Premiernik. Po drugi svetovni vojni so imeli štiri desetletja standardizirano obliko. Izhajali so ob vsaki premieri. V šestdesetih letih so bili skupni za Dramo in Opero.

Arhivsko gradivo o delovanju SNG Maribor je zaradi druge svetovne vojne in preseljevanja arhiva v času gradnje in obnove gledališke stavbe slabo ohranjeno, posebej za starejša obdobja. Izgubljena je tudi večina inšpicientskih knjig (*Knjiga predstav* in *Knjiga vaj*), ki bi lahko bile najverodostojnejši dokument o dejanskem stanju datuma premiere, številu ponovitev, prezasedbah, vskokih, gostovanjih ipd. Različni arhivski materiali (fotografije, gledališki listi, plakati, teksti, scenske in kostumske skice, kostumski fundus, videoposnetki ...) se nahajajo v arhivu SNG Maribor, v Slovenskem gledališkem in filmskem muzeju v Ljubljani, v Centru za teatrologijo na AGRFT v Ljubljani, v Univerzitetni knjižnici v Mariboru, v zasebnih zbirkah ...

(Objavljeno v knjigi DEVETDESET LET SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V MARIBORU; Maribor, september 2009)

Mejniki v razvoju mariborskega gledališča od začetkov do danes

- **1785** prva gledališka dvorana v Vetrinjskem (Naskovem) dvorcu, namenjena gostujočim poklicnim in ljubiteljskim gledališčnikom 1785–1852 (obnovljena leta 2009)
- **1793** ustanovitev prve (nemške) ljubiteljske gledališke skupine
- **1852** sezidana današnja stara gledališka zgradba (začetek stalnega poklicnega nemškega mestnega gledališča 1852–1919; prva premiera opera *Marta*, 20. jan. 1852)
- **1861** ustanovitev Narodne slovanske čitalnice Maribor (začetek slovenskega ljubiteljskega čitalniškega gledališča 1861–1909)
- **1865** dozidan kazinski del poslopja gledališča, namenjen družabnim prireditvam
- **1899** sezidan (slovenski) Narodni dom
- **1909** ustanovitev Dramatičnega društva Maribor (začetek stalnega polpoklicnega slovenskega gledališča v Narodnem domu 1909–1914)
- **1919** ustanovitev poklicnega Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru (prva uprizoritev *Tugomer*, 27. sep. 1919)
- **1920** prva opereta *Mam'zelle Nitouche* (1. maj 1920)
- **1921** prva opera *V vodnjaku* (4. jan. 1921; redno predvojno delovanje Opere 1922–1928)
- **1926** prva baletna enodejanka *Možiček* (27. apr. 1926)
- **1941** nasilna prekinitev delovanja SNG zaradi nemške nacistične okupacije (april 1941–maj 1945)
- **1941** stalno poklicno nemško mestno gledališče (maj 1941–julij 1944)
- **1945** prva slovenska prireditev po vojni *Umetniški večer* (12. maj 1945); prva povojna dramska uprizoritev *Hlapec Jernej in njegova pravica* (15. nov. 1945); prva povojna operna uprizoritev *Prodana nevesta* (14. dec. 1945)
- **1946** prva samostojna baletna uprizoritev *Baletni večer* (17. jun. 1946)
- **1950** začetek delovanja *Mariborske filharmonije* (1950–1965)
- **1951** prvi celovečerni balet *Coppélia* (24. feb. 1951)
- **1952** začetek delovanja *Operetnega ansambla* v Narodnem domu (1952–1957)

- **1959** prva uprizoritev Komornega odra Drame (*Ararat*, 19. dec. 1959; redno delovanje malih odrov 1960–1962, 1967 ...)
- **1962** uvedba samoupravljanja (kolektivni način vodenja in odločanja), ukinjeno leta 1988
- **1966** začetek festivala Teden slovenskih gledališč (od leta 1971 *Borštnikovo srečanje*)
- **1975** prve priprave na stavbno prenovo in novogradnjo SNG
- **1979** začetek gradbenih del (1979–2003), otvoritev gradbišča 18. junija 1979
- **1989** otvoritev novozgrajenega Malega odra (prva dramska uprizoritev *Guliver*, 18. okt. 1989)
- **1993** začetek delovanja *Simfoničnega orkestra* SNG
- **1994** otvoritev novozgrajene Velike dvorane (prva uprizoritev opera *Traviata*, 13. okt. 1994)
- **1999** začetek *Mednarodnega tekmovanja mladih pevcev Ondina Otta*
- **2000** začetek obnove Stare dvorane (prva premiera na obnovljenem odru *Matiček se ženi*, 15. okt. 2003)
- **2003** SNG Maribor pridobi nacionalni status

(Maj 2009, objavljeno v knjigi DEVETDESET LET SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V MARIBORU, Maribor, september 2009)

DODATEK

Intervju

INTERVJU

Delo, 8. junij 2013

KAR SEM IMEL POVEDATI, SEM POVEDAL

Vili Ravnjak, dramaturg. Po sedmih letih se poslavlja od funkcije umetniškega direktorja mariborske Drame

Novinar Peter Rak

»Moje delo je opravljeno. Končujem ga z dobrim notranjim občutkom. Kar sem imel povedati kot umetniški vodja, sem povedal.« S temi besedami se Vili Ravnjak po sedmih letih poslavlja od funkcije umetniškega direktorja mariborske Drame. V naslednji sezoni bo to mesto prevzel Diego de Brea.

»Za nami je sedem let institucionalne stabilnosti in pozitivnega umetniškega razvoja«, je dejal Ravnjak in poudaril, da se kaj takega v zgodovini te mariborske institucije, polne napetosti in preobratov, še ni zgodilo. Kljub nekaterim napovedim, da se dokončno poslavlja od gledališča in od Maribora, to ne drži – v SNG Maribor ostaja kot dramaturg. Ukvarjal se bo predvsem z vzgojo mladega občinstva, glavni cilj njegovega prihodnjega delovanja pa je povezan z njegovo Duhovno šolo in poučevanjem meditacije.

Mariborsko Dramo so umetniški direktorji do zdaj praviloma zapuščali v razsulu. Vi odhajate na vrhuncu umetniških dosežkov?

To je edini pravi trenutek za umik. Sicer pa je v repertoarnem gledališču nujno, da se programske usmeritve na nekaj let menjajo, kar se najlažje zgodi z menjavo umetniškega vodstva. Poleg tega je pred mano novo ustvarjalno obdobje, ki ga bom posvetil predvsem duhovnemu delu in pisanju.

Poudarjate spoznavno-etično dimenzijo gledališča, tako imenovane postdramske paradigme izpostavljajo predvsem formalne prvine ter subverzivnost, provokacijo, netekstualnost, nihilizem ...

Klasično dramsko gledališče je zgodovinsko pogojen medij, ki se v osnovi že od starih Grkov utemeljuje na spoznavnoetičnih temeljih. Smisel ukvarjanja z umetnostjo vidim predvsem v tem, da ta tematizira etične dileme. Postdramske in druge sodobne oblike umetniškega izražanja niso zgodovinsko utemeljene; so izraz specifičnih situacij življenja v današnji civilizaciji. Medtem ko je klasično dramsko gledališče duhovni most med preteklostjo in sedanjostjo, so sodobne oblike samo dialog ali konfrontacija z današnjim časom.

Očitno je dilema med »mainstreamom« in »avantgardo«, še nedavno tako popularna, postala brezpredmetna, vse, kar šteje, je prepričljivost uprizoritve?

Imate prav. Če igralci, pa tudi drugi ustvarjalci popolnoma verjamejo v to, kar počnejo, če stojijo za svojimi stališči, potem so vedno prepričljivi. Nagovori nas uprizoritev, ki je resnična, se dogaja zares. V zadnjem stoletju se je vzpostavilo svojevrstno sodelovanje med avantgardnimi oziroma alternativnimi gledališkimi praksami in tradicionalnimi institucionalnimi gledališči, saj ta s časovnim zamikom postopoma vsrkavajo in ohranjajo spoznanja avantgard; tako poteka evolucija gledališke umetnosti.

Dejali ste, da ste poskušali delovati čim bolj »zenovsko«. Gledališče je takšno že po definiciji, saj se osredotoča na neposredno izkustvo in ne na suhi intelekt ali napisane aksiome?

Delovati zenovsko zame pomeni plavati s tokom življenja, ne proti njemu, poslušati intuicijo, izhajati iz inteligence posameznih situacij. Bistveno je, da zaupate, da se bodo stvari dobro iztele, potem pa sproščeno delujete; občutka jaza ne vežete na rezultate svojega dela, v sebi ostajate svobodni, mirni in spokojni. Zenovski način vodenja tako kompliciranega sistema, kot je gledališče, je bil zame velik izziv, saj je delo v gledališču po navadi hektično in konfliktno. Ker dobro poznam zgodovino mariborske Drame, ki je prežeta s stalnimi notranjimi spori in ima le redka obdobja umetniškega razcveta, sem se zavestno trudil, da bi ta zgodovinski vzorec

prekinili. To se je lahko zgodilo zahvaljujoč dobremu sodelovanju z direktorjem SNG, Danilom Roškerjem, in ekipi zavzetih sodelavcev ter visoki profesionalni zavesti igralskega ansambla.

Gledališko umetnost lahko z zenovskega vidika razumemo kot neposredno doživljanje. V gledališču so čustva in čuti pomembnejši kot razum. Človeška bližina, neposredno srečanje dveh bitij, živost trenutka tukaj in zdaj, je tisto, kar bo ohranilo obstoj dramskega gledališča v prihodnosti.

Metoda regresije vam je v temeljih spremenila življenje – je tudi zaradi tega repertoar Drame v vašem mandatu usmerjen v velika klasična dela. Je to odrski poskus rekreacije naših preteklih izkustev in življenj?

Res je, glavni problemi človeka so na nek način večni; ker so s časovne distance ti bolj jasno vidni, je klasično dramatično smiselno uprizarjati, seveda samo tisto, ki sovpada z dilemami današnjega časa. Gre za arhetipske situacije, za univerzalne vzorce obnašanja posameznika in družbe, kakršne smo poznali do danes. Rad imam velika življenjska vprašanja, svet velikih osebnosti, s čimer se sodobna dramatika redko ukvarja, sploh pa ne na tako kompleksen način kot klasična drama.

Gradnja vedno novih gigantskih muzejev nakazuje močno tendenco po muzealizaciji družbe, po večni retrospektivi, fascinaciji s preteklostjo in zdolgočasenostjo nad prozaično sedanjostjo. Se gledališče brez aktualnih besedil ne pridružuje temu toku?

Možnost, da klasično dramsko gledališče postane muzej, seveda obstaja, pa ne zaradi ustvarjalcev, temveč zaradi gledalcev, ki večine dilem, ki jih uprizarja klasična dramatika, kmalu ne bodo mogli več razumeti, ker se način sodobnega življenja radikalno spreminja. Postdramsko gledališče je glede na položaj današnjega človeka resničnejše kot klasično gledališče, enako velja za nove oblike dramskega pisanja, ki so se razvile v zadnjih desetletjih.

Danes dramski tekst ni zaključena forma, ampak delovni material; tudi dramski pisec nima več nekdanjega privilegiranega statusa velikega pisatelja, vedno bolj je le še scenarist oziroma libretist uprizoritve. Kot snovalcu repertoarja so mi bili pomembnejši režijski koncepti kot tekstovne predloge uprizoritev.

Sinteza klasičnega dramskega gledališča in nekonvencionalnih prijemov, ki odpirajo nova spoznavna polja, vam je najbližja; v današnjem času, ki ljubi skrajnosti, bi vam morda kdo očital omlednost, aristotelovska zlata sredina se zdi pozabljena.

Pravilo zlatega reza je na nek način moja duhovna osnova, ki se je skušam držati tudi sicer v življenju. Zavedam se, da je glede na prevladujoče trende v družbi in umetnosti to danes kar precejšnji anahronizem. Vendar kljub temu vztrajam. Bolj ko spoznavam svet in sebe, bolj sem prepričan, da je to prava pot.

Zapisali ste, da gledališča ni mogoče ustvarjati za abstraktnega gledalca, temveč za posameznika, opredeljenega z nacionalnimi, kulturnimi, socialnimi in izobrazbenimi oziroma intelektualnimi posebnostmi. Kakšen je torej mariborski ali slovenski gledalec?

Uprizoritve, ki smo jih imeli v zadnjih letih, so se lahko zgodile samo v Mariboru. Če intuitivno čutite okolje, v katerem delujete, lahko delate prave stvari. V sebi sem imel idealno podobno gledališča, ki ga vodim. Seveda je šlo za zavestno samoprevaro, vendar sem iskreno verjel, da delam z najboljšimi ustvarjalci in da v dvorani sedijo najboljši gledalci, ki jih naša umetnost zares zanima in jo naklonjeno sprejemajo.

Citirate Junga, da bi bilo nemara bolje, če bi bilo v kom malo manj umetnika in malo več človeka. Če celo ustvarjalcev samih gledališče oziroma umetnost ne transformira v tej smeri, kako bi lahko potem gledalce?

Mislim, da nimate prav. Prej lahko transformira gledalca, če ob gledanju neke predstave doživi čustveno katarzo ali spozna nekaj temeljnega o življenju. Tega, da bi ukvarjanje z gledališčem koga napravilo za boljšega človeka, še nisem doživel; prej velja nasprotno. Ustvarjanje umetnosti ni delo na sebi, pač pa delo na umetnini, ki je nekaj, kar je zunaj človeka, je psihična projekcija, umetna tvorba, zato na osebno strukturo ustvarjalca nima bistvenega vpliva. So pa tudi umetniki, ki zmorejo ozavestiti umetniški proces in vsebine svojega dela. Ti lahko z leti postanejo razsvetljeni.

Vprašanje, kaj načrtujete v prihodnosti, ima pri vas drugačne konotacije, s progresijo imate vpogled tudi v prihodnost. So napovedi novih reinkarnacij obetavne?

Ker sem po prepričanju reinkarnacionist, sem glede prihodnosti in prihodnjih življenj realist. Kar seješ, to žanješ.

